

ZPRAVODAJ KVZ

ZPRAVODAJ KANCELÁŘE
VLÁDNÍHO ZMOCNĚNCE PRO
ZASTUPOVÁNÍ
ČESKÉ REPUBLIKY PŘED
EVROPSKÝM SOUDEM
PRO LIDSKÁ PRÁVA

2018

číslo 4 | prosinec | ročník 6

Velký bratr

*Big Brother Watch a ostatní proti
Spojenému království*

Úprava plošného sledování
elektronické komunikace
zpravodajci

Soukromý život soudců

Denisov proti Ukrajině

Kritéria dopadu odvolání
z funkce předsedy soudu
na soukromý život

Kritika vlády

*Maria Alekhina a ostatní
proti Rusku*

Odsouzení skupiny Pussy Riot
za provokativní vystoupení
v pravoslavném kostele

Občanské právo

Ochrana osobnosti 6

Egil Einarsson proti Islandu (č. 2)

Odepření náhrady nemajetkové újmy v penězích veřejně známé osobnosti za pomluvu uveřejněnou v komentáři na Facebooku.

Určení otcovství 7

Fröhlich proti Německu

Odmítnutí povolit určení otcovství a práva styku muže s dítětem, jehož biologickým otcem pravděpodobně byl, avšak matkou byla vdaná žena, jež se spolu se svým manželem postavila proti jeho žádosti.

Rodinné právo 9

Jansen proti Norsku

Obsah pojmu nejlepšího zájmu dítěte v případě jeho odebrání z péče biologických rodičů, kdy toto opatření má být zásadně jen dočasné a má být usilováno o opětovné sjednocení rodiny.

Trestní právo

Nájemná vražda 12

Mazepa a ostatní proti Rusku

Povinnost při vyšetřování účinně odhalovat nejen bezprostřední pachatele vraždy, ale i osoby, které si ji objednaly.

Kritika vlády a církve 14

Maria Alekhina a ostatní proti Rusku

Trestní postih členek skupiny Pussy Riot za kritiku vlády a církve provokativním uměleckým vystoupením v pravoslavném kostele.

Šikana na pracovišti 17

Hovhannisyan proti Arménii

Povinnost účinně vyšetřit ponižování a násilí ze strany nadřízených na pracovišti.

Výslech svědků 19

N. K. proti Německu

Odsouzení za domácí násilí na základě výpovědi oběti a zároveň jediné očitě svědkyně – manželky pachatele –, jež odmítla během hlavního líčení vypovídat.

Komentář na sociálních sítích 20

Savva Terentyev proti Rusku

Odsouzení za agresivní a urážlivou kritiku policistů uveřejněnou na blogu.

Tlumočení v trestním řízení 23

Vizgirda proti Slovinsku

Pravidla pro možnost poskytnout obžalovanému tlumočení do jiného než jeho mateřského jazyka.

Exhumace těla a provedení pitvy 25

Solska a Rybicka proti Polsku

Nutnost posoudit přiměřenost a zajistit nezávislý přezkum rozhodnutí o exhumaci těla a provedení pitvy s ohledem na práva pozůstalých.

Náboženské symboly v soudní síni 27

Lachiri proti Belgii

Právo veřejnosti účastníci se jednání nosit náboženskou pokrývku hlavy v soudní síni.

Zdravotnictví 30

Sarishvili-Bolvadze proti Gruzii

Povinnost vykonávat ve zdravotnických zařízeních kontrolu dodržování práv pacientů a poskytování zdravotní péče.

Zákaz publikace 32

Ibrahim Ibragimov proti Rusku

Zákaz vydat knihy vykládající korán.

Vyhoštění 35

Saidani proti Německu

Podmínky přípustnosti vyhoštění do země, kde dotčenému cizinci hrozí uložení trestu smrti.

Zpravodajské služby 36

Big Brother Watch a ostatní proti Spojenému království

Požadavky na právní úpravu umožňující plošné sledování a analyzování elektronické komunikace zpravodajskými službami a její předávání zahraničním službám.

Kárná odpovědnost funkcionářů soudů 39

Denisov proti Ukrajině

Kritéria, jimiž je nutné poměřovat, zda odvolání z funkce předsedy soudu kvůli nedostatkům ve výkonu správy soudu zasahuje do práva na respektování soukromého života soudce.

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

Pokojné užívání obydlí 44

Přístup k soudu 44

Rodinné právo 44

Velký senát Soudu

Udělování víz na zastupitelských úřadech 45

Vyšetřování nucené prostituce 46

Přístup k soudu 46

Náhradní mateřství 46

Výkon rozsudků Soudu

Omezovací prostředky ve zdravotnictví 48

Rovný přístup ke vzdělávání 48

Nedobrovolný pobyt v sociálním zařízení 49

Popření otcovství 49

Regulace nájemného 50

Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv

Evropský výbor pro sociální práva 51

Anotace rozsudků a rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva obsažené ve Zpravodaji nejsou úředními rozhodnutími a nejsou závazné. Jsou však autorskými díly chráněnými autorským právem. Zpravodaj jako celek ani jednotlivé anotace v něm obsažené proto nesmí být bez předchozího souhlasu státu reprezentovaného Ministerstvem spravedlnosti zpřístupňovány veřejnosti ani jinak užívány, zejména rozmnožovány, nad rámec volného užití dle § 30 autorského zákona a zákonných licencí dle § 31 a násl. autorského zákona.

Přehled použitých piktogramů

Jednotlivé články Úmluvy a protokolů

článek 2: Právo na život

článek 3: Zákaz mučení

článek 4: Zákaz otroctví a nucených prací

článek 5: Právo na svobodu a osobní bezpečnost

článek 6: Právo na spravedlivé řízení

článek 8: Právo na respektování soukromého a rodinného života

článek 9: Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání

článek 10: Svoboda projevu

článek 11: Svoboda shromažďování a sdružování

článek 14: Zákaz diskriminace

článek 1 Protokolu č. 1: Ochrana majetku

článek 2 Protokolu č. 1: Právo na vzdělání

článek 3 Protokolu č. 1: Právo na svobodné volby

článek 2 Protokolu č. 4: Svoboda pohybu

Ostatní piktogramy

Rozhodnutí proti ostatním státům Rady Evropy

Rozhodnutí proti České republice

Rozhodnutí velkého senátu Soudu

Mezistátní stížnost

Občanské právo

Správní právo

Trestní právo

Užitečné odkazy

Slovo úvodem

Milí čtenáři!

Na rozdíl od minulého čísla, které bylo ve znamení značných změn v podobě Zpravodaje a obohacení jeho obsahu o další informace z kuchyně Kanceláře vládního zmocněnce (pro zastupování před Evropským soudem pro lidská práva, Evropským výborem pro sociální práva a smluvními orgány OSN – to není oficiální název, ale asi by být měl, jen jeho délka nahání strach), číslo, jež se vám dostává do rukou, jen pokračuje v nově nastoleném trendu.

Přesto jsme doplnili rubriku věnovanou aktuálnímu stavu výkonu rozsudků Soudu proti České republice a také rubriku s anotací posledního rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva proti České republice, které jen odráží konsensus mezinárodních orgánů na tom, že by osoby, jimž matka příroda nadělila odlišnou genderovou a fyzickou identitu, neměly být pro účely uznání úřední změny pohlaví nuceny podstoupit chirurgickou operaci. Snad se v dohledné době podaří odstranit rozpor naší právní úpravy s uvedeným právním názorem, který již vyslovil třeba také Soud, byť v řízení o stížnostech proti jiným státům a aniž problematiku posoudil velký senát.

On totiž v době, kdy byl vydán rozsudek ve věci *A. P., Garçon a Nicot proti Francii*, tedy v dubnu 2017, měl žalovaný stát ve svém právním řádu problém již vyřešen. Proto v Paříži nepochybně nespatořovali důvod žádat ve Štrasburku o postoupení velkému senátu. Soud každopádně tento rozsudek ve své vlastní databázi označuje za *klíčový případ*, což by zajisté nečinil, kdyby o jeho správnosti panovaly pochybnosti nebo byl z hlediska vývoje judikatury jen marginální. (Ostatně třeba náš Nejvyšší soud ve své tzv. zelené sbírce neuveřejňuje toliko svá vlastní rozhodnutí, natož jen svého velkého senátu, ale také judikáty nižších soudů, které považuje za správné, a tím jim dodává punc rozhodnutí zásadního významu.)

Třebaže byl implementační proces v podobě návrhu na změnu občanského zákoníku a zákona o matrikách již loni v létě zahájen, zůstává jeho dokončení výzvou pro rok letošní. Tak už to ostatně bývá. Nový rok jen zřídka a pro zřídka toho představuje nepopsanou tabuli a je od roku minulého nějakou tlustou čarou neprostopupně oddělen. Mnohé věci, navzdory silvestrovskému veselí a novoroční kocovině, pokračují nerušeně dál. A buďme za tuto kontinuitu rádi, i když se netýká jen těch dobrých a příjemných záležitostí, které se nám líbí, ale i těch, kterým bychom se rádi vyhnuli a na své cestě je nepotkávali.

Věřím, že náš čtvrtletní Zpravodaj, jehož současné číslo dohání konec roku 2018 a uzavírá šestý ročník jeho vydávání, řadíte spíše do první skupiny věcí. V té druhé, nic naplat, se nacházejí různé překážky, které naštěstí většinou dokážeme při vynaložení patřičného úsilí (a někdy ne nutně velkého, což bych zdůraznil) překonat. Ať vám to při překonávání překážek v roce 2019 šlape k vaší plné spokojenosti!

Z Vít Alexander Schorm,
vládní zmocněnec

Ochrana osobnosti

Rozsudek ze dne 17. července 2018 ve věci č. 31221/15 – *Egil Einarsson proti Islandu* (č. 2)

Senát druhé sekce Soudu dospěl k jednomyslnému závěru, že rozhodnutím vnitrostátních soudů, které prohlásily urážlivý výrok proti stěžovateli za bezpředmětný a nepravdivý, ale stěžovateli po zohlednění jeho vlastního vystupování ve veřejném prostoru nepřiznaly náhradu nemajetkové újmy ani nákladů řízení, nedošlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel je mediálně známou osobou, která vystupuje v televizi, filmech a publikuje na internetu. Nežádka se přitom projevuje kontroverzním způsobem ve vztahu ke konkrétním osobám, často ženám; jeho

narážky lze vnímat i jako zpochybňující jejich sexuální svobodu. V roce 2011 podaly na stěžovatele dvě ženy trestní oznámení pro tvrzené znásilnění. Navazující vyšetřování bylo státním zástupcem zastaveno pro nedostatek důkazů. Po skončení vyšetřování otiskl nejčtenější islandský deník rozhovor se stěžovatelem, ve kterém stěžovatel vyšetřování trestních oznámení komentoval, na titulní straně novin přitom byla umístěna jeho fotografie.

V reakci na otištění tohoto rozhovoru vznikla na Facebooku stránka, která jeho zveřejnění kritizovala. Jedna z uživatelů Facebooku zveřejnila příspěvek, ve kterém odsuzovala, že se na titulní straně deníku nacházel „pachatel znásilnění“. Stěžovatel se vůči nepravdivému označení ohradil a uživatelka svůj komentář odstranila.

Stěžovatel následně uživatelku zažaloval pro pomluvu a současně se domáhal jejího trestního postihu, zaplacení náhrady nemajetkové újmy a nákladů řízení. Soud dal stěžovateli zapravdu, že napadené tvrzení bylo urážlivé, a prohlásil jej za „bezpředmětné a postrádající

Z

pravdivý základ“. Další nároky stěžovatele včetně náhrady nemajetkové újmy a nákladů řízení nicméně zamítl. Rozsudek byl následně potvrzen nejvyšším soudem.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že uvedeným postupem vnitrostátních soudů, které mu nepřiznaly náhradu nemajetkové újmy ani nákladů řízení, bylo porušeno jeho právo na respektování soukromého života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

a) Obecné zásady

Soud připomněl, že právo na ochranu dobrého jména spadá do působnosti článku 8 (*Pfeifer proti Rakousku*, č. 12556/03, rozsudek ze dne 15. listopadu 2007, § 35) za předpokladu, že útok na osobní čest a dobré jméno dosáhl určitého stupně závažnosti a došlo k němu způsobem, který užívání práva na respektování soukromého života poškozují (*Axel Springer AG proti Německu*, č. 39954/08, rozsudek velkého senátu ze dne

7. února 2012, § 54). Soud dále připomněl, že státům z článku 8 vyplývají pozitivní závazky, které mohou zahrnovat povinnost přijmout opatření k zajištění respektování soukromého života rovněž ve sféře vztahů mezi jednotlivci (*Airey proti Irsku*, č. 6289/73, rozsudek ze dne 9. října 1979, § 32). Od států přitom může být vyžadováno, aby za účelem zajištění svých pozitivních závazků na poli článku 8 ve vztahu k jedné osobě přistoupily k omezení práva na svobodu projevu chráněného článkem 10 Úmluvy jiné osoby; mezi právy chráněnými těmito články však musí nastolit spravedlivou rovnováhu (*Bédat proti Švýcarsku*, č. 56925/08, rozsudek velkého senátu ze dne 29. března 2016, § 74). Úmluva přitom státům ponechává prostor pro uvážení ve vztahu k prostředkům, které využijí (*Petrie proti Itálii*, č. 25322/12, rozsudek ze dne 18. května 2017, § 41). Pokud vnitrostátní orgány při poměřování práv chráněných články 8 a 10 Úmluvy postupují dle kritérií vyplývajících z judikatury Soudu, Soud jejich závěry koriguje pouze tehdy, existují-li pro to silné důvody (*MGN Limited proti Spojenému království*, č. 39401/04, rozsudek ze dne 18. ledna 2011, § 150 a 155).

Soud dále připomněl, že skutečnost, že oběti zásahu do osobnostních práv nebyla přiznána náhrada nemajetkové újmy, neznamená automaticky porušení jejich práv chráněných článkem 8 (*Mertinas a Mertinienė proti Litvě*, č. 43579/09, rozsudek ze dne 8. listopadu 2016, § 51). Státy mohou odškodnění za nemajetkovou újmu upravovat odlišně a určitá omezení v tomto směru nejsou v rozporu s článkem 8 Úmluvy (*Mertinas a Mertinienė proti Litvě*, cit. výše, § 51). Použitým postupem však nesmí být právo na ochranu soukromí zcela zbaveno svého obsahu (*Biriuk proti Litvě*, č. 23373/03, rozsudek ze dne 25. listopadu 2008, § 45). Ve věci náhrady nákladů řízení vyplývá z judikatury Soudu, že rozhodnutí o jejich přiznání nesmí být nerozumné a nepřiměřené (*Frisk a Jensen proti Dánsku*, č. 19657/12, rozsudek ze dne 5. prosince 2017, § 78).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

V projednávané věci vnitrostátní soudy zohlednily zejména stěžovatelovo předchozí chování, jeho pověst, kterou si sám budoval, a obsah materiálů, které publikoval. Poukázaly přitom na provokativnost jeho názorů, jež mohly být vykládány jako podněcující k násilí na ženách. Dále si vnitrostátní soudy povšimly, že komentář, který stěžovatele očeřoval, byl uveřejněn na facebookové stránce mezi stovkami až tisíci dalších komentářů,

a skutečnosti, že komentář byl na žádost stěžovatele okamžitě odstraněn. Vnitrostátní soudy proto shledaly, že samotné označení komentáře za bezpředmětný a postrádající pravdivý základ představovalo pro stěžovatele dostatečné spravedlivé zadostiučinění.

Soud podotkl, že státům je v otázkách náhrady nemajetkové újmy za zásah do práva na respektování soukromého života ponechán prostor pro uvážení a Soudu přísluší jen posoudit, zda vnitrostátní soudy vzaly dostatečně v úvahu konkrétní okolnosti případu, včetně povahy a závažnosti zásahu a chování stěžovatele. S ohledem na výše uvedené okolnosti případu, které vnitrostátní soudy dostatečně zohlednily, nelze mít podle Soudu za to, že by ochrana, kterou vnitrostátní soudy stěžovateli poskytly, byla v kontextu pozitivních závazků státu nedostatečná nebo že by nepřiznáním odškodnění došlo k porušení práva stěžovatele na ochranu dobrého jména. Pochybení vnitrostátních soudů neshledal ani v otázce nepřiznání náhrady nákladů řízení stěžovateli, neboť soudy nepostupovaly nepřiměřeně či neodůvodněně.

Soud proto rozhodl, že vnitrostátní orgány neporušily své pozitivní závazky vůči stěžovateli, neboť mu poskytly dostatečnou ochranu jeho práv chráněných článkem 8 Úmluvy. K porušení tohoto ustanovení proto nedošlo.

Z

Určení otcovství

Rozsudek ze dne 26. července 2018 ve věci č. 16112/15 – *Fröhlich proti Německu*

Senát páté sekce soudu jednomyslně odmítl námitku stěžovatele, domnělého biologického otce dítěte, k němuž neměl žádnou rodinnou vazbu, že rozhodnutí, jímž mu byl s dítěte odepřen kontakt, představovalo porušení jeho práv chráněných článkem 8 Úmluvy. Soud dále shledal, že stejným rozhodnutím soudu, kterým mu bylo rovněž odepřeno právo na informace o osobních poměrech dítěte, nedošlo k porušení jeho práv chráněných tímto ustanovením.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V roce 2004 měl stěžovatel poměr s paní X, která se svým manželem vychovávala šest dětí. Na počátku roku 2006 paní X otěhotněla, o čemž informovala stěžovatele, a na podzim téhož roku porodila dceru.

Krátce poté vztah stěžovatele a paní X skončil. Paní X a její manžel, který byl právním otcem dítěte, následně odmítali snahy stěžovatele o kontakt s dítětem, rozporovali, že by mohl být jeho biologickým otcem, přitom však odmítli dát v zahájeném soudním řízení souhlas k určení otcovství. Odvolací soud dospěl k závěru, že určení otcovství stěžovatele by mohlo vést k rozpadu manželství paní X a jejího manžela, tím také k rozkladu celé jejich rodiny, a není tudíž v nejlepším zájmu dítěte, které do té doby vyrůstalo v dobře fungujícím rodinném prostředí. S ohledem na vyhocené vztahy mezi paní X a jejím manželem na straně jedné a stěžovatelem na straně druhé by v nejlepším zájmu dítěte nebyly ani jeho kontakty se stěžovatelem. Konečně nárok stěžovatele na poskytování informací o dítěti je podmíněn tím, že bude uznán jeho biologickým otcem.

Během řízení před ústavním soudem nabyla účinnosti novela občanského zákona zakotvující právo biologického otce na kontakt s dítětem a poskytování informací o dítěti, pokud je výkon těchto práv v souladu s nejlepším zájmem dítěte, i za situace, kdy biologický otec

nemá k dítěti žádnou sociální či rodinnou vazbu. Stěžovatel na dotaz ústavního soudu, zda nechce ústavní stížnost stáhnout a požádat o obnovu řízení, konstatoval, že odvolací soud v jeho případě dospěl k závěru, že kontakt s dítětem ani právo na informace nejsou v souladu s nejlepším zájmem dítěte. Uvedl proto, že jeho postavení se tak nezměnilo. Ústavní stížnost stěžovatele byla následně odmítnuta.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY Z DŮVODU ODEPŘENÍ KONTAKTU S DÍTĚTEM

Stěžovatel namítal, že rozhodnutí vnitrostátních soudů odepřít mu kontakt s dítětem, jehož byl patrně biologickým otcem, což byla skutečnost, kterou soudy neobjasnily, představovalo porušení jeho práv chráněných článkem 8 Úmluvy

Podle Soudu toto odepření představovalo zásah do stěžovatelova práva na respektování soukromého života (*Anayo proti Německu*, č. 20578/07, rozsudek ze dne 21. prosince 2010, § 58; *Schneider proti Německu*, č. 17080/07, rozsudek ze dne 15. září 2011, § 90), který měl základ v právním řádu a jehož cílem bylo chránit práva dítěte. Při posuzování nezbytnosti zásahu dále podotkl, že článek 8 lze vykládat tak, že státům ukládá povinnost zkoumat, zda je v nejlepším zájmu dítěte, aby bylo jeho biologickému otci umožněno

se s dítětem stýkat. Toto posouzení přitom v sobě může zahrnovat i otázku určení biologického otcovství (*Schneider proti Německu*, cit. výše, § 103).

Soud připomněl, že členským státům náleží v otázce určení právního statusu dítěte široký prostor pro uvážení, avšak tento prostor je užší v záležitostech kontaktu s dítětem a práva na informace (*A. I. proti Polsku*, č. 28609/08, rozsudek ze dne 18. února 2014, § 68). Prostor pro uvážení státu je nicméně široký ve všech případech, kdy je třeba, aby stát hledal rovnováhu mezi soupeřícími soukromými a veřejnými zájmy nebo právy chráněnými Úmluvou (*S. H. a ostatní proti Rakousku*, č. 57813/00, rozsudek velkého senátu ze dne 3. listopadu 2011, § 94). Soud podotkl, že odvolací soud uvedl dostatečné důvody pro své zamítavé rozhodnutí, když shledal, že kontakt dítěte se stěžovatelem by mohl s ohledem na intenzivní konflikt mezi stěžovatelem a rodiči dítěte ohrozit zájmy a rozvoj dítěte. Při hodnocení řízení před odvolacím soudem Soud poznamenal, že v řízení, kterého se stěžovatel osobně účastnil, bylo provedeno podrobné dokazování. K podání výpovědi byli kromě stěžovatele předvoláni i paní X a jejím manžel, právní otec dítěte, a diskrétním způsobem při zatajení pravé podstaty sporu bylo vyslechnuto i dítě samotné, jemuž bylo 6 let. Odvolací soud vzal v úvahu komplexní rodinnou situaci a opřel se i o roz

Z

sáhlé písemné stanovisko, které soudu předložil opatrovník ustanovený dítěti pro toto řízení, zkušený psycholog. Nelze tak říci, že by odvolací soud toliko odkázal na obecně používané argumenty hovořící pro zachování sociální rodiny. Soud připustil, že vnitrostátní soudy nepřistoupily k určení otcovství, avšak podotkl, že v souladu s předchozí judikaturou mohou soudy od určení otcovství upustit v těch případech, kdy nejsou splněny další podmínky (*Schneider proti Německu*, cit. výše, § 103).

Podle Soudu vnitrostátní soudy tudíž poskytly pro své rozhodnutí neumožnit stěžovateli kontakt s dítětem dostatečné důvody a současně stěžovateli zajistily odpovídající ochranu jeho zájmů. Dospěl tak k závěru, že námitka stěžovatele byla zjevně neopodstatněná.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY Z DŮVODU ODEPŘENÍ PŘÍSTUPU K INFORMACÍM O DÍTĚTI

Stěžovatel dále namítal, že rozhodnutí vnitrostátních soudů, kterým mu bylo zamezeno v přístupu k informacím o osobních poměrech dítěte, představovalo porušení jeho práv chráněných článkem 8 Úmluvy.

Soud předeslal, že stěžovatelem napadané rozhodnutí představovalo zásah do jeho práv chráněných článkem 8, neboť i plánovaný rodinný život spadá do působnosti tohoto ustanovení (*Schneider proti Německu*, cit. výše, § 79–90). Soud dále odkázal na zásady, které použil již při posuzování možného porušení článku 8 Úmluvy pro odepření kontaktu stěžovatele s dítětem, a připomněl, že vnitrostátní orgány mají při svém rozhodování o srovnatelných záležitostech přímý kontakt s dotčenými osobami, a není tak úlohou Soudu jejich rozhodnutí nahrazovat (*Anayo proti Německu*, cit. výše, § 66). Nadto Soud dodal, že existující rodinné vazby mezi manžely a jejich dětmi si zasluhují v systému Úmluvy ochranu (*Anayo proti Německu*, cit. výše, § 70).

Soud si povšiml, že v době rozhodování odvolacího soudu německé právo nestanovilo možnost přezkumu otázky, zda jakýkoli vztah mezi dítětem a domnělým biologickým otcem, ať už formou kontaktu či sdělování informací o dítěti, může být v nejlepším zájmu dítěte. Odvolací soud však neopřel rozhodnutí o odepření k přístupu k informacím toliko o absenci právního základu, ale vzal v úvahu, že již posouzení předběžně

otázky spočívající v určení otcovství stěžovatele nebylo v nejlepším zájmu dítěte. Odvolací soud přitom zohlednil, že možný závěr testu otcovství ve prospěch stěžovatele by mohl mít za následek ztrátu důvěry mezi manžely a vyústit v rozpad rodiny, a rozhodl po důkladné analýze začlenění dítěte do rodiny, otcovské role manžela paní X a manželských problémů dotčeného páru v minulosti, jež souvisely se stěžovatelem. Odvolací soud si byl vědom rovněž důležitosti, na níž otázka otcovství může pro dítě nabýt v budoucnosti, ale prozatím podle něj není v nejlepším zájmu dítěte být s ní konfrontováno. Poté, co rovněž ověřil spravedlivost rozhodovacího procesu, Soud tedy konstatoval, že odvolací soud rozhodl v nejlepším zájmu dítěte a pro odepření kontaktu a práva na informace uvedl relevantní a dostatečné důvody. Podle Soudu lze za konkrétních okolností projednávané věci akceptovat jeho argumentaci založenou na negativních důsledcích, které by pro dítě mohlo mít určení otcovství, jež bylo nezbytným předpokladem k tomu, aby bylo stěžovateli přiznáno právo být informován o dítěti.

S ohledem na výše uvedené úvahy vnitrostátních soudů, zásadu subsidiarity a prostor pro uvážení, který státu v těchto otázkách přísluší, lze konstatovat, že vnitrostátní soudy své rozhodnutí dostatečně odůvodnily a poskytly dostatečnou ochranu právům stěžovatele. K porušení článku 8 Úmluvy proto nedošlo.

Z

ské péče. V prosinci 2012 byl rodičům umožněn asistovaný styk jednu hodinu čtyřikrát ročně s tím, že ani jeden z nich neznal adresu pobytu dítěte. V červnu 2013 městský soud vydal rozsudek, kterým zakázal styk rodičů s dítětem z důvodu zjevného rizika únosu s odkazem na nejlepší zájem dítěte. Vrchní soud rozsudek potvrdil.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že v souvislosti s odepřením styku s dítětem došlo k porušení jejího práva na respektování rodinného života ve smyslu článku 8 Úmluvy.

Podle Soudu bylo mezi stranami nesporné, že zákaz styku stěžovatelky s dítětem představuje zásah do rodinného života, který je v souladu se zákonem a sleduje legitimní cíl ochránit práva a zdraví dítěte dle čl. 8 odst. 2 Úmluvy. Zbývalo tudíž posoudit, zda byl zásah nezbytný v demokratické společnosti.

Rodinné právo

Rozsudek ze dne 6. září 2018 ve věci č. 2822/16 – Jansen proti Norsku

Senát páté sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že odepřením styku matce s dítětem umístěným do pěstounské péče z důvodu rizika únosu dítěte došlo k porušení práva matky na respektování rodinného života dle článku 8 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelce se v roce 2011 narodila dcera. V té době žila u rodičů, norských občanů romského původu. Krátce poté ji otec vyhnal z domu a spolu s dcerou se nastěhovala do rodinného centra. Následně se opakovaně stěhovala k rodičům a zpět do rodinného centra. Během jednoho pobytu v rodinném centru otec stěžovatelky pobodal sousedský pár, který podezíral z pomoci stěžovatelce při stěhování. Po tomto incidentu se matka s dcerou opět nastěhovaly domů. Následně orgány péče o dítě požádaly o převzetí dítěte do péče.

V červnu 2012 bylo dítě umístěno k pěstounům na utajené adrese. Matce byl umožněn asistovaný styk jednu hodinu týdně z důvodu rizika únosu dítěte. O několik měsíců později bylo dítě umístěno do trvalé pěstoun-

a) Obecné zásady plynoucí z judikatury Soudu

Soud v první řadě poznamenal, že při posouzení nezbytnosti zásahu je třeba se zabývat otázkou, zda byly důvody, o něž vnitrostátní orgány opřely přijatá opatření, relevantní a dostatečné. Zásah musí být především přiměřený sledovanému cíli a současně musí být zajištěna spravedlivá rovnováha mezi soupeřícími zájmy. Státy mají prostor pro uvážení, jehož šíře závisí na povaze a závažnosti dotčených zájmů, jako jsou na jedné straně zejména potřeba ochránit dítě v situaci, která vážně ohrožuje jeho zdraví nebo vývoj, a na druhé straně cíl sloučení rodiny, jakmile to okolnosti dovolí. Pokud od svěření dítěte do pěstounské péče uplynula značná doba, může zájem dítěte na zamezení další změně jeho rodinné situace převážit nad zájmem rodičů na sloučení rodiny. Státy mají tudíž široký prostor pro uvážení při odebrání dítěte z rodiny, avšak zevrubnému přezkumu ze strany Soudu je podrobena omezení stykových práv, jelikož hrozí, že bude narušen vztah mezi rodiči a jejich dětmi (*K. a T. proti Finsku*, č. 25702/94, rozsudek velkého senátu ze dne 12. července 2001, § 155).

Veškerá rozhodnutí týkající se dítěte musí v prvé řadě zohledňovat jeho nejlepší zájem (Neulinger a Shuruk proti Švýcarsku, č. 41615/07, rozsudek velkého senátu ze dne 6. července 2010, § 135), který může převážit nad zájmy rodičů. K úplnému přerušení kontaktů mezi rodičem a dítětem je možné přistoupit jen za výjimečných okolností a jen v případě, že je rozhodnutí odůvodněné nejlepším zájmem dítěte (Aune proti Norsku, č. 52502/07, rozsudek ze dne 28. října 2011, § 66), jelikož přetržení těchto vazeb znamená odříznutí dítěte od jeho kořenů (Gnahoré proti Francii, č. 40031/98, rozsudek ze dne 19. září 2000, § 59).

K zajištění spravedlivosti řízení jako celku musí být rodiče zapojeni do rozhodovacího procesu. Vnitrostátní soudy musí provést podrobnou analýzu celé rodinné situace a řady faktorů, zejména materiálních, citových, psychologických a zdravotních, a přistoupit k vyváženému a rozumnému posouzení zájmů všech zúčastněných osob s tím, že je třeba nalézt řešení, které bude nejlepší pro dítě (Y. C. proti Spojenému království, č. 4547/10, rozsudek ze dne 13. března 2002, § 138).

Při posouzení, zda byly důvody, které pro namítané opatření uvedly vnitrostátní orgány, relevantní a dostatečné, Soud přihlédně k existujícím odlišnostem mezi státy, pokud jde o pojmání role rodiny a zásahů státu do rodinných záležitostí, včetně existujících zdrojů pro

tyto zásahy veřejné moci. Nejlepší zájem dítěte je ovšem klíčovým kritériem.

S ohledem na tyto skutečnosti a okolnost, že vnitrostátní orgány mají výhodu přímého kontaktu s dotčenými osobami, není úkolem Soudu nahradit vnitrostátní orgány při jejich rozhodovací činnosti, ale přezkoumat jejich postup z hlediska souladu s Úmluvou (K. a T. proti Finsku, cit. výše, § 154).

b) Použití obecných zásad na projednávanou věc

Dle Soudu bylo stěžejní posoudit, zda tvrzené riziko únosu a jeho dopady na styk stěžovatelky s dítětem mohly odůvodnit rozhodnutí o zákazu styku navzdory možným negativním důsledkům na vztah dítěte a matky.

Soud v prvé řadě přijal zjištění vnitrostátních orgánů, že skutečně existovalo riziko únosu dítěte zejména ze strany otce stěžovatelky, nicméně nebylo omezeno pouze na něj. Otec stěžovatelky pobodal sousedy, jelikož byl přesvědčen, že pomáhali stěžovatelce s odchodem dítěte z jeho domu. Stěžovatelce bylo řečeno, že jí její otec plánoval odvézt do zahraničí, zabít ji i dítě. V době řízení o určení otcovství bylo otci dítěte vyhrožováno smrtí. Člen rodiny sledoval pěstouna pravděpodobně za účelem zjištění místa pobytu dítěte. Soud se současně neměl důvod odchýlit od hodnocení vnitrostátních soudů ohledně škodlivých následků únosu

Z

pro vývoj dítěte, jelikož by pravděpodobně bylo zanedbáváno.

Pokud jde o procesní stránku řízení, stěžovatelka byla právně zastoupena a mohla se plně účastnit řízení, které probíhalo na třech stupních soudní soustavy. V senátu vrchního soudu zasedali tři soudci, přisedící a psycholog.

Soud pozitivně hodnotil skutečnost, že vnitrostátní soudy posuzovaly rodinnou situaci nejen v době odebrání dítěte, ale vzaly rovněž v potaz následný vývoj. Zohledněno bylo nejen riziko únosu, ale také mnoho dalších skutečností, např. následky únosu pro dítě, příznaky zanedbání dítěte, jeho zranitelnost a potřeby, jeho zájem na udržení kontaktu s romským prostředím a kulturou a účinky, jaké by měl styk na pěstouny a podmínky v pěstounské rodině. Dle Soudu nebyl důvod pochybovat, že vnitrostátní soudy provedly důkladný přezkum případu a že rozhodnutí sledovalo nejlepší zájem dítěte, jak ho vnitrostátní soudy vnímaly.

Otázkou však zůstává, zda bylo rozhodnutí vrchního soudu založeno na výkladu pojmu nejlepší zájem dítěte,

ktej je v souladu s judikaturou Soudu, tedy zohledňujícím vůdčí zásadu, že odebrání dítěte z péče rodiče musí být považováno za dočasné opatření, jež musí být ukončeno, jakmile to okolnosti dovolí, přičemž vnitrostátní orgány mají povinnost činit kroky, které usnadní sjednocení rodiny, jakmile to bude rozumně možné.

V této souvislosti Soud poznamenal, že dle vrchního soudu existovalo riziko únosu nejen v době styku matky s dítětem, ale bylo třeba vzít v úvahu nebezpečí, že se prozradí místo pobytu dítěte a odhalí se identita pěstounů. Soud akceptoval, že by organizace styku byla náročná a jakýkoli styk s sebou nesl riziko odhalení místa pobytu dítěte, vyzdvihl však, že se nikdy neplánovalo, že by se konala víc jak čtyři setkání ročně.

Nadto, rozhodnutí vnitrostátních soudů znamenala nebezpečí výrazného narušení vazeb mezi matkou a dítětem. Stejně tak se vrchní soud nezaměřil na sloučení rodiny nebo na přípravu sloučení rodiny v blízké budoucnosti. Namísto toho byl kladen důraz na ochranu dítěte před možným únosem a jeho možné následky. Existovalo riziko úplné ztráty kontaktu dítěte s matkou. Dle

judikatury Soudu bylo naprosto nezbytné zvážit dlouhodobé účinky, které by přineslo trvalé odloučení dítěte od jeho biologické matky (*Görgülü proti Německu*, č. 74969/01, rozsudek ze dne 26. února 2004, § 46), a to tím spíše, že odloučení by přineslo odcizení dítěte od jeho romského původu.

Soud s ohledem na výše uvedené zopakoval, že rozhodnutí vnitrostátních soudů sledovala nejlepší zájem dítěte, jak ho chápaly vnitrostátní soudy, a že vnímání

vhodnosti zásahů státu do péče o děti se mezi státy liší. V projednávané věci však při hledání spravedlivé rovnováhy vnitrostátní soudy dostatečně nezohlednily možné negativní dlouhodobé následky pro dítě způsobené ztrátou kontaktu s matkou a pozitivní povinnosti státu přijmout opatření umožňující sloučení rodiny, jakmile to okolnosti dovolí. Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

Z

Nájemná vražda

Rozsudek ze dne 17. října 2018 ve věci č. 15086/07 – *Mazepa a ostatní proti Rusku*

Senát třetí sekce Soudu dospěl poměrem pěti hlasů proti dvěma k závěru o porušení procesní složky práva na život dle článku 2 Úmluvy, když shledal, že vyšetřování okolností vraždy investigativní novinářky nedostálo požadavkům na účinnost a rychlost, neboť neusilovalo o odhalení totožnosti zadavatele činu a ani po deseti letech nebylo skončeno.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Případ se týkal vyšetřování vraždy Anny Politkovské, známé investigativní novinářky, která se zabývala porušováním lidských práv ze strany ruských ozbrojených sil a kritikou vládní politiky prezidenta Putina. K její vraždě došlo v říjnu 2006 ve výtahu moskevského domu, kde bydlela. Bezprostředně po činu bylo zahájeno vyšetřování. Vyšetřovatelé ohledali místo činu, kde na schodišti

zabývaly tím, kdo si vraždu novinářky objednal. Zároveň tvrdili, že vyšetřování nebylo vedeno s náležitou péčí, když ani po deseti letech nebylo pravomocně skončeno.

A. K PŘIJATELNOSTI

Vláda namítala, že si stěžovatelé nemohou nárokovat postavení oběti, jelikož: (i) nepředložili Soudu kopie některých dokumentů a (ii) obdrželi v rámci vnitrostátního řízení přiměřené odškodnění. Soud předně odmítl, že by mohlo mít neposkytnutí dokumentů vliv na posouzení otázky, zda lze stěžovatele považovat za oběti ve smyslu článku 34 Úmluvy. Dále připomněl, že ani rozhodnutí nebo opatření, které je z hlediska stěžovatele příznivé, ho v zásadě nezbavuje postavení oběti, ledaže by vnitrostátní orgány porušení práva – výslovně anebo co do podstaty – uznaly a poskytly za něj odpovídající odškodnění (*Nikolova a Velichkova proti Bulharsku*, č. 7888/03, rozsudek ze dne 20. prosince 2007, § 49). Třetí a čtvrtý stěžovatel sice obdrželi odškodnění, avšak nikoliv z titulu porušení povinnosti státu vést účinné vyšetřování, která je předmětem stížnosti. Ruské orgány

nalezli pistoli s tlumičem a nábojnice. Dále zajistili kamerové záznamy z okolí domu a prověřili záznamy telefonních hovorů v daném čase a místě. Pitva potvrdila, že příčinou úmrtí byly průstřely hlavy, hrudníku a pravé nohy oběti. V průběhu vyšetřování vyšlo mj. najevo, že krátce před vraždou byla oběť sledována ruskými úřady. Jeden z obviněných nadto vypověděl, že přijal nabídku od blíže neurčené osoby, aby za úplatu zorganizoval úkladnou vraždu novinářky. Objednatel vraždy měl přitom být znepokojen reportážemi ohledně porušování lidských práv, zpronevěry státního majetku a zneužívání pravomocí úředními osobami, které oběť uveřejnila. Řízení vyústilo v odsouzení a potrestání pěti osob, u nichž se podařilo prokázat přímý podíl na spáchání činu.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

Stěžovatelé, příbuzní oběti, na poli článku 2 Úmluvy namítali, že vyšetřování nebylo účinné, jelikož se příslušné orgány omezily na odhalení přímých pachatelů, aniž se

Z

navíc nikdy výslovně ani co do podstaty neuznaly, že by došlo k porušení této stránky práva na život. Soud proto námitku zamítl a stížnost prohlásil za přijatelnou.

B. K ODŮVODNĚNOSTI

Soud připomněl, že závazek chránit život dle článku 2 Úmluvy vyžaduje, aby v případech, kdy došlo k úmrtí jednotlivce v důsledku použití síly ze strany úředních nebo soukromých osob, existovala nějaká forma účinného úředního vyšetřování (*Branko Tomašić a ostatní proti Chorvatsku*, č. 46598/06, rozsudek ze dne 15. ledna 2009, § 62). Smyslem této povinnosti je zajistit účinné uplatňování vnitrostátních norem určených k ochraně života a pohnat pachatele k odpovědnosti. Vyšetřování musí být v prvé řadě řádné, tedy způsobilé vést k odhalení skutkových okolností, a je-li to namístě, i ke zjištění totožnosti odpovědných osob a jejich odpovídajícímu potrestání. Povinnost vést účinné vyšetřování není povinností co do výsledku, nýbrž použitých prostředků (*Mustafa Tunç a Fecire Tunç proti Turecku*, č. 24014/05, rozsudek velkého senátu ze dne 14. dubna 2015, § 172–173). Jakékoli nedostatky ve vyšetřování,

kteří podřívají jeho schopnost zjistit okolnosti případu nebo odpovědné osoby, povedou k rozporu s požadovanými standardy. Závěry vyšetřování musí být založeny na pečlivém, objektivním a nezaujatém zhodnocení všech relevantních skutečností. Povaha a stupeň vyžadovaného přezkumu závisí na konkrétních okolnostech případu. Pokud úřední vyšetřování vyústilo v řízení před soudy, musí splňovat požadavky článku 2 řízení jako celek. Z tohoto ustanovení však nelze dovodit individuální právo na stíhání nebo potrestání třetí osoby ani absolutní povinnost, že všechna stíhání musí skončit odsouzením nebo dokonce uložením konkrétního trestu (*Öneryildiz proti Turecku*, č. 48939/99, rozsudek velkého senátu ze dne 30. listopadu 2004, § 95–96). Při posuzování, zda stát dostal svým procesním povinnostem, Soud bere v potaz, zda bylo vyšetřování: a) účinné, b) vedené urychleně a s náležitou péčí, c) pod kontrolou veřejnosti a příbuzných oběti a d) nezávislé a nestranné.

Tyto požadavky Soud následně použil na okolnosti projednávané věci. Vyšetřování bylo dle Soudu účinné do té míry, že vedlo k odsouzení pěti osob přímo odpovědných za spáchání vraždy. Proto se dále zaměřil na posouzení otázky, zda vyšetřující orgány vynaložily skutečné a vážně míněné úsilí, aby objasnily totožnost zadavatele vraždy. Jde-li o násilná úmrtí novinářů, je to-

tiž dle Soudu zvláště důležité objasnit, zda čin nesouvisel s výkonem jejich činnosti. Soudu přitom nebyly předloženy žádné informace, které by nasvědčovaly snaze zjistit totožnost objednatele zločinu. Ruská vláda Soudu přinejmenším žádné takové písemnosti neposkytla a omezila se na zaslání kopií rozhodnutí vnitrostátních soudů. Z jejich obsahu je přitom zřejmé, že soudy vycházely z předpokladu, že objednatelem vraždy měl být jakýsi bývalý ruský politik žijící v Londýně, který však zemřel v roce 2013. Vláda ve svém podání tvrdila, že požádala britské orgány o součinnost. Ani tuto skutečnost však nebyla s to doložit. Soud se proto pozastavil nad tím, že soudy po celou dobu vycházely z domněnky, kdo byl objednatelem vraždy, aniž se jí v průběhu let snažily jakkoli ověřit. Závěry vyšetřování přitom musí být založeny na důkladném, objektivním a nestranném posouzení všech relevantních skutečností. Nečinnost soudů je zarážející tím spíše, že stěžovatelé namítali, že se na spáchání činu mohly podílet úřední osoby. Za daných okolností bylo žádoucí, aby se soudy s těmito závažnými nařčeními náležitě vypořádaly, což se nestalo. S ohledem na uvedené skutečnosti Soud naznal, že vyšetřování nelze z hlediska odhalení totožnosti zadavatele vraždy považovat za řádné.

Dále se zabýval otázkou, zda řízení bylo vedeno s náležitou péčí a rychlostí. Nepřiměřená délka vyšetřování a následného soudního řízení zpravidla naznačuje, že stát

Z

nedostal svým pozitivním závazkům, ledaže by ji byl schopen odůvodnit pádnými důvody (*Lopez de Sousa Fernandes proti Portugalsku*, č. 56080/13, rozsudek velkého senátu ze dne 19. prosince 2017, § 219). V projednávané věci započalo vyšetřování v roce 2006 a v době vynesení rozsudku Soudu nebylo skončeno. Žalovaná vláda přitom nepředložila žádné důvody, které by mohly celkovou délku řízení ospravedlnit. Vzhledem k tomu, že vyšetřování nebylo vedeno řádně ani urychleně, Soud považoval za nadbytečné zabývat se otázkou jeho nestrannosti a nezávislosti. K porušení článku 2 Úmluvy v jeho procesní složce tedy došlo.

III. ODLIŠNÁ STANOVISKA

Soudkyně Jäderblom a Keller ve svém společném souhlasném stanovisku uvedly, že Soud zmeškal příležitost zabývat se požadavky na nezávislost vyšetřování, což

bylo žádoucí vzhledem k tvrzení stěžovatelů, že příslušníci federální zpravodajské služby obětí bezprostředně před spácháním činu sledovali a že vyšetřovatelé záměrně přehlíželi roli a možné zapojení úředních osob. Dále měl Soud poukázat na vyšetřovací úkony, které měly být provedeny, aby orgány dostaly svým povinnostem plynoucím z článku 2 Úmluvy.

Naopak soudce Dedov a soudkyně Poláčková vyjádřili svůj nesouhlas se závěrem většiny o porušení článku 2 Úmluvy. Dle jejich sdíleného přesvědčení bylo vyšetřování účinné, neboť vedlo k určení příčiny úmrtí a odsouzení přímo odpovědných osob. Třebaže se nepodařilo zjistit totožnost objednatele činu, neznamená to nutně, že vyšetřování jako celek nedostalo požadavkům Úmluvy. Ani délku řízení nepovažovali za nepřiměřenou, byť připustili, že se tak může jevit pod úhlem čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Účel článku 2 je však odlišný. Podstatné je, že vyšetřování bylo bezodkladně zahájeno, klíčové vyšetřovací úkony byly urychleně provedeny a že řízení netrpělo žádnými obdobími úplné nečinnosti, která by byla vyšetřovacím orgánům přičitatelná.

Kritika vlády a církve

Rozsudek ze dne 17. července 2018 ve věci č. 38004/12 – *Maria Alekhina* a ostatní proti Rusku

Senát třetí sekce Soudu šesti hlasy proti jednomu rozhodl, že umístění stěžovatelek během soudního jednání do skleněných klecí a podmínky, v nichž byly přepravovány k soudnímu jednání, představovaly ponižující zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Dále jednomyslně shledal porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy z důvodu nedostatečného odůvodnění vazby stěžovatelek. Soud též jednomyslně rozhodl, že soudní řízení bylo vedeno v rozporu s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy, jelikož umístění stěžovatelek ve skleněných klecích jim v průběhu soudního jednání bránilo v důvěrné komunikaci s jejich právními zástupci. Šesti hlasy proti jednomu pak označil odsouzení stěžovatelek ke dvěma letům odnětí svobody za vystoupení v moskevské katedrále za nepřiměřené, a tedy v rozporu s článkem 10 Úmluvy. V neposlední řadě Soud jednomyslně rozhodl, že prohlášením videozáznamu z daného vystoupení za extremistický a jeho následným zákazem bez řádného odůvodnění došlo k porušení článku 10 Úmluvy.

závěry Evropského výboru pro zabránění mučení (CPT), že prostory o rozměru 0,8 m² nejsou vhodné pro přepravu osob bez ohledu na délku cesty (*Khudoyorov proti Rusku*, č. 6847/02, rozsudek ze dne 8. listopadu 2005, § 76). V projednávané věci jednotlivé prostory, ve kterých byly stěžovatelky přepravovány, měřily mezi 0,37 a 0,49 m² a prostory vozidla pro společnou přepravu méně než 1 m². Těmto stísněným podmínkám byly stěžovatelky vystaveny dvakrát denně třicetkrát za měsíc, přičemž jednotlivé cesty trvaly mezi dvaceti minutami a čtyřmi a půl hodinami. Soud proto shledal, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy.

Stěžovatelky dále namítaly, že jejich umístění do skleněných klecí v průběhu soudního jednání za přítomnosti ozbrojených bezpečnostních složek, kdy byly trvale vystaveny očím veřejnosti, bylo v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Zatímco v kontextu bezpečnostních opatření v soudní síni Soud v minulosti shledal, že umístění v kovové kleci je pro svoji objektivně ponižující povahu samo o sobě v rozporu s článkem 3 Úmluvy (*Svinarenko a Slyadnev proti Rusku*, č. 32541/08 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 17. července 2014,

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelky jsou členky ruské feministické punkové kapely *Pussy Riot*. Ta v sérii svých neohlášených vystoupení na různých veřejných místech skrze provokativní texty písní kritizovala politický vývoj v Rusku, přičemž její členky měly na sobě pestrobarevné kukly a oblečení. V únoru 2012 se pět členek kapely včetně tří stěžovatelek pokusilo vystoupit v moskevské katedrále Krista Spasitele se svou písní *Punk Prayer – Virgin Mary, Drive Putin Away*. Bezpečnostní služba ovšem členky kapely velmi rychle vyprovodila ven a vystoupení trvalo jen něco přes minutu. V danou dobu neprobíhala mše a uvnitř katedrály bylo jen několik osob. Kapela na vystoupení pozvala novináře a média a na svých internetových stránkách zveřejnila video z vystoupení. Stěžovatelky byly následně obviněny z trestného činu výtržnictví motivovaného náboženskou nenávistí a odsouzeny ke dvěma letům odnětí svobody. Zároveň byl zakázán přístup k videozáznamu na internetu, neboť byl jeho obsah označen za extremistický.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelky namítaly, že podmínky jejich přepravy k soudnímu jednání a zpět byly nelidské a ponižující. Soud úvodem připomněl, že se v minulosti ztotožnil se

Z

§ 135–138), umístění obviněných ve skleněných klecích či kabinách takovou povahu nemá. Závažnosti ponižujícího zacházení ve smyslu článku 3 Úmluvy však může být dosaženo vzhledem k celkovým okolnostem (*Kudła proti Polsku*, č. 30210/96, rozsudek velkého senátu ze dne 26. října 2000, § 92–94), přičemž veřejná povaha takového zacházení může být relevantním nebo přitěžujícím faktorem (např. *Kummer proti České republice*, č. 32133/11, rozsudek zde dne 25. července 2013, § 64). Skleněné klece stěžovatelkám v projednávané věci poskytovaly dostatečný osobní prostor, byly ale neustále obklopeny ozbrojenými policejními složkami se speciálně vycvičenými psy. Soud nepřijal argument vlády, že předmětná opatření byla zavedena za účelem ochrany stěžovatelek a policie před možnými agresivními projevy publika, neboť ozbrojené složky stály čelem ke stěžovatelkám. Vláda přitom netvrdila, že by daná opatření byla přijata kvůli možnosti narušování soudního jednání ze strany stěžovatelek. Použití hlídačích psů taktéž nebylo nijak zdůvodněno. Soudní jednání bylo navíc pozorně sledováno vnitrostátními i mezinárodními médii. Za těchto okolností Soud konstato-

val, že celkové podmínky, za nichž se stěžovatelky účastnily soudního jednání, představovaly ponižující zacházení zakázané článkem 3 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 5 ODS. 3 ÚMLUVY

Stěžovatelky dále namítaly, že jejich držení ve vazbě po dobu více než pěti měsíců bez náležitých důvodů bylo v rozporu s čl. 5 odst. 3 Úmluvy.

Soud připomněl, že v minulosti mnohokrát shledal porušení daného ustanovení, pakliže vnitrostátní soudy zdůvodňovaly setrvání ve vazbě pouze přísností hrozícího trestu a obecnými formulacemi, aniž by se zabývaly konkrétními okolnostmi věci či zvážily alternativní opatření (např. [Mamedova proti Rusku](#), č. 7064/05, rozsudek ze dne 1. června 2006). Nedostatečné zdůvodnění i relativně krátkého držení ve vazbě po dobu několika měsíců je v rozporu s čl. 5 odst. 3 Úmluvy (např. [Belchev proti Bulharsku](#), č. 39270/98, rozsudek ze dne 8. dubna 2004, § 82). Soud proto konstatoval, že důvody vazby stěžovatelek sice mohou být považovány za relevantní, avšak nikoli za dostatečné. Došlo tedy k porušení čl. 5 odst. 3 Úmluvy.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 PÍSM. C) ÚMLUVY

Stěžovatelky namítaly, že jejich umístění ve skleněných klecích během soudního jednání omezilo jejich právo

na obhajobu ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy, neboť jim bránilo v důvěrné komunikaci s jejich právními zástupci.

Soud uvedl, že omezující opatření v soudní síni mohou mít dopad na výkon práva obviněného na účinnou účast v trestním řízení a práva získat praktickou a účinnou právní pomoc ([Yaroslav Belousov proti Rusku](#), č. 2653/13 a další, rozsudek ze dne 4. října 2014, § 149). Zdůraznil, že právo obviněného komunikovat se svým právním zástupcem bez rizika, že je uslyší někdo třetí, je jedním ze základních požadavků spravedlivého procesu v demokratické společnosti, bez níž by právní pomoc ztratila na své užitečnosti ([Sakhnovskiy proti Rusku](#), č. 21272/03, rozsudek velkého senátu ze dne 2. listopadu 2010, § 97). Soud poznamenal, že si je vědom důležitosti udržení pořádku v soudní síni za účelem klidného soudního přezkumu jakožto předpokladu spravedlivého projednání věci ([Ramishvili a Kokhreidze](#), č. 1704/06, rozsudek ze dne 27. ledna 2009, § 131), nicméně všechna opatření omezující účast obžalovaného na soudním řízení nebo narušující jeho kontakt s právním zástupcem by měla být uplatněna jen v nezbytné míře a přiměřeně rizikům v jednotlivých případech ([Van Mechelen a ostatní proti Nizozemsku](#), č. 21363/93 a další, rozsudek ze dne 23. dubna 1997),

Z

přičemž právo obžalovaného na účinnou účast v trestním řízení a účinnou právní pomoc musí být nadále zajištěno ([Yaroslav Belousov proti Rusku](#), cit. výše, § 152).

V projednávané věci byly stěžovatelky odděleny od zbytku soudní síně skleněnou klecí a se svým právním zástupcem mohly komunikovat jen skrze malé okénko umístěné metr nad zemí, a to v bezprostřední blízkosti policistů a justiční strážce. Předmětná opatření nebyla přitom opodstatněna bezpečnostními riziky. Nebyly zároveň přijaty jakékoliv kroky, které by omezující opatření kompenzovaly. Za těchto okolností Soud shledal, že zavedená opatření nebyla ani nezbytná, ani přiměřená, a trestní řízení tak bylo vedeno v rozporu s čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. c) Úmluvy.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY VE VZTAHU K TRESTNÍMU STÍHÁNÍ ZA VYSTOUPENÍ V KATEDRÁLE

Stěžovatelky předně namítaly, že jejich trestní stíhání a následné odsouzení ke dvěma rokům odnětí svobody za vystoupení v katedrále bylo nepřiměřeným zásahem do jejich práva na svobodu projevu.

Soud úvodem připomněl, že svoboda projevu se vztahuje i na projevy, které uráží, šokují či znepokojují, jelikož tak vyžaduje pluralismus, tolerance a otevřenost, bez nichž demokratická společnost nemůže existovat ([Oberschlick proti Rakousku](#) (č. 1), č. 11662/85, rozsudek ze dne 23. května 1991, § 57). Dále připomněl, že právo na svobodu projevu zahrnuje i svobodu uměleckého projevu, jež zprostředkovává výměnu kulturních, politických a společenských informací a názorů, což je pro demokratickou společnost klíčové ([Müller a ostatní proti Švýcarsku](#), č. 10737/84, rozsudek ze dne 24. května 1988, § 27 a 33). Uvedl, že názory mohou být vyjádřeny nejen skrze umělecký projev, ale také skrze chování ([Tatár a Fáber proti Maďarsku](#), č. 26005/08 a 26160/08, rozsudek ze dne 12. června 2012, § 36). Vystoupení stěžovatelek v katedrále Soud posoudil jako směs chování a ústního projevu, jež představuje formu uměleckého a politického projevu požívajícího ochrany článku 10 Úmluvy.

Mezi stranami nebylo sporu o tom, že trestní stíhání, které vedlo až k odnětí svobody, představovalo zásah do práva stěžovatelek na svobodu projevu. Vzhledem

k tomu, že vystoupení mělo proběhnout v místě náboženských obřadů, Soud uznal, že daný zásah sledoval legitimní cíl ochrany práv jiných. V rámci posouzení nezbytnosti předmětného zásahu v demokratické společnosti vzal Soud v úvahu, že vystoupení skupiny *Pussy Riot* mělo upozornit na politickou situaci v Rusku včetně postoje patriarchy Kirila k protestům proti výsledkům voleb a zopakoval, že čl. 10 odst. 2 Úmluvy ponechává jen velmi malý prostor pro omezení politického projevu, pro jehož zdůvodnění jsou vyžadovány velmi vážné důvody (*Feldek proti Slovensku*, č. 29032/95, rozsudek ze dne 12. července 2001, § 83). Soud nicméně konstatoval, že článek 10 nezaručuje pro výkon svobody projevu kterékoliv fórum a neumožňuje vstup na soukromé či veřejné pozemky (*Appleby a ostatní proti Spojenému království*, č. 44306/98, rozsudek ze dne 6. května 2003). Uvedl, že uspořádání uměleckého vystoupení nebo přednes politické řeči na veřejně přístupném místě může vyžadovat dodržení určitých pravidel.

Vzhledem k tomu, že vystoupení *Pussy Riot* proběhlo v katedrále, kde platí zavedená pravidla chování, uložení určitých sankcí za účelem ochrany práv jiných by mohlo být shledáno za opodstatněné. V dané věci však stěžovatelky nenarušily bohoslužbu ani nikoho nezranily. Za těchto okolností Soud jejich následné obvinění a odsouzení ke dvěma letům odnětí svobody označil za

velmi přísné. Podotkl, že stěžovatelky byly odsouzeny pro trestný čin výtržnictví motivovaný náboženskou nenávistí z důvodu oblečení a kukel, které na sobě měly, jejich tělesných pohybů a vulgárního vyjadřování. Upozornil však, že vnitrostátní soudy neposuzovaly samotný text písně *Punk Prayer – Virgin Mary, Drive Putin Away* a odsouzení stěžovatelek plně založily na jejich chování. K tomu Soud zdůraznil, že posouzení nezbytnosti zásahu vůči nenávistným projevům musí být založeno na celkových okolnostech jednotlivých případů vnímaných v souvislostech (*Perinçek proti Švýcarsku*, č. 27510/08, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 208). Faktory, kterými je třeba se dle Soudu zbývat, jsou zejména skutečnost, zda byl projev učiněn za napjaté politické či sociální situace (*Sürek proti Turecku (č. 1)*, č. 26682/95, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 1999), zda projev přímo či nepřímo vyzýval k násilí či zda jeho použití ospravedlňoval (*Incal proti Turecku*, č. 22678/93, rozsudek ze dne 9. června 1998, § 50) a zda projev s ohledem na způsob jeho pronesení a na další okolnosti mohl vést ke škodlivým následkům (*Karataş proti Turecku*, č. 23168/94, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 1999, § 51–52).

V projednávané věci však v posouzení vnitrostátních soudů nebylo dle Soudu možné nalézt žádné důvody, na jejichž základě by bylo možné shledat, že chování stěžovatelek podněcovalo k nenávisti. Soud dále uvedl,

Z

že vystoupení stěžovatelek neobsahovalo prvky násilí a nepodněcovalo či neospravedlňovalo použití násilí, nenávist a nesnášenlivost vůči věřícím (*mutatis mutandis*, *Aydin Tatlav proti Turecku*, č. 50692/99, rozsudek ze dne 2. května 2006, § 28). Připomněl, že za pokojné a nenásilné způsoby projevu by zásadně neměl hrozit trest odnětí svobody (*Murat Vural proti Turecku*, č. 9540/07, rozsudek ze dne 21. října 2014, § 66). Uložení trestních sankcí může přitom od výkonu svobody projevu odrazovat, což musí být dle Soudu zohledněno při posuzování přiměřenosti zásahu (*Jersild proti Dánsku*, č. 15890/89, rozsudek velkého senátu ze dne 23. září 1994, § 35).

S ohledem na výše uvedené Soud shledal, že určitá reakce ze strany státních orgánů na jednání stěžovatelek za účelem ochrany práv a svobod jiných byla namístě, avšak uložené trestní sankce nebyly podepřeny relevantními a dostatečnými důvody a nebyly přiměřené. Došlo proto k porušení článku 10 Úmluvy.

E. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY Z DŮVODU ZÁKAZU PŘÍSTUPU K ZÁZNAMU Z VYSTOUPENÍ NA INTERNETU

Dvě ze tří stěžovatelek konečně namítaly, že vnitrostátní soudy porušily jejich právo na svobodu projevu, když prohlásily videozáznam z vystoupení za extremistický a zakázaly k němu přístup na internetu.

Soud shledal, že tento zásah do svobody projevu stěžovatelek sledoval legitimní cíl ochrany morálky a práv jiných. V rámci posouzení nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti Soud nejprve poznamenal, že klíčové právní posouzení extremistické povahy videozáznamu nebylo učiněno soudy, ale jazykovědci. Soudy znalecký posudek nijak neposuzovaly a jeho závěry toliko převzaly. Takový postup je dle Soudu neakceptovatelný, jelikož všechny právní otázky musí být řešeny výhradně soudy (*Dmitriyevskiy proti Rusku*, č. 42168/06, rozsudek ze dne 3. října 2017, § 113). Vnitrostátní soudy se nepokusily provést vlastní posouzení ani předmětného videomateriálu; neurčily, které konkrétní prvky ve vi-

deu považovaly za problematické, ani necitovaly příslušné části znaleckého posudku. S ohledem na celkovou absenci odůvodnění proto Soud nebyl přesvědčen, že vnitrostátní soudy postupovaly v souladu se zásadami zakotvenými v článku 10 Úmluvy a že se opřely o přijatelné posouzení relevantních skutečností. Pro nezbytnost zásahu tak v rozporu s článkem 10 Úmluvy nebyly uvedeny relevantní a dostatečné důvody.

Soud konečně připomněl, že zákon o potlačování extremismu navíc neumožňuje dotčeným stranám, aby se účastnily řízení. Stěžovatelky proto nemohly znalecké posudky napadnout. Vnitrostátní soudy nemohou poskytnout relevantní a dostatečné důvody pro zásah do práv zaručených článkem 10 Úmluvy, pokud neprovedou soudní přezkum založený na posuzování argumentů státních orgánů a dotčených osob. I z tohoto důvodu tedy došlo k porušení článku 10 Úmluvy.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudkyně Elósegui v částečně nesouhlasném stanovisku nepovažovala umístění stěžovatelek do skleněných klecí v průběhu soudního jednání vzhledem k jejich předchozímu chování za rozporné s článkem 3 Úmluvy. Vystoupení stěžovatelek v katedrále Krista Spasitele pak dle jejího názoru nespadovalo pod ochranu článku 10 Úmluvy.

hodlala uplatnit námitky. V důsledku tohoto napadení podle svých slov na krátkou dobu omdlela, měla zhmožděniny na ruce a cítila se vážně ponížena. Bezprostředně po události byla dva týdny v pracovní neschopnosti. Její nadřízení měli v mezidobí vytvořit na pracovišti nehostinné prostředí, které jí bránilo v návratu do obvyklého pracovního procesu. Stěžovatelka předmetnou událost nejprve písemně oznámila personálnímu řediteli ministerstva, jehož žádala, aby byla přijata odpovídající opatření. Po čtyřech dnech stěžovatelka nahlásila incident na policii. Vyšetřovatel nařídil, aby byla stěžovatelka ještě téhož dne prohlédnuta lékařem. Druhého dne na policii vypovídal H. A., podle kterého stěžovatelka odmítla vrátit papír se svým hodnocením, načež H. A. odešel a vrátil se spolu s A. K. Stěžovatelka během této doby křičela, nadávala a následně zavolala společnému nadřízenému, kterému nepravdivě sdělila, že ji H. A. zamknul v kanceláři. H. A. popřel, že by on nebo A. K. použili vůči stěžovatelce násilí. Tuto výpověď potvrdil rovněž A. K. a několik dalších zaměstnanců, kteří byli předmetného dne přítomni na

Šikana na pracovišti

Rozsudek ze dne 19. července 2018 ve věci č. 18419/13 – *Hovhannisyan proti Arménii*

Senát první sekce Soudu jednomyslně shledal porušení zákazu špatného zacházení dle článku 3 Úmluvy v jeho procesní složce, k němuž došlo tím, že nebylo zahájeno účinné vyšetřování okolností, za nichž měla být stěžovatelka ze strany svých nadřízených fyzicky a verbálně napadena. Kvůli absenci takového vyšetřování Soud neměl dostatek důkazů, aby mohl nadevši rozumnou pochybnost vyslovit, že se stěžovatelka stala obětí přinejmenším ponižujícího zacházení, a tedy že došlo i k porušení hmotněprávní složky tohoto ustanovení.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka byla zaměstnána jako inspektorka na ministerstvu. K předmetným událostem mělo dojít v lednu 2012. Podle stěžovatelky byla zamčena v kanceláři svého nadřízeného H. A., kde měla být jím a jeho zástupcem A. K. napadena. Oba muži měli stěžovatelku slovně ponižovat, násilně ji držet za ruce a silou jí sebrat papír s osobním hodnocením zaměstnance, který stěžovatelka odmítla na místě podepsat, jelikož k němu

Z

pracovišti. Naopak lékařské vyšetření potvrdilo, že stěžovatelka utrpěla zranění, která mohla být způsobena jí popsanými událostmi. Stěžovatelka požadovala, aby bylo vůči jejím nadřízeným zahájeno trestní stíhání. Státní zástupce dal však pokyn vyšetřovateli, aby věc odložil, jelikož se skutek, v němž bylo spatřováno spáchání trestného činu, nestal. Stěžovatelka napadla tyto závěry stížností u soudu. Soudy několika stupňů však její podání odmítly s tím, že rozhodnutí bylo zákonné a stěžovatelčiny argumenty opřeny o subjektivní vnímání události bez opory ve výsledcích prověřování.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ HMOTNĚPRÁVNÍ SLOŽKY ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že byla ze strany svých nadřízených na pracovišti vystavena špatnému zacházení v rozporu s článkem 3 Úmluvy, což dokládají její zranění, zejména pohmožděniny na ruce, které byly potvrzeny lékařem.

Soud zdůraznil, že špatné zacházení musí dosáhnout minimální úrovně závažnosti, pokud má spadat do působnosti článku 3 Úmluvy. Posouzení této hranice je přitom z podstaty věci relativní. Závisí na všech okolnostech případu, jako je doba trvání zacházení, jeho fyzické a psychické účinky a v některých případech také pohlaví, věk a zdravotní stav oběti (*Bouyid proti Belgii*, č. 23380/09, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 2015, § 86). Stěžovatelka podle Soudu před vnitrostátními orgány přednesla hájitelné tvrzení špatného zacházení, které svou závažností spadá do působnosti článku 3 Úmluvy coby ponižující zacházení. Tím může být totiž jednání, které u oběti vyvolává pocity strachu, utrpení a méněcennosti (*Irsko proti Spojenému království*, č. 5310/71, rozsudek ze dne 18. ledna 1978, § 167), nerespektuje její důstojnost (*Svinarenko a Slyadnev proti Rusku*, č. 32541/08 a 43441/08, rozsudek velkého senátu ze dne 17. července 2014, § 118 a 138), vede k jejímu pokoření či snížení její důstojnosti – ať už jen v jejích očích (*Raninen proti Finsku*, č. 20972/92, rozsudek ze dne 16. prosince 1997, § 32), nebo v očích jiných (*Gutsanovi proti Bulharsku*, č. 34529/10, rozsudek ze dne 15. října 2013, § 136) – nebo překonává fyzický nebo duševní odpor oběti a nutí ji k chování proti její vůli nebo svědomí (*Jalloh proti Německu*, č. 54810/00, rozsudek velkého senátu ze dne 11. července 2006, § 68). Jakékoliv tvrzení o poru-

šení článku 3 Úmluvy však musí být podpořeno dostatečnými důkazy. Při jejich posuzování přitom Soud vychází z důkazního standardu „nade vši rozumnou pochybnost“ (*Bouyid proti Belgii*, cit. výše, § 82). Z mála důkazů, které byly na vnitrostátní úrovni provedeny, však Soud nemohl učinit závěr, že stěžovatelka byla nade vši rozumnou pochybnost vystavena zacházení rozpornému s článkem 3 Úmluvy. K porušení hmotněprávní složky tohoto ustanovení tudíž nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ PROCESNÍ SLOŽKY ČLÁNKU 3 ÚMLUVY

Jinak tomu bylo ve vztahu k námitce stěžovatelky, dle níž vnitrostátní orgány nedostály svým procesním závazkům plynoucím z daného ustanovení Úmluvy. Soud uvedl, že jakmile stěžovatelka vznesla hájitelné tvrzení špatného zacházení, bylo povinností vnitrostátních orgánů, aby okolnosti případu podrobily účinnému vyšetřování. Aby vyšetřování bylo účinné, musí být v první řadě řádné (*Ramsahai a ostatní proti Nizozemsku*, č. 52391/99, rozsudek velkého senátu ze dne 15. května 2007, § 324), tedy způsobilé objasnit relevantní skutkové okolnosti a identifikovat – a případně i potrestat – odpovědné osoby (*Giuliani a Gaggio proti Itálii*, č. 23458/02, rozsudek velkého senátu ze dne 24. března 2011, § 301). To však neznamená, že by každé vyšetřování muselo skončit odsouzením nebo uložením určitého trestu. Nejde totiž o povinnost co do výsledku, ale

Z

náležitě péče a použitých prostředků. Vyšetřování musí být také důkladné. To znamená, že příslušné orgány musí postupovat v dobré víře a s úmyslem zjistit skutečný stav, nesmí se spoléhat na ukvapené závěry a musí přijmout veškerá rozumná opatření k zajištění důkazů. Jakákoliv pochybení, která mohou podkopat účinnost vyšetřování, představují zpravidla porušení Úmluvou požadovaných standardů (*Mikheyev proti Rusku*, č. 77617/01, rozsudek ze dne 26. ledna 2006, § 108).

Soud vyzdvihl, že jakmile stěžovatelka ohlásila událost na policii, bylo nařízeno její vyšetření lékařem. Neprodleně byli také vyslechnuti oba podezřelí H. A. a A. K., jakož i řada zaměstnanců ministerstva, kteří byli tou dobou přítomni na pracovišti. Na základě těchto důkazů ve věci ale nikdy nebylo zahájeno žádné oficiální vyšetřování. Státní zástupce naopak odmítl trestní stíhání zahájit. Stejně tak neproběhlo ani žádné šetření uvnitř samotného ministerstva. Z posudku lékaře přitom jasně

vyplývalo, že stěžovatelka utrpěla určitá, nikoli nevýznamná zranění. I přesto vnitrostátní orgány nevyvaložily opravdové úsilí, aby objasnily jejich původ. Místo toho se spokojily s tím, že všichni zaměstnanci, kteří vypovídali, přisvědčili tvrzením stěžovatelčiných nadřízených. Svědkové tak např. nebyli vyslechnuti pod přísahou, aby se vyloučilo riziko nepravdivé výpovědi v důsledku přirozeného strachu vypovídat proti vlastním nadřízeným. Stejně tak nebyly vysvětleny některé rozpory ve výpovědích H. A. a prověřena jejich pravdivost. Za daných okolností tak nebylo skutečně vyšetřování nikdy zahájeno, natož aby splňovalo přísné požadavky stran účinnosti. Soud rozhodl, že vzhledem k těmto nedostatkům vnitrostátní orgány nedostály pozitivnímu závazku zahájit účinné vyšetřování přinejmenším ponižujícího zacházení, jemuž měla být stěžovatelka vystavena. Došlo tak k porušení procesní složky článku 3 Úmluvy.

Výslech svědků

Rozsudek ze dne 26. července 2018 ve věci č. 59549/12 – N. K. proti Německu

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že i když stěžovatel ani jeho obhájce neměli v žádném stádiu trestního řízení možnost vyslechnout manželku stěžovatele coby klíčového svědka a oběť domácího násilí, nedošlo tím k narušení celkové spravedlivosti řízení, a tedy ani k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Na počátku srpna roku 2009 byly proti stěžovateli zahájeny úkony trestního řízení pro podezření z násilí, kterého se měl dopustit na své manželce R. K. Ta měla být dlouhodobě obětí psychického a fyzického týrání, které vyvrcholilo tím, že byla přes víkend držena ve sklepení domu, kde byla opakovaně bita, ponižována a nakonec i přinucena sepsat dopis manželce svého bývalého partnera. R. K. se nakonec podařilo s četnými poraněními a v šoku uniknout na ulici před dům, kde zoufale volala o pomoc. Na radu kolemjdoucích se ukryla před stěžovatelem v sousedství, kam byla přivolána policejní hlídka. Stěžovatel mezitím ze společného obydlí ujel osobním

vozidlem, jehož registrační značku sousedé zaznamenali. S odstupem čtyř dní byla R. K. na žádost státního zástupce vyslechnuta vyšetřujícím soudcem. Stěžovatel ani jeho obhájce nebyli výslechu přítomni, jelikož panovala obava, že by se R. K. bála vypovídat pravdivě.

R. K. byla posléze předvolána k hlavnímu líčení u zemského soudu. Jako osoba blízká však využila svého práva nevypovídat. Svědeckou výpověď o výslechu manželky proto před soudem podal vyšetřující soudce, který ji vyslyšel v přípravném řízení. Obhajoba marně vznesla proti tomuto postupu námitku. O průběhu událostí podali svědectví také dva policisté, kteří byli přivoláni na místo a bezprostředně po incidentu s R. K. hovořili, jakož i několik sousedů a kolemjdoucích. V průběhu řízení R. K. popřela své dřívější výpovědi a dožadovala se, aby byl její manžel zproštěn obžaloby. Uvedla, že svého muže obvinila neprávem. Následně však i toto tvrzení odvolala. Zemský soud uznal stěžovatele vinným z několika násilných trestných činů a odsoudil ho k trestu odnětí svobody v délce šest a půl roku. V odůvodnění rozsudku soud vycházel z relevantní judikatury Soudu k otázce přípustnosti výpovědi bez slyšení svědka u hlavního líčení. Z té dovodil, že nemožnost podrobit svědka křížovému výslechu nezakládá bez dalšího porušení Úmluvy, nota bene nejde-li o výlučný nebo rozhodující důkaz viny. S opravnými prostředky stěžovatel neuspěl.

Z

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A 3 PÍSM. D) ÚMLUVY

Dle stěžovatele došlo k porušení práva na výslech svědků proti sobě dle čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy tím, že obhajobě nebylo v žádném stádiu řízení umožněno vyslechnout klíčového svědka, na základě jehož výpovědi před vyšetřujícím soudcem pořízené v rámci přípravného řízení byl shledán vinným.

a) K přijatelnosti stížnosti

Vláda namítala, že stěžovatel řádně nevyčerpal vnitrostátní prostředky nápravy. Před vnitrostátními soudy totiž neargumentoval tak, že výpověď R. K. představuje výlučný nebo rozhodující důkaz jeho viny ani že by nebyla přijata dostatečná opatření způsobila vyvážit ztíženou pozici obhajoby. Soud námitku vlády zamítl s tím, že stěžovateli nelze vytýkat, že nepracoval s kritérii, jež vyplývají z relevantní judikatury Soudu. Podstatné je, že stěžovatel po celé vnitrostátní řízení namítal porušení práva na spravedlivý proces, konkrétně práva na výslech svědků proti sobě. Co do podstaty tedy danou námitku před vnitrostátními soudy uplatnil.

b) K odůvodněnosti stížnosti

Stran obecných zásad Soud odkázal na rozsudky ve věcech *Al-Khawaja a Tahery proti Spojenému království* (č. 26766/05 a 22228/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2011) a *Schatschaschwili proti Německu* (č. 9154/10, rozsudek velkého senátu ze dne 15. prosince 2015). Článek 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy zakotvuje obecné pravidlo, podle něhož dříve, než je obžalovaný shledán vinným, musí být všechny důkazy proti němu provedeny v jeho přítomnosti na hlavním líčení a v souladu se zásadou kontradiktornosti řízení. Použití výpovědi získané v rámci přípravného řízení jako důkazu není samo o sobě neslučitelné s Úmluvou, ta však vyžaduje, aby obhajoba měla až na výjimky příležitost zpochybnit a vyslechnout daného svědka, ať již při jeho výslechu v přípravném řízení či v pozdější fázi trestního řízení. Při posuzování, zda bylo řízení jako celek spravedlivé, Soud bere v potaz: a) zda existoval závažný důvod pro absenci výslechu svědka na hlavním líčení, a tedy i pro připuštění jeho výpovědi z přípravného řízení, b) zda byla jeho výpověď výlučným nebo rozhodujícím důkazem pro odsouzení obžalovaného a c) zda existovaly dostatečné vyvažující faktory, včetně

silných procesních záruk, které kompenzovaly obtíže způsobené obhajobě v důsledku připuštění takové výpovědi a zajistily, aby byla zachována celková spravedlivost řízení.

Soud předně uvedl, že důvodem, proč nebyla R. K. vyslechnuta, nebyla její nedosažitelnost, ale využití práva nevypovídat, které jí přiznával vnitrostátní právní řád (srov. *Hümmer proti Německu*, č. 26171/07, rozsudek ze dne 19. července 2012, § 41–42). Proto bylo přistoupeno k výsledku vyšetřujícího soudce a dvou policistů, před nimiž R. K. učinila výpověď krátce po předemětných událostech. Dle Soudu tedy existoval závažný důvod, který bránil výsledku stěžovatelky u hlavního líčení. Ve druhém kroku zkoumal, jakou mělo připuštění těchto důkazů váhu z hlediska odsouzení stěžovatele. Soud naznal, že nešlo o výlučné anebo rozhodující důkazy. Odsouzení stěžovatele bylo založeno na výpovědích několika sousedů, syna R. K., dopisu, který ji stěžovatel přiměl sepsat, ale i jiných důkazech. Přesto lze dle Soudu výpověď před vyšetřovacím soudcem považovat přinejmenším za důkaz významný, jehož připuštění mohlo nepříznivě ovlivnit možnosti obhajoby. Proto Soud přistoupil ke třetímu kroku testu. Vláda po vzoru zemského soudu připustila, že pro účely výsledku R. K. ze strany vyšetřovacího soudce v přípravném řízení měl být stěžovateli ustanoven obhájce. Soud přihlédl k tomu, že zemský soud důkladně a obezřetně posuzoval

věrohodnost a spolehlivost výpovědi R. K., která byla nadto podpořena silnými podpůrnými důkazy. Stěžovateli bylo kromě toho umožněno, aby před soudy předestřel vlastní verzi událostí, čehož nevyužil. V neposlední řadě mohl vyslechnout vyšetřujícího soudce, který vypovídal coby svědek.

S ohledem na váhu výpovědi R. K., existenci dostatečně silných podpůrných důkazů a vyvažující faktory, které kompenzovaly znevýhodnění obhajoby, nakonec Soud shledal, že za okolností projednávané věci nedošlo k narušení spravedlivé povahy řízení jako celku, a tedy ani k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy.

Komentář na sociálních sítích

Rozsudek ze dne 28. srpna 2018 ve věci č. 10692/09 – *Savva Terentyev proti Rusku*

Senát třetí sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že trestní odsouzení za komentář umístěný na blogu kritizující policisty mimo jiné slovy, že „policisté by měli být obřadně veřejně páleni, jako v Osvětimi“ bylo nepřiměřeným zásahem do stěžovatelovy svobody projevu chráněné článkem 10 Úmluvy, jelikož

ze strany stěžovatele šlo o emotivní reakci na zprávu o zneužití moci ze strany policie, která nemohla vyvolat nenávist či násilí vůči policistům.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel je bloggerem, který v dotčené době žil v jedné z autonomních republik Ruské federace. V únoru 2007 se na daném území konala regionální předvolební kampaň. Jednoho dne policie dorazila na „neplánovanou kontrolu“ do místních novin. Při prohledávání prohlásila, že software na počítačích je padělaný, a zabavila novinářům pevné disky z počítačů.

Tamější nevládní organizace Memorial policejní razii prohlásila za akci spojenou s volbami, jelikož dané noviny vydávaly texty namířené proti současnému vedení republiky a podporovaly opozičního politika. Prezident Memorialu tyto informace zveřejnil na blogu. Ve stejný den se pod příspěvkem objevily tři komentáře, včetně jednoho, který policisty označoval za „věrné psy režimu“ s tím, že jsou jen represivním nástrojem v rukou

mocných, místo aby sloužili společnosti. Když si stěžovatel přečetl tento komentář, udělal na něj – podle jeho slov – silný dojem. Proto jinde v diskusi navázal komentářem s názvem „Nenávidím policisty, do p*dele“.

V komentáři se stěžovatel vymezil proti myšlence, že policisté jsou represivním nástrojem v rukou mocných. Podle něj nejde o policisty, ale fyziky. Policistou se stávají jenom nevzdělanci a chuligáni, „nejhloupější a nejméně vzdělaní zástupci živočišné říše“. Dále dodal: „Bylo by skvělé, kdyby v centru každého ruského města, na náměstí... Kdyby tam byla pec, tak jako v Osvětimi, kde (...) by byli denně obřadně páleni bezvěrní policajti. (...) To by byl první krok k očištění společnosti od této chuligánské špíny.“

V březnu 2007 bylo proti stěžovateli zahájeno trestní řízení. Když stěžovatel zjistil, v jaké věci se řízení vede, komentář ihned smazal. V červenci 2008 byl stěžovatel podmíněně odsouzen za podněcování k nenávisti a snižování důstojnosti na základě příslušnosti k určité sociální skupině k podmíněnému trestu odnětí svobody na

Z

jeden rok. Jeho odvolání o měsíc později zamítl nejvyšší soud.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že trestním odsouzením stát porušil jeho právo na svobodný projev chráněný článkem 10 Úmluvy.

a) K zákonnosti zásahu

Soud nejprve zdůraznil, že podmínka zákonnosti nevyžaduje pouze existenci právního předpisu, ale také jeho kvalitu a předvídatelnost jeho účinků. Předvídatelnost nicméně neznamená mít absolutní jistotu týkající se následků chování (*Perinçek proti Švýcarsku*, č. 27510/08, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 131). Je též nevyhnutelné, že některá zákonná ustanovení jsou do určité míry vágně formulována, aby nedocházelo k přílišné rigiditě při jejich uplatňování a zákon mohl držet krok s měnicími se podmínkami ve společnosti. Předvídatelnost výkladu pak do velké míry záleží na obsahu dané normy, oblasti, kterou má pokrýt, a počtu i postavení osob, na něž cílí (*Lindon, Otchakovsky-Laurens a July proti Francii*, č. 21279/02 a 36448/02, rozsudek velkého senátu ze dne 22. října 2007, § 41). Důležité je, že vnitrostátní soudy příslušné pojmy vykládají a uplatňují důsledně a konzistentně.

c) K nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti

Soud nejprve zdůraznil, že svoboda projevu představuje jeden z nejdůležitějších základů demokratické společnosti a jednu z nejzákladnějších podmínek pro její vývoj a sebenaplnění každého jednotlivce. Úmluva chrání nejen informace a myšlenky, které jsou pozitivně přijímány nebo považovány za neškodné, ale i projevy, které zraňují, šokují nebo znepokojují. Takové jsou požadavky tolerance a snášenlivosti, bez nichž nemůže demokratická společnost existovat (*Morice proti Francii*, č. 29369/10, rozsudek velkého senátu ze dne 23. dubna 2015, § 124).

Pro možnost omezit diskusi o otázkách ve veřejném zájmu článek 10 Úmluvy vyžaduje velmi silné důvody (*Feldék proti Slovensku*, č. 29032/95, rozsudek ze dne 12. července 2001, § 83). Pokud však jde o výroky podnětující k násilí nebo nenávisti, státy u omezení svobody projevu požívají široký prostor pro uvážení (*Öztürk proti Turecku*, cit. výše, § 66).

V projednávané věci bylo dle Soudu klíčové posoudit zejména povahu a znění výroků stěžovatele, kontext,

Soud uznal, že v dané oblasti je obtížné formulovat zákony s absolutní přesností, a proto jistá míra flexibility, která umožní vnitrostátním soudům posoudit, zda bylo určité jednání způsobitelné rozdmýchávat nenávist na základě některého z důvodů uvedených v daném zákoně ustanovení, může být potřebná (*Dmitrijevskiy proti Rusku*, č. 42168/06, rozsudek ze dne 3. října 2017, § 80). Je zřejmé, že v jakémkoliv právním systému bude vždy třeba i jasně formulované ustanovení nutné vykládat vnitrostátními soudy a rozptýlit případné nejasnosti (*Öztürk proti Turecku*, č. 22479/93, rozsudek velkého senátu ze dne 28. září 1999, § 55). Výklad dotčeného ustanovení trestního zákoníku v projednávané věci nebyl dle Soudu nijak v rozporu s přirozeným významem slova „sociální skupina“, pokud pod ni soudy podřadily také policisty. Soud se proto rozhodl vycházet z předpokladu, že zásah do stěžovatelova práva na svobodu projevu byl stanoven zákonem, jak vyžaduje čl. 10 odst. 2 Úmluvy.

b) K legitimnímu cíli

Soud potvrdil, že zásah měl chránit „pověst nebo práva druhých“, konkrétně ruských policistů, a proto sledoval legitimní cíl podle čl. 10 odst. 2 Úmluvy (*Vejdeland a ostatní proti Švédsku*, č. 1813/07, rozhodnutí ze dne 9. února 2012, § 49).

Z

v němž byly zveřejněny, jejich potenciál vést ke škodlivým důsledkům a důvody, o které vnitrostátní soudy opřely odsouzení stěžovatele.

Soud uznal, že dotčené výroky byly skutečně formulovány vulgárním a ponižujícím způsobem. V určitých případech se sice urážlivý jazyk může dostat mimo ochranu svobodného projevu, ale samotné užití vulgárních výrazů není pro posouzení výroků rozhodující. Způsob sdělení je součástí komunikace a je chráněn spolu s podstatou vyjádřených myšlenek (*Gül a ostatní proti Turecku*, č. 4870/02, rozsudek ze dne 8. června 2010, § 41). Soud dodal, že ne každá poznámka, která může být vnímána jako urážka konkrétních jednotlivců nebo skupin, ospravedlňuje trestní odsouzení a uložení trestu odnětí svobody. Proto je třeba zvážit, zda šokující nebo urážlivý projev ve všech jeho souvislostech vedl k propagaci násilí, nenávisti nebo nesnášenlivosti (*Perinçek proti Švýcarsku*, cit. výše, § 240).

Soud zdůraznil, že dotčený komentář stěžovatele byl vyvolán tiskovou zprávou Memorialu, která upozorňo-

vala na možné zapojení policie do utlačování a umlčování politické opozice v průběhu volební kampaně. Zahrhoval tedy záležitost veřejného zájmu, u níž musejí být omezení svobody projevu posuzována obzvláště přísně. Stěžovatelovy výroky lze přitom chápat jako kousavou kritiku současného stavu věcí a sarkastický názor na etiku chování ruské policie.

Soud nepřisvědčil názoru, že část výroku o Osvětimi lze vykládat jako výzvu k fyzické likvidaci policistů. Dle Soudu šlo o provokativní metaforu, skrze níž stěžovatel vyzýval k očistění policie od zkorumpovaných policistů. Jakkoliv byl Soud zmínkou o koncentračních táborech a nacistických praktikách zabíjení znepokojen, zdůraznil, že vnitrostátní soudy ani vláda nenamítaly, že by výrok měl za cíl podporovat nebo ospravedlnit nacistické metody. Samotná zmínka o Osvětimi či holocaustu není dostatečná k tomu, aby odůvodnila zásah do svobody projevu – její dopad musí být posuzován s náležitým zohledněním historických a společenských souvislostí, v nichž byla učiněna (*Annen proti Německu*, č. 3690/10, rozsudek ze dne 26. listopadu 2015, § 63); v projednávané věci ovšem vnitrostátní orgány neuvedly žádné důvody, pro které by se policisté mohli považovat za dotčené zmínkou o Osvětimi. Obdobně ani zmínka o vyhlazení upálením nemůže být sama o sobě považována za podněcování k protiprávnímu jednání. Soud již dříve uznal, že symbolické činy tohoto druhu lze chápat spíše

jako projev nespokojenosti a protestu než výzvu k násilí (*Christian Democratic People's Party proti Moldavsku* (č. 2), č. 25196/04, rozsudek ze dne 2. února 2010, § 27).

Stěžovatelův komentář navíc nemířil proti konkrétním policistům, ale spíše proti instituci policie jako veřejnému úřadu. Státní úředníci přitom musejí snést širší míru kritiky než běžní občané. Určitá absence umírněnosti projevu je proto akceptovatelná, zvláště jde-li o reakci na skutečnosti, které jsou vnímány jako neoprávněný či protiprávní postup představitelů veřejné moci.

Policie zároveň může být jen těžko popsána jako nechráněná menšina nebo skupina, která byla v minulosti utlačovaná, čelí předsudkům, nenávisti či diskriminaci a potřebuje zvýšenou ochranu proti urážlivým výrokům. Naopak, bezpečnostní složka státu by měla projevovat vysokou toleranci vůči urážkám, ledaže by byl výrok způsobilý vyvolat bezprostřední protiprávní jednání vůči policistům a vystavoval je skutečnému nebezpečí fyzického násilí (k takové situaci viz např. *Sürek proti Turecku* (č. 1), č. 26682/95, rozsudek velkého senátu ze dne 8. července 1999, § 62). Vnitrostátní soudy podle Soudu dostatečně nevysvětlily, proč by tato skupina potřebovala zvýšenou ochranu, a nezaobíraly se ani okolnostmi, které by prokázaly, že stěžovatelův komentář chtěl skutečně podnítit násilí. Soud proto nebyl přesvědčen o tom, že by komentář mohl policisty ohrozit.

Z

Co se týká možného dopadu dotčeného textu, ten byl sice vydán v online prostředí, kde jsou informace neustále dostupné a mohou být jednoduše dále šířeny, zároveň byl ale uveřejněn na stránce s nízkým počtem čtenářů. Nelze jej proto srovnávat s dopady výroků zveřejňovaných na nejnavštěvovanějších webových stránkách. Komentář nezískal značnou pozornost až do té doby, než proti stěžovateli obžaloba zahájila trestní řízení. Zveřejněn byl navíc jen měsíc, jelikož ho stěžovatel krátce po zahájení trestního stíhání smazal. Zároveň stěžovatel nebyl v dané době známý blogger ani oblíbený uživatel sociálních médií (*Magyar Helsinki Bizottság proti Maďarsku*, č. 18030/11, rozsudek velkého senátu ze dne 8. listopadu 2016, § 168) a jeho potenciál ovlivnit veřejnost byl značně omezený.

Soud dále vytkl vnitrostátním soudům, že se nesnažily text posoudit v jeho celkovém kontextu, ale zaměřily se pouze na slovní formulaci a nevysvětlily, proč je komentář stěžovatele nebezpečný pro národní bezpečnost. Podle Soudu tak nevzaly v potaz všechny relevantní okolnosti.

Uložení trestu odnětí svobody za komentář týkající se oblasti veřejného zájmu je podle Soudu slučitelné s ochranou zaručenou článkem 10 Úmluvy pouze ve zcela ojedinělých případech, zejména pokud jde o nenávistné projevy nebo podněcování k násilí (*Otegi Mondragon proti Španělsku*, č. 2034/07, rozsudek ze dne 15. března 2011, § 59–60). O takový případ však u dotčeného komentáře nešlo.

Ačkoliv Soud shledal, že posuzované výroky byly útočné, urážlivé a nepřátelské, konstatoval, že šlo spíše o stěžovatelovu emotivní reakci na předchozí jednání policie. V rozhodnutích vnitrostátních soudů nebylo možné vysledovat nic, co by nasvědčovalo tomu, že stěžovatelovy výroky měly potenciál vyvolat proti policistům násilí, a představovaly tak jasné a bezprostřední nebezpečí, jež by vyžadovalo stěžovatelovo stíhání a odsouzení. Závěrem Soud zdůraznil, že je životně důležité, aby ustanovení trestního zákoníku postihující projevy rozdmýchávající, podporující a ospravedlňující násilí, nenávist či nesnášenlivost byla jasně a úzce vymezena, aby uvážení státních orgánů ohledně stíhání

těchto činů nebylo příliš široké, a tedy potenciálně náchylné ke zneužití selektivním uplatňováním.

V projednávané věci stěžovatelovo trestní odsouzení nenaplnilo „naléhavou společenskou potřebu“ a nebylo nezbytné v demokratické společnosti. K porušení článku 10 Úmluvy proto došlo.

Tlumočení v trestním řízení

Rozsudek ze dne 28. srpna 2018 ve věci č. 59868/08 – Vizgirda proti Slovinsku

Senát čtvrté sekce Soudu rozhodl pěti hlasy proti dvěma, že stěžovateli nebylo v trestním řízení proti němu poskytnuto tlumočení v jazyce, který by dostatečně ovládal. Řízení jako celek bylo tudíž nespravedlivé a v rozporu s čl. 6 odst. 1 a 3 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel je litevským státním občanem, který byl v roce 2002 ve Slovinsku odsouzen k trestu odnětí svobody ve výši osmi let a čtyř měsíců za loupežné přepadení banky, jehož se měl dopustit ve spolupachatelství se čtyřmi dalšími osobami. V průběhu loupeže spolupachatelé komunikovali rusky, a proto bylo stěžovateli

sděleno v ruštině také obvinění a poučení o právech. Pro účely vyšetřování a řízení mu byl ustanoven rovněž

tlumočník do ruštiny; do ruštiny byly přeloženy výpovědi svědků a rozsudek. Stěžovatel byl po celou dobu řízení zastoupen advokátem, se kterým hovořil rusky prostřednictvím tlumočnicka. V odvolání proti rozsudku soudu prvního stupně stěžovatel otázku jednacích jazyků neřešil. Námitku, že dostatečně neovládá ruský jazyk, vznesl až v řízení před nejvyšším a ústavním soudem. Podání k nejvyššímu soudu stěžovatel sepsal v litevštině a uvedl, že bylo porušeno jeho právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka, jelikož dostatečně neovládal ruštinu a navzdory tomu mu nebyl ustanoven tlumočník do litevštiny. Prvostupňový soud, u něhož bylo dovolání podáno, stěžovatele vyzval k předložení dovolání v ruštině poté, co vyšlo najevo, že ve Slovinsku nebyli registrováni žádní tlumočníci do litevštiny, a tlumočení by tudíž muselo zajistit velvyslanectví Litvy. Výzva zůstala bez odpovědi a podání stěžovatele bylo odmítnuto pro nesrozumitelnost. Ústavní soud vyhověl ústavní stížnosti stěžovatele s tím, že písemné podání vyžaduje vyšší úroveň porozumění než ústní komunikace a po stěžovateli nelze požadovat předložení podání k nejvyššímu soudu v ruštině. Následně podané dovolání nejvyšší soud odmítl. Uvedl, že ve spise se nenacházel dokument osvědčující poučení stěžovatele o možnosti používat v řízení mateřský jazyk, nicméně takový

Z

nedostatek nevede k závěru o nezákonnosti řízení, jelikož stěžovatel měl k dispozici tlumočnicka do ruštiny a byl zastoupen advokátem, se kterým se domlouval rusky. Protokoly z hlavního líčení nesvědčily o tom, že by ruštinu neovládal. Ostatně námitku v tomto směru před soudy prvního a druhého stupně nevznesl. Ústavní stížnost stěžovatele byla z týchž důvodů odmítnuta.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODS. 1 A 3 PÍSM. A) A E) ÚMLUVY

Stěžovatel s odkazem na čl. 6 odst. 1 a 3 Úmluvy namítal, že bylo porušeno jeho právo na spravedlivý proces, jelikož nerozuměl jazyku trestního řízení vedeného proti němu a poskytnutému tlumočení. Dále zejména s poukazem na čl. 5 odst. 2 Úmluvy namítal, že nebyl seznámen v jazyce, jemuž rozumí, s důvody svého zatčení.

Soud zkoumal všechny námitky pod zorným úhlem čl. 6 odst. 1 a 3 písm. a) a e) Úmluvy.

1) Obecné zásady

a) Zásady na poli čl. 6 odst. 3 písm. a) a e) Úmluvy

Soud předně uvedl, že čl. 6 odst. 3 písm. a) Úmluvy zaručuje obviněnému právo být neprodleně a v jazyce, kterému rozumí, podrobně seznámen s povahou a důvodem obvinění proti sobě. Obvinění hraje zásadní roli v trestním řízení a obviněný, který by nerozuměl jazyku

používanému před soudem, by byl prakticky znevýhodněn (*Hermi proti Itálii*, č. 18114/02, rozsudek velkého senátu ze dne 18. října 2006, § 68). Uvedené právo se prolíná s právem na bezplatnou pomoc tlumočnicka ve smyslu čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy, dle kterého obviněný, který nerozumí nebo nemluví jazykem používaným před soudem, má právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka za účelem překladu nebo přetlumočení výpovědí učiněných na jednání soudu a také listinných důkazů v průběhu řízení vedeného proti němu, kterým musí nezbytně rozumět, aby bylo zajištěno právo na spravedlivý proces. Právo na tlumočnicka se vztahuje nejen na dokumenty a vyjádření, kterým potřebuje rozumět, ale také na ty, které potřebuje nechat přetlumočit

do jazyka soudu (*Hermi proti Itálii*, cit. výše, § 69). Pomoc tlumočnicka by měla být poskytnuta i během přípravného řízení, pokud není prokázána existence naléhavých důvodů pro omezení tohoto práva (*Diallo proti Švédsku*, č. 13205/07, rozhodnutí ze dne 5. ledna 2010, § 25). Podstatné je, že čl. 6 odst. 3 písm. e) Úmluvy hovoří o tlumočnickovi, nikoli o překladateli. Z toho vyplývá, že ústní tlumočení by mělo v zásadě splňovat požadavky tohoto ustanovení, které nejde tak daleko, aby vyžadovalo písemný překlad každého listinného důkazu nebo úředního dokumentu v řízení (*Husain proti Itálii*, č. 18913/03, rozhodnutí ze dne 24. února 2005). Poskytnutá pomoc tlumočnicka by měla obviněnému umožnit seznámit se s danou věcí a hájit se, a to zejména tím, že bude schopen předložit soudu svoji verzi událostí (*Hermi proti Itálii*, cit. výše, § 70). Povinnosti vnitrostátních orgánů se neomezují na ustanovení tlumočnicka, ale v případě upozornění zahrnují rovněž povinnost vykonat následnou kontrolu adekvátnosti provedeného tlumočení (*Diallo proti Švédsku*, cit. výše, § 23).

b) *Ověření potřeby tlumočení*

Z judikatury Soudu dále vyplývá povinnost ověřit potřebu tlumočení, a to i bez výslovné námítky obviněného, že nerozumí jazyku používanému před soudem, ledaže by se jim podařilo prokázat, že dotyčný má dostatečnou znalost daného jazyka (*Brozicek proti Itálii*,

č. 10964/84, rozsudek pléna ze dne 19. prosince 1989, § 41). Je povinností soudce ověřit, zda absence tlumočnicka umožní obviněnému plně se zapojit do řízení do té míry, aby bylo zajištěno jeho právo na spravedlivý proces (*Cusciani proti Spojenému království*, č. 32771/96, rozsudek ze dne 24. září 2002, § 38). Dle Soudu je tak věcí vnitrostátních orgánů, zejména soudů, ověřit, zda spravedlivost řízení vyžaduje ustanovení tlumočnicka obviněnému. Tato povinnost se nevztahuje jen na případy, kdy obviněný výslovně požádá o tlumočnicka, ale rovněž na případy, kdy existují důvody se domnívat, že obviněný jazyku používanému u soudu nerozumí. Ověření schopnosti porozumění se vztahuje i na třetí jazyk, tj. jazyk odlišný od mateřského jazyka obviněného a od jazyka běžně používaného u soudu. Při ověřování potřeby tlumočnicka je klíčovým hlediskem znalost daného jazyka ze strany obviněného. Skutečnost, že obviněný vládne základní znalostí jazyka, v němž je řízení vedeno, nebo třetího jazyka, ve vztahu k němuž je tlumočení dostupné, by v zásadě neměla obviněnému bránit, aby mu bylo umožněno využít tlumočení do jiného jazyka, kterému rozumí na takové úrovni, že je v něm schopen účinně vykonávat své právo na obhajobu.

Ověření potřeby tlumočení podporuje směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/64/EU ze dne 20. října 2010 o právu na tlumočení a překlad v trestním řízení. Tlumočení a překlad podle této směrnice by měly být

Z

zajištěny v rodném jazyce obviněného nebo v jakémkoli jiném jazyce, kterým mluví nebo kterému rozumí, aby mohl plně uplatnit právo na obhajobu a bylo zaručeno spravedlivé řízení. Způsob ověření jazykových znalostí obviněného je dle Soudu, který odkazuje na směrnici, na úvaze vnitrostátních orgánů. Požadovaná úroveň jazykových znalostí závisí na povaze trestného činu a složitosti sdělení adresovaných obviněnému (*Hermi proti Itálii*, cit. výše, § 71). V zásadě by mělo postačovat položení několika otevřených otázek obviněnému.

Aby se předešlo následným pochybnostem, je zvláště důležité, aby spis obsahoval veškeré záznamy o tom, kdy a jakými prostředky byly ověřeny jazykové znalosti obviněného, že byl poučen o právu na tlumočnicka, jakož i o všech úkonech, při nichž bylo tlumočení – písemné či ústní – skutečně poskytnuto (srov. *Martin proti Estonsku*, č. 35985/09, rozsudek ze dne 30. května 2013, § 90).

c) *Informování obviněného o právu na tlumočení*

Právo na bezplatnou pomoc tlumočnicka je účinné a praktické jen tehdy, pokud byl o něm obviněný informován v době, kdy byl vyrozuměn o podezření ze

spáchání trestného činu (*Ibrahim a ostatní proti Spojenému království*, č. 50541/08, 50571/08, 50573/08 a 40351/09, rozsudek velkého senátu ze dne 13. září 2016, § 272) a v jazyce, kterému dostatečně rozumí.

B. POUŽITÍ OBECNÝCH ZÁSAD NA DANÝ PŘÍPAD

1) K důvodům ustanovení tlumočnicka do ruštiny

Soud dospěl k závěru, že možnost tlumočení z/do litevštiny soud ověřil až v době podání dovolání k nejvyššímu soudu. Ukázalo se, že nebyli k dispozici tlumočníci a tlumočení by muselo zajistit velvyslanectví Litvy, avšak žádné další kroky podniknuty nebyly. Ve skutečnosti v pozdější fázi řízení, např. v řízení před nejvyšším soudem, došlo k překladům z litevštiny do slovinštiny a opačně. V každém případě vláda netvrdila, že by existovaly pádné důvody, které by soudům bránily stěžovateli ustanovit litevského tlumočnicka. Rozhodnutí soudu vycházelo z předpokladu, že stěžovatel rusky rozumí a je schopen sledovat řízení v ruštině. Úmluva nevyžaduje, aby obviněný sledoval řízení ve svém mateřském jazyce, a je tudíž třeba posoudit, zda bylo stěžovateli poskytnuto tlumočení v jazyce, který dostatečně ovládal,

tj. zda byla jeho znalost ruštiny dostatečná pro účely účinného vedení obhajoby. V opačném případě je pak třeba posoudit, zda takový nedostatek způsobil porušení práva na spravedlivý proces jako celek.

2) K ověření potřeby tlumočení

Dle Soudu si státní orgány byly vědomy toho, že stěžovatel nerozumí slovinštině, jazyku, ve kterém se vedlo trestní řízení. Byl mu proto jmenován tlumočnický do ruštiny. Stěžovatel však nikdy nebyl výslovně dotazován, zda rozumí ústnímu projevu v ruštině a písemným překladům dokumentů natolik, aby se mohl účinně hájit. Státní orgány neodůvodnily, proč považovaly stěžovatelovy znalosti ruštiny za dostatečné, když mu jmenovaly ruského tlumočnicka (*a contrario*, *Hermi proti Itálii*, cit. výše). Soud odmítl argument, že rusky se v Litvě běžně hovoří.

3) K dalšímu ověření úrovně znalostí ruštiny

Soud předně konstatoval, že z důvodu absence zvukových záznamů ze stěžovatelova výslechu a z hlavních líčení a při nedostatku jiných důkazů, které by ověřily stěžovatelovu znalost mluvené ruštiny, jeho nespolečné se státními orgány může být alespoň zčásti vysvětlena obtížemi dorozumět se a sledovat řízení v ruštině. Nadto z nemnoha kusých vyjádření stěžovatele v ruštině v průběhu řízení nelze usuzovat, že se mohl účinně hájit. Konečně závěr ústavního soudu, že se stěžovatel dorozumíval v ruštině se svým obhájcem, byl založen

trestním řízení proti němu, Soud dospěl k závěru, že řízení jako celek nebylo spravedlivé. Došlo tak k porušení čl. 6 odst. 1 a odst. 3 Úmluvy.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudkyně Kucsko-Stadlmayer a soudce Bošnjak ve společném nesouhlasném stanovisku uvedli, že se většina soudců odchýlila od ustálené judikatury Soudu, jelikož zavedla nejen povinnost informovat obviněného o jeho právu na tlumočnicka, ale rovněž výslovně ověřit jeho jazykové znalosti a učinit o tom záznam ve spisu. Oproti tomu dosavadní judikatura omezovala pozitivní povinnost státu ověřit kvalitu tlumočení na případy, kdy byly vnitrostátní orgány upozorněny, že obviněný daný jazyk dostatečně neovládá nebo že tlumočení je z jiného důvodu nedostatečné k zajištění účinné obhajoby (srov. např. *Kamasinski proti Rakousku*, č. 9783/82, rozsudek ze dne 19. prosince 1989). Soudci dále nesouhlasili se způsobem, jakým se většina postavila k příslušné evropské směrnici. Dle jejich názoru je právo Evropské unie pro judikaturu Soudu inspirativní, není však úkolem Soudu ověřovat, zda v konkrétním případě bylo

spíše na předpokladu než podložen důkazy. Soud shrnul, že stěžovatel pravděpodobně ovládal ruštinu na určité úrovni, nicméně jeho znalost nebyla dostatečná k zajištění spravedlivosti řízení.

4) Ke skutečnosti, že stěžovatel nežádal o ustanovení jiného tlumočnicka

Soud konečně podrobil přezkumu skutečnost, že v průběhu řízení před soudem prvního a druhého stupně stěžovatel nenamítal, že rusky dostatečně nerozuměl. Dle vnitrostátního práva byly státní orgány povinny stěžovatele informovat o právu na bezplatnou pomoc tlumočnicka do jeho mateřského jazyka a učinit o poučení záznam, nicméně tuto povinnost nespĺnily. Absence důkazu o poučení stěžovatele o jeho právu spolu s jeho zranitelností jako cizince, který přijel do Slovinska krátce před loupeží, a jeho omezenou znalostí ruštiny vysvětluje, proč stěžovatel nepožádal o jmenování tlumočnicka do litevštiny a námitku nedostatečné znalosti ruštiny podal až v pozdější fázi řízení, kdy se mohl vyjádřovat ve svém mateřském jazyce. Opomenutí jeho obhájce vznést námitku k tlumočení nezbavila vnitrostátní orgány odpovědnosti ve smyslu článku 6 Úmluvy (*Hermi proti Itálii*, cit. výše, § 72).

C. ZÁVĚR

Jelikož nebylo prokázáno, že stěžovateli bylo poskytnuto tlumočení, které by zajistilo jeho aktivní účast na

Z

jednání státu v souladu s ním. Nehledě na to, že v předmětné době Slovinsko nebylo členem Evropské unie a směrnice byla vydána mnohem později, než nastaly předmětné události. Ke znalosti ruštiny uvedli, že dle ústavního soudu byl stěžovatel schopen se v ruštině dorozumět. Zjištění Soudu, že tomu tak nebylo, je v rozporu se zásadou, že Soud není soudem tzv. „čtvrté instance“, a proto mu nepřísluší přehodnocovat skutkové závěry, k nimž dospěly vnitrostátní soudy.

Exhumace těla a provedení pitvy

Rozsudek ze dne 20. září 2018 ve věcech č. 30491/17 a 31083/17 – *Solska a Rybicka proti Polsku*

Senát první sekce Soudu dospěl k jednomyslnému závěru, že vnitrostátní právní úprava v rozporu s článkem 8 Úmluvy neobsahovala dostatečné procesní záruky bránící svévoli při rozhodování státního

zástupce o nařízení exhumace těl k účinnému vyšetření okolností letecké havárie, konkrétně nevyžadovala přezkum přiměřenosti takového opatření z hlediska jeho dopadů na soukromý a rodinný život stěžovatelek, jejichž manželé při pádu letounu zahynuli.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelky jsou pozůstalými manželkami dvou obětí havárie letadla, které v dubnu 2010 přepravovalo vrcholné představitelky polského státu z Varšavy do Smolensku na území Ruska, aby tam mohli uctít památku obětí Katyňského masakru. Prvotní vyšetřování příčin havárie, kterou nikdo z pasažérů nepřežil, provedly ruské orgány. Jelikož se v několika případech potvrdilo, že se ruské vyšetřující úřady dopustily vážných pochybení (např. byla při identifikaci zaměněna těla obětí), která mohla nepříznivě ovlivnit i závěry o příčinách pádu letounu, bylo následně zahájeno vyšetřování i ze strany polského státního zastupitelství. Příslušný státní zástupce přitom nařídil exhumovat těla obětí, aby jejich pozůstatky mohl přezkoumat tým forenzních expertů a určit příčiny úmrtí.

Obě stěžovatelky brojily proti exhumaci ostatků svých zesnulých manželů prostřednictvím různých právních prostředků. Krajský soud přerušil řízení a předložil věc ústavnímu soudu, protože měl za to, že ustanovení

trestního řádu, na jehož základě byla exhumace nařízena, může být protiústavní z důvodu absence opravného prostředku, o němž by rozhodoval nezávislý soud. Ústavní soud do doby vynesení rozsudku Soudu nerozhodl. Stěžovatelky se nadto občanskoprávní žalobou neúspěšně dožadovaly, aby byla pozastavena vykonatelnost rozhodnutí státního zástupce o nařízení exhumace těl. V květnu 2018 byla exhumace těl skutečně provedena.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelky poukazovaly na to, že exhumace ostatků jejich manželů bez jejich souhlasu a při absenci přezkumu rozhodnutí státního zástupce představovala svévolný zásah do jejich práv podle článku 8 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Polská vláda vznesla námitku nepřijatelnosti stížnosti z důvodu nevyčerpání všech vnitrostátních prostředků nápravy. V této souvislosti poukazovala na to, že ústavní soud dosud ve věci nerozhodl. Soud tuto námitku zamítl, když naznal, že ústavní stížnost za okolností projednávané věci nebyla účinným prostředkem nápravy, jelikož neměla odkladné účinky. Bez ohledu na probíhající řízení před ústavním soudem tak došlo k exhumaci těl manželů obou stěžovatelek.

Z

b) K odůvodněnosti

Soud se nejprve zabýval otázkou, zda posuzovaná věc spadá do věcného rozsahu článku 8 Úmluvy. Obě strany se sice shodovaly v tom, že dané ustanovení je na projednávanou věc použitelné, nicméně bylo třeba vyjasnit, zda byl v zájmu jen soukromý, nebo i rodinný život stěžovatelek. Soud uvedl, že práva zaručená tímto ustanovením se týkají především vztahů mezi živými lidmi. Není však vyloučeno, že se mohou vztahovat i na některé situace po smrti (viz např. [Płoski proti Polsku](#), č. 26761/95, rozsudek ze dne 12. listopadu 2002, § 32, kde nebylo vězni umožněno zúčastnit se pohřbu příbuzného; [Ellī Poluhas Dödsbo proti Švédsku](#), č. 61564/00, rozsudek ze dne 17. ledna 2006, § 24, který se týkal odmítnutí předat urnu s ostatky manžela stěžovatelky; [Sabanchiyeva a ostatní proti Rusku](#), č. 38450/05, rozsudek ze dne 6. června 2013, § 122–123, v němž šlo o nenavrácení těla příbuzného, údajného teroristy, a jeho pohřbení na neznámém místě). Článek 8 Úmluvy se tak vztahuje i na některé otázky, které se týkají způsobu, jakým bylo naloženo s pozů-

statky příbuzných stěžovatelů a na omezení jejich možnosti zúčastnit se pohřbu. Ve všech těchto případech přitom Soud vyslovil, že došlo k zásahu nejen do soukromého, ale i do rodinného života stěžovatelů. Dle Soudu lze ve světle uvedeného považovat i exhumaci ostatků proti vůli pozůstalých za zásah do těchto práv.

Jakýkoliv zásah lze v souladu s druhým odstavcem článku 8 Úmluvy považovat za přípustný pouze za předpokladu, že byl stanoven zákonem, sledoval přinejmenším jeden z legitimních cílů, jejichž výčet je v daném ustanovení obsažen, a byl v demokratické společnosti nezbytný. Soud se proto dále zabýval tím, zda byl zásah v souladu se zákonem. Připomněl, že z požadavku zákonnosti vyplývá, že zásah musí mít jak základ ve vnitrostátním právním předpisu, tak splňovat určité požadavky z hlediska své kvality. Právní úprava, o níž je zásah opřen, musí být dostupná, předvídatelná a musí v souladu se zásadami materiálně pojímaného právního státu poskytovat dostatečné záruky proti svévoli ([S. a Marper proti Spojenému království](#), č. 30562/04 a 30566/04, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2008, § 95). Na poli článku 8 Úmluvy Soud v minulosti

dovodil, že pouze soudní nebo jiný nezávislý přezkum opatření, které zasahuje do práva na respektování soukromého a rodinného života, skýtá dostatečné záruky před svévolným výkonem pravomocí ze strany orgánů výkonné moci (*Polyakova a ostatní proti Rusku*, č. 35090/09, rozsudek ze dne 7. března 2017, § 116–117).

Tyto obecné zásady posléze Soud vztáhl na okolnosti projednávané věci. Soud předně naznal, že vnitrostátní orgány byly nuceny hledat spravedlivou rovnováhu mezi dvěma vzájemně protichůdnými povinnostmi. Na straně jedné byl stát na základě článku 2 Úmluvy povinen provést účinné vyšetření okolností, za nichž došlo k úmrtí obětí letecké havárie. Z ustálené judikatury přitom plyne, že má-li být vyšetřování účinné, musí být provedeny veškeré rozumné kroky k zajištění možných důkazů. Dané ustanovení tak za určitých okolností může vyžadovat i provedení exhumace těl zemřelých osob (srov. *Tagayeva a ostatní proti Rusku*, č. 26562/07 a další, rozsudek ze dne 13. dubna 2017, § 509). Současně je třeba brát zřetel na soukromý a rodinný život pozůstalých příbuzných ve smyslu článku 8 Úmluvy. Dle Soudu mohou existovat situace, kdy je v kolizi těchto práv namístež upřednostnit zájem na provedení účinného vyšetřování. Závěr o tom však lze učinit až s přihlédnutím k okolnostem jednotlivých případů.

V dané věci pozornosti Soudu neušlo, že zatímco jiná rozhodnutí státního zástupce podléhala následné soudní kontrole, trestní řád nepřipouštěl nezávislý přezkum rozhodnutí o nařízení exhumace. Právní úprava přitom nepožadovala, aby státní zástupce vyvinul úsilí sladit tyto zájmy a zvážil, zda je dané opatření přiměřené ve vztahu ke sledovanému cíli, popř. zda neexistují jiné prostředky, jimiž by bylo možné dosáhnout téhož účelu při menší intenzitě zásahu do soukromého a rodinného života dotčených osob. Tím, že právní úprava ponechávala v rukou státního zástupce ničím neomezenou pravomoc exhumaci nařídit, aniž by vyžadovala zkoumání přiměřenosti takového opatření z hlediska práv dotčených osob, neobsahovala dostatečné záruky proti svévoli. K porušení článku 8 Úmluvy tedy došlo.

III. ODDĚLENÉ STANOVISKO

Soudce Eicke v souhlasném stanovisku považoval za nepříhodné zakládat argumentaci na vyvažování práva na respektování soukromého a rodinného života s povinnostmi státu vést účinné vyšetřování dle článku 2 Úmluvy. V tomto ohledu upozornil, že k tragédii, která stojí na pozadí případu, došlo na území Ruska. Z hlediska závazků plynoucích z daného ustanovení tak byly povinny provést účinné vyšetřování tamní úřady, nikoliv jejich polské protějšky. Jelikož k neštěstí došlo mimo jurisdikci polských orgánů ve smyslu článku 1 Úmluvy, ne-

Z

měla se většina vůbec uchýlit k odůvodnění, které odpovídá argumentaci žalované vlády, totiž že exhumace těl byla vyvolána potřebou dostat pozitivním povinnostem plynoucím z článku 2 Úmluvy.

Náboženské symboly v soudní síni

Rozsudek ze dne 18. září 2018 ve věci č. 3413/09 – *Lachiri proti Belgii*

Senát druhé sekce Soudu rozhodl šesti hlasy proti jednomu, že odepřením vstupu do soudní síně na jednání, jelikož přes výzvu soudu stěžovatelka odmítla odložit svůj hidžáb, vnitrostátní orgány nenastolily spravedlivou rovnováhu mezi právem stěžovatelky projevat své náboženské vyznání a veřejným zájmem na zachování pořádku při soudním jednání, čímž došlo k porušení článku 9 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatelka se jakožto poškozená v trestní věci zamýšlela zúčastnit soudního jednání. Před vstupem do soudní síně byla na pokyn předsedy senátu s odkazem na procesní předpisy vyzvána, aby si sundala hidžáb (šátek zakrývající vlasy a krk s výjimkou obličeje) s upozorněním, že pokud tak neučiní, nebude do soudní síně vpuštěna. Stěžovatelka odmítla hidžáb odložit, a vstup do soudní síně jí tak byl odepřen.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 9 ÚMLUVY

Stěžovatelka namítala, že nevpouštění do soudní síně pro neuposlechnutí výzvy k odložení hidžábu představovalo porušení jejího práva projevat náboženské vyznání zaručené článkem 9 Úmluvy.

a) K existenci zásahu

Soud nejprve připomněl, že nošení hidžábu lze považovat za „jednání motivované či inspirované náboženským vyznáním či přesvědčením“ ([Leyla Şahin proti Turecku](#), č. 44774/98, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2005, § 78; [Dogru proti Francii](#), č. 27058/05, rozsudek ze dne 4. prosince 2008, § 47). Shledal proto, že nevpustění stěžovatelky do soudní síně z důvodu, že odmítla odložit hidžáb, představovalo zásah do jejího práva projevovat své náboženské vyznání. K tomu, aby byl takový zásah v souladu s čl. 9 odst. 2 Úmluvy, musí být stanoven zákonem, založen na legitimním cíli a nezbytný v demokratické společnosti ([Hamidović proti Bosně a Hercegovině](#), č. 57792/15, rozsudek ze dne 5. prosince 2017, § 30–31).

b) K zákonnosti zásahu

Soud podotkl, že v dané věci bylo zákonným základem zásahu ustanovení soudního řádu, které ukládalo osobám účastnícím se soudního jednání povinnost sejmout za účelem zachování důstojnosti a pořádku soudního jednání pokrývku hlavy. S ohledem na nejednotné používání tohoto ustanovení v praxi Soud vyjádřil pochybnosti o jeho předvídatelnosti, avšak s přihlédnutím ke svému závěru ohledně absence nezbytnosti namítaného zásahu nepovažoval za nutné se touto otázkou blíže zabývat.

c) K legitimitě zásahu

Soud poznamenal, že v projednávané věci vnitrostátní soud nepoužil předmětné ustanovení soudního řádu za účelem ochrany sekulárních a demokratických hodnot, tedy legitimního cíle ochrany práv a svobod druhých ([Hamidović proti Bosně a Hercegovině](#), cit. výše, § 35). Dotčené ustanovení soudního řádu cílilo na předcházení neuctivého chování k soudní instituci či rušení poklidného průběhu soudního jednání. Soud podotkl, že v tomto lze spatřovat legitimní cíl zachování autority soudní moci chráněný čl. 10 odst. 2 Úmluvy ([Sunday Times proti Spojenému království](#), č. 6538/74, rozsudek ze dne 26. dubna 1979, § 55–57), který však není mezi legitimními cíli uvedenými v čl. 9 odst. 2 ([Hamidović proti Bosně a Hercegovině](#), cit. výše, § 35). Shledal však, že není důvodu, proč by legitimní cíl v dané věci nemohla představovat ochrana veřejného pořádku, která je v čl. 9 odst. 2 Úmluvy vyjmenována.

d) K nezbytnosti zásahu v demokratické společnosti

Soud předně připomněl obecné zásady týkající se svobody jednotlivce vyjádřit své náboženské vyznání či přesvědčení, jež byly použity na zákaz nošení náboženského oděvu na veřejnosti ve věci [S. A. S. proti Francii](#) (č. 43835/11, rozsudek velkého senátu ze dne 1. července 2014, § 124–136). Jelikož však v dané věci mus-

Z

limský šátek zakrýval pouze hlavu a krk, a nikoli celý obličej vyjma očí, Soud odkázal na přílehlavější rozsudek [Hamidović proti Bosně a Hercegovině](#) (cit. výše, § 37–43), v němž se zabýval nošením náboženského symbolu během soudního jednání, a věc [Ahmet Arslan a ostatní proti Turecku](#) (č. 41135/98, rozsudek ze dne 23. února 2010, § 44 a 52) týkající se nošení náboženských oděvů na místech přístupných veřejnosti.

Při posouzení, zda bylo namítané opatření nezbytné v demokratické společnosti, Soud shledal, že se musí zabývat důvody, které vnitrostátní soudy vedly k nevpustění stěžovatelky do soudní síně. Podotkl, že předseda senátu, z jehož podnětu byla stěžovatelka vykázána, jakož i odvolací senát, který rozhodnutí přezkoumal, toliko odkázali na příslušné ustanovení soudního řádu, které nošení pokrývky hlavy v soudní síni zapovídalo.

Soud dále podotkl, že stěžovatelka se nijak nepodílela na výkonu státní moci, a nebyla tudíž v postavení osoby, na niž by se vztahovala povinnost zdrženlivosti ve veřejném projevu svého náboženského vyznání.

Soud poté konstatoval, že ač budovu soudu nelze označit za veřejný prostor srovnatelný s ulicí či náměstím, jedná se o veřejnou instituci, ve které by mohl mít respekt k neutralitě v náboženských otázkách přednost před výkonem práva projevovat své náboženské vyznání stejně jako například ve vzdělávacích zařízeních ([Leyla Şahin proti Turecku](#), cit. výše). Zachování neutrality však nebylo v projednávané věci cílem, který vnitrostátními orgány sledovaly.

Soud proto svůj přezkum nezbytnosti opatření omezil na cíl zachování veřejného pořádku. Z okolností případu však nevyplývalo, že by způsob, jakým stěžovatelka vystupovala při vstupu do soudní síně, byl neuctivý či by jí mohl být ohrožen řádný průběh jednání ([Ahmet Arslan a ostatní proti Turecku](#), cit. výše, § 50; [Hamidović proti Bosně a Hercegovině](#), cit. výše, § 42).

S ohledem na výše uvedené proto Soud rozhodl, že namítaný zásah nebyl nezbytný v demokratické společnosti, a došlo tak k porušení článku 9 Úmluvy.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

Soudci Vučinić a Gričco souhlasili se závěrem o porušení článku 9 Úmluvy, avšak měli za to, že se posouzení Soudu mělo zastavit již u otázky zákonnosti zásahu, neboť příslušné ustanovení soudního řádu nenaplněvalo podmínku předvídatelnosti, jelikož, jak konstatovala také většina, nebylo v praxi používáno jednotně.

Soudkyně Mourou-Vikström názor o porušení článku 9 Úmluvy nesdílela. Zdůraznila, že by Soud v hodnocení vnitrostátní úpravy měl být zdrženlivější. Předmětné

ustanovení soudního řádu necílilo primárně na omezení práva na svobodu vyznání, ale na zachování důstojnosti jednání před soudem. Ochrana veřejného pořádku při soudním jednání neměla být vykládána jako prevence rušení soudního jednání, ale jako součást řádného fungování státních institucí. Uzavřela, že soud je „veřejnou institucí, ve které úcta k nestrannosti vůči víře může převažovat nad svobodou vykonávat právo projevat své náboženské vyznání“ (*Leyla Şahin proti Turecku*, cit. výše).

Z

Zdravotnictví

Rozsudek ze dne 19. července 2018 ve věci č. 58240/08 – *Sarishvili-Bolvadze proti Gruzii*

Senát páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že v souvislosti s úmrtím syna stěžovatelky, k níž došlo v důsledku nedbalostního pochybení zdravotnického personálu, došlo k porušení hmotněprávní i procesní složky práva na život dle článku 2 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Po pádu z jeřábu byl syn stěžovatelky přijat na jednotku intenzivní péče. Zde bylo zjištěno, že utrpěl frakturu lebky a otřes mozku. Druhého dne se do nemocnice dostavil vyšetřovatel, aby prověřil okolnosti pádu. Bylo mu však sděleno, že poškozený není schopen vypovídat. Později vyšlo najevo krvácení do trávicího traktu, načež byla synu stěžovatelky poskytnuta odpovídající léčba. Jeho zdravotní stav se pozvolna zlepšoval, až byl

přeložen na běžné lůžkové oddělení. Druhý den se nicméně jeho stav náhle prudce zhoršil v důsledku prasknutí vředu na dvanácterníku. O čtyři dny později podstoupil operaci s cílem zastavit krvácení, ovšem po dalších čtyřech dnech zemřel.

Za deset dní se opět dostavil do nemocnice vyšetřovatel, jemuž bylo sděleno, že syn stěžovatelky v mezidobí zemřel. Bezprostředně poté bylo zahájeno vyšetřování okolností jeho úmrtí. V rámci šetření byl dožádán panel znalců, aby určil příčinu úmrtí. Stěžovatelka odpírala udělit souhlas s provedením pitvy. Bez ní však znalci nemohli spolehlivě určit příčinu úmrtí. I tak uvedli, že došlo k nedbalostnímu pochybení lékařů, kteří v důsledku nesprávného vyhodnocení údajů z laboratorního vyšetření nemístně odkládali nezbytný operativní zákrok. Proti lékařům byly zahájeny úkony trestního řízení. Státní zástupce požádal soud o povolení k provedení exhumace těla poškozeného. Stěžovatelka k tomuto postupu znovu odmítla udělit souhlas, i když byla poučena o významu tohoto vyšetřovacího úkonu. Trestní řízení tak muselo být zastaveno, protože se nepodařilo

Z

prokázat příčinnou souvislost mezi nedbalostním pochybením lékařů a úmrtím pacienta. Na žádost stěžovatelky bylo vyšetřování obnoveno, ale bez provedení pitvy skončilo se stejným výsledkem.

Stěžovatelka v průběhu trestního řízení podala též občanskoprávní žalobu na náhradu újmy proti nemocnici a jejímu personálu. V řízení vyšla najevo řada pochybení, včetně toho, že nemocnice neměla povolení vykonávat léčbu v některých odvětvích. Na péči o syna stěžovatelky se nadto podílelo i několik osob, které nikdy nebyly držiteli příslušných oprávnění. Znalci potvrdili, že příčinou úmrtí bylo krvácení do trávicího traktu, kterému šlo zabránit včasným zákrokem. I když byla nemocnice nakonec shledána odpovědnou, stěžovatelce nebyla přiznána náhrada vzniklé nemajetkové újmy, jelikož nebyly dány zákonné důvody pro její přiznání.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

TVRZENÉ PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 ÚMLUVY

Stěžovatelka na poli článku 2 Úmluvy namítala, že stát nedostal svému pozitivnímu závazku ochránit život jejího syna před nedbalostním jednáním lékařů a že neprovedl účinné vyšetřování okolností jeho úmrtí.

a) K porušení hmotněprávní složky práva na život

Soud odkázal na použitelné obecné zásady, které shrnul v nedávné věci *Lopes de Sousa Fernandes proti Portugalsku* (č. 56080/13, rozsudek velkého senátu ze dne 19. prosince 2017, § 185–196). Je-li namítáno, že došlo k úmrtí v důsledku nedbalostního pochybení zdravotnického personálu, může být stát shledán odpovědným jedině tehdy, pokud nepřijal účinný právní rámec, který by zdravotnická zařízení – ať už soukromá nebo veřejná – nutil k přijetí vhodných opatření k ochraně životů jejich pacientů. Pochybení spočívající v mylném úsudku lékaře anebo nedbalá koordinace vhodných léčebných postupů mezi různými lékaři naopak povětšinou nejsou způsobila odpovědnost státu založit. Z tohoto pravidla však existují dvě výjimky. První se týká situací, kdy byl život pacienta vědomě ohrožen odepřením život zachraňující lékařské péči. Druhou skupinou jsou případy systémových nedostatků v poskytování zdravotnických služeb, které vedly ke stejnému výsledku, kdy vnitrostátní orgány o existujícím riziku věděly nebo vědět měly a mohly, a přesto nepřijaly vhodná opatření k jeho odstranění.

K založení odpovědnosti státu však může dojít pouze tehdy, pokud jsou kumulativně splněny následující čtyři podmínky. Zaprvé, předmětné jednání nebo opomenutí musí překračovat pouhý omyl v úsudku lékaře, tedy musí se jednat o situace odepření nezbytné péče, kdy muselo být zřejmé, že je tím život pacienta vystaven zvýšenému riziku. Zadruhé, musí jít o pochybení, která objektivně vzato plynou z nedostatků systémové nebo strukturální povahy. Nespádají sem tudíž případy, kdy se za daných okolností něco nezdařilo či pokazilo. Zatřetí, musí existovat příčinná souvislost mezi namítaným pochybením a vzniklou újmou na zdraví. Konečně začtvrté, předmětné pochybení musí pramenit z nesplnění povinnosti státu přijmout účinný právní rámec a opatření k jeho uplatňování, kontrole a vynucování.

Podstatou projednávané věci nebylo vědomé odepření přístupu k nezbytné lékařské péči, a proto dle Soudu případ nespadal pod první výše definovanou výjimku.

Jde-li o druhou výjimku, Soud zkoumal splnění čtyř shora uvedených podmínek. Ani při vědomí systémových nedostatků v předmětném zařízení, na něž poukázali znalci, nepovažoval Soud za splněnou už první podmínku, tedy že by namítané pochybení překračovalo pouhý omyl v úsudku lékaře. Z 29 zdravotníků, kteří se podíleli na léčbě syna stěžovatelky, sice někteří postrádali potřebnou kvalifikaci a oprávnění, zákrok samotný však provedl chirurg, jehož odbornost nikdy nebyla

zpochybněna. Dle vyjádření znalců bylo prodlení s provedením zákroku způsobeno chybným vyhodnocením výsledků předoperačních testů. To opět poukazuje na nedbalostní omyl v úsudku lékařů, a nikoli na vědomé odepření život zachraňující péče (srov. [Asiye Genç proti Turecku](#), č. 24109/07, rozsudek ze dne 27. ledna 2015, § 82). Při nesplnění první podmínky Soud nepovažoval za nutné zkoumat další podmínky, jelikož odpovědnost státu může vyvstat jedině tehdy, jsou-li splněny všechny zároveň. Dle Soudu tedy projednávaná věc nespádala ani pod druhou z výjimek.

Soud se proto dále zaměřil na posouzení, zda žalovaný stát dostal své povinnosti plynoucí z článku 2 Úmluvy přijmout účinný právní rámec k ochraně životů pacientů, konkrétně zda přijal odpovídající opatření, aby zajistil, že zdravotničtí pracovníci budou splňovat vysoké profesní standardy. Tato povinnost zahrnuje i opatření k zajištění účinné kontroly a vynucování právem stanovených povinností. Mezi stranami bylo přitom nesporné, že v předmětném zařízení působilo v rozporu s vnitrostátní právní úpravou několik lékařů bez příslušných oprávnění. Z nich se někteří podíleli i na péči o syna stěžovatelky. Dle zjištění znalců nadto nemocnice vykonávala činnosti i v oblastech, k nimž neměla odpovídající oprávnění a licence. Vláda přitom nebyla schopna vysvětlit, jakými nástroji je v praxi zajišťováno, aby zdravotnická zařízení plnila povinnosti, které jim ukládají vnitrostátní předpisy. Za daných okolností proto Soud

Z

učinil závěr, že došlo k porušení povinnosti zajistit účinné fungování právního rámce k ochraně životů pacientů. K porušení článku 2 Úmluvy v jeho hmotně-právní složce tedy došlo.

b) K porušení procesní složky práva na život

Soud dále připomněl, že z článku 2 Úmluvy vyplývá také povinnost vytvořit nezávislý a účinný soudní systém, který by byl způsobilý odhalit příčiny úmrtí pacientů v soukromých i veřejných zdravotnických zařízeních a vyvodit odpovědnost zúčastněných osob. Na rozdíl od případů, kdy došlo k úmrtí či ublížení na zdraví úmyslným jednáním, článek 2 Úmluvy nevyžaduje, aby byla v případech nedbalostního pochybení lékařů nutně založena odpovědnost v rovině trestného práva. Proto zpravidla postačí, má-li dotčená osoba možnost domoci se nápravy ve formě odškodnění, případně vyvození kárné odpovědnosti lékařů. Je přitom na uvážení jednotlivých států, které prostředky nápravy ve svých právních rádech zakotví. Mají-li však státy dostát svým povinnostem plynoucím z článku 2 Úmluvy, musí tyto prostředky nápravy existovat nejen v teoretické rovině,

ale i v praxi ([Lopes de Sousa Fernandez proti Portugalu](#), cit. výše, § 214–221).

V projednávané věci stěžovatelka netvrdila, že by byl její syn usmrčen úmyslným jednáním. Článek 2 Úmluvy tak nutně nevyžadoval trestněprávní odezvu. V řízení před Soudem přesto namítala, že vyšetřování bylo dvakrát předčasně ukončeno, aniž by byla určena příčina úmrtí. Soud připomněl, že vyšetřování bylo vždy zastaveno z důvodu, že stěžovatelka odmítala provedení pitvy coby klíčového důkazního prostředku k prokázání příčinné souvislosti mezi pochybením podezřelých lékařů a úmrtím jejího syna. Jinak bylo při vyšetřování postupováno s náležitou péčí, rozhodnutí nebyla přijata ukvapeně, nevykazovala známky svévole a byla pečlivě odůvodněna. Za daných okolností se Soud nedomníval, že by zastavení trestního řízení bylo z hlediska procesních povinností státu problematické.

Co se týče občanského soudního řízení proti nemocnici a jejímu personálu, vyústilo v jednoznačné určení, že při léčbě syna stěžovatelky došlo v rozporu s vnitrostátní právní úpravou k nedbalostním pochybením. Daný prostředek nápravy tak byl účinný do té míry, že umožnil

postavit najisto rozhodná skutková zjištění. Účinnost prostředku nápravy však závisí také na formě a výši přiznaného odškodnění. Stěžovatelce byla přiznána náhrada majetkové škody v částce přibližně 2 701 eur. Její žádost o náhradu nemajetkové újmy však byla v plném rozsahu zamítnuta, neboť ji nešlo podřadit pod žádný ze zákonem stanovených důvodů. Jinak by tomu bylo, jak připustila vláda, pokud by bylo zjištěno, že daná újma má souvislost se spácháním trestného činu. Bez takového výroku trestního soudu nebylo možné stěžovatelce náhradu přiznat. V projednávané věci tedy nebyl Soud postaven před otázku, zda byla přiznaná výše náhrady přiměřená, neboť vnitrostátní právní úprava za daných okolností vylučovala přiznání jakékoli náhrady nemajetkové újmy. Soud vyzdvihl, že v případech porušení článků 2 a 3 Úmluvy by zásadně měla být náhrada vzniklé nemajetkové újmy nedílnou součástí nápravy (*Movsesyan proti Arménii*, č. 27524/09, rozsudek ze dne 16. listopadu 2017, § 73). Jelikož úmrtí syna muselo stěžovatelce nepochybně způsobit značné duševní útrapy, což potvrdil i nejvyšší soud, zbavilo ji bezvýjimečně zákonné omezení příležitosti dosáhnout jakékoli náhrady nemajetkové újmy v penězích. Ani občanskoprávní žaloba tak za daných okolností nebyla z hlediska namítaného porušení Úmluvy adekvátním a účinným prostředkem nápravy. I procesní složka článku 2 Úmluvy tak byla porušena.

Zákaz publikace

**Rozsudek ze dne 28. srpna 2018
ve věcech č. 1413/08 a 28621/11 –
*Ibrahim Ibragimov proti Rusku***

Senát třetí sekce Soudu dospěl jednomyslně k závěru, že rozhodnutími vnitrostátních orgánů o zákazu vydávat a šířit knihy obsahující výklad Koránu, jelikož byly znaleckými posudky označeny za extremistickou literaturu, došlo k porušení práva stěžovatelů na svobodu projevu ve smyslu článku 10 Úmluvy.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Předmětem řízení byly dvě stížnosti, které pojí obdobné skutkové pozadí. První stížnost byla podána kulturní vzdělávací nadací „Nuru Badi“ a jejím zakladatelem a výkonným ředitelem. Tato nevládní organizace vydala knižní sbírku kurdského učenice Saida Nursiho čítající čtrnáct samostatných knih. Knihy z této sbírky byly používány pro náboženské a vzdělávací účely v mešitách po celém Rusku. Druhá stížnost se týkala náboženského sdružení, které si u nakladatelství zadalo vydání jedné knihy od stejného autora. Státní prokuratura v obou případech podala návrh, aby soudy prohlásily tyto publikace za extremistické a zakázaly jejich další

Z

vydávání a šíření, jelikož podněcují k nenávisti a náboženské nesnášenlivosti. V případě druhé stížnosti prokurátor dokonce navrhl, aby byly všechny dosud vydané výtisky knihy zabaveny. Soudy svá rozhodnutí založily na závěrech posudků znalců, které za tímto účelem samy ustanovily, aniž by vzaly naopak v potaz znalecké posudky předložené stěžovateli. Dle soudy ustanovených znalců přitom zkoumané publikace Saida Nursiho podněcovaly k nenávisti mezi věřícími a nevěřícími, obsahovaly výroky snižující důstojnost nevěřících, zatímco stavěly na nadřazeném postavení věřících. Na základě těchto posudků soudy prohlásily napadené knižní tituly za extremistické a vyhověly návrhům prokuratury na zákaz jejich vydávání a šíření. Odvolací soudy tato rozhodnutí potvrdily.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Stěžovatelé shodně namítali, že zákazem vydávat a šířit knihy Saida Nursiho došlo k porušení jejich práva svobodně projevovat své náboženské vyznání dle článku 9 Úmluvy a svobody projevu ve smyslu článku 10 Úmluvy. Soud se rozhodl posoudit stížnost výlučně na poli

článku 10 Úmluvy, nicméně zdůraznil, že přitom musí zohlednit relevantní judikaturu ke svobodě náboženského vyznání.

a) K přijatelnosti

Vláda namítala, že výroky obsažené v předmětných knihách byly namířeny proti hodnotám, na nichž je Úmluva založena, a proto nemohou podléhat ochraně svobody projevu, jelikož jde v podstatě o zneužití tohoto práva podle článku 17 Úmluvy. Soud měl za to, že rozhodnutí o této námitce odvisí od posouzení, zda dotčené knihy podněcovaly k nenávisti, násilí nebo netoleranci a zda se stěžovatelé jejich zveřejněním pokoušeli vyvíjet činnost nebo se dopustit činů zaměřených na popření práv a svobod zaručených Úmluvou. Soud se proto s námitkou na poli článku 17 Úmluvy rozhodl vypořádat v části věnované odůvodněnosti stížností.

b) K odůvodněnosti

Mezi stranami nebylo sporu v tom, že zákaz vydávat a šířit předmětné knihy představoval zásah do práva stěžovatelů na svobodu projevu dle článku 10 Úmluvy. Výkon svobody projevu přitom může dle druhého odstavce daného ustanovení podléhat omezením za

předpokladu, že jsou: a) stanovena zákonem, b) sledují některý z legitimních cílů v něm vypočtených a c) jsou-li taková omezení v demokratické společnosti nezbytná k dosažení cílů, které sledují.

1. K zákonnosti zásahu

Co se týče zákonnosti zásahu, Soud konstatoval, že omezení svobody projevu stěžovatelů bylo opřeno o ustanovení zákona o potlačování extremismu. Soud zároveň zdůraznil, že Úmluva kromě požadavku na existence zákonného základu stanoví i určité požadavky na kvalitu zákonného rámce, který musí být dostupný a předvídatelný. Stěžovatelé přitom namítali, že ustanovení zákona, na jehož základě došlo k omezení jejich svobody projevu, nevymezovala klíčové právní pojmy jako „extremistická činnost“ nebo „nesnášenlivost“. Soud poukázal na stanovisko Benátské komise, která dříve shledala vymezení „extremistické činnosti“ podle napadeného zákona za značně široké, nejasné a připouštějící různé výklady. Přesto tuto otázku Soud ponechal nezodpovězenou s tím, že v projednávané věci se námitky stěžovatelů vztahují především k posouzení přiměřenosti zásahu.

2. K legitimnímu cíli

Soud dále vycházel z předpokladu, že namítaný zásah sledoval legitimní cíl spočívající v předcházení nepokojům, ochraně územní celistvosti, veřejné bezpečnosti a práv a svobod jiných.

Řecku, č. 38178/97, rozsudek ze dne 14. prosince 1999, § 53).

Svoboda projevu je rovněž jedním ze základních pilířů demokratické společnosti. Úmluva nechrání pouze informace a myšlenky, které jsou přijímány příznivě nebo jsou považovány za neurážlivé, ale i ty, které urážejí, šokují nebo znepokojují, neboť takové jsou požadavky pluralismu, tolerance a otevřené demokratické společnosti. I svoboda projevu však má své meze. Dle druhého odstavce článku 10 s sebou svoboda projevu nese určité povinnosti a odpovědnost. V kontextu náboženského vyznání dané ustanovení vyžaduje, aby byla respektována práva jednotlivců chráněná článkem 9 Úmluvy, tedy i povinnost vyvarovat se projevů, které bezdůvodně urážejí ostatní, aniž by jakkoli přispívala k veřejné debatě (Otto-Preminger-Institut proti Rakousku, č. 13470/87, rozsudek ze dne 20. září 1994, § 49). Ani věřící osoby však nemohou očekávat, že budou vyňaty ze vší kritiky. Musejí tak strpět a tolerovat odmítání jejich víry ze strany okolí, ba dokonce i podporu věrouk, které jsou k jejich náboženskému vyznání nepřátelské (Sekmadienis Ltd. proti Litvě, č. 69317/14,

3. K nezbytnosti v demokratické společnosti

Soud shrnul obecné zásady, které se týkají obou dotčených práv.

Svobody náboženského vyznání představuje jeden ze základů demokratické společnosti, který utváří identitu věřících a jejich způsob života, ale je rovněž významnou hodnotou pro agnostiky, skeptiky a osoby nevěřící. Svoboda náboženského vyznání zahrnuje nejen svobodu určité náboženské vyznání zastávat, ale i svobodu projevovat jej navenek, a to veřejně i v soukromí. Článek 9 poskytuje ochranu nejrozličnějším projevům víry v podobě bohoslužby, vyučování, provádění náboženských úkonů a zachovávání obřadů. V demokratické společnosti, ve které existují různá náboženství vedle sebe, může být nezbytné uložit na svobodu projevovat své náboženské vyznání určitá omezení za účelem sladění zájmů různých skupin a zajištění respektu k přesvědčení jednotlivce (Kokkinakis proti Řecku, č. 14307/88, rozsudek ze dne 25. května 1993, § 33; Leyla Şahin proti Turecku, 44774/98, rozsudek velkého senátu ze dne 10. listopadu 2005, § 106). Úlohou států je vystupovat v roli neutrálního a nestranného pořadatele provozování různých náboženství, věrouk a přesvědčení. Za tímto účelem jsou státy povinny udržovat harmonii a vzájemnou toleranci mezi náboženskými skupinami, aniž by vyloučily náboženský pluralismus (Serif proti

Z

rozsudek ze dne 30. ledna 2018, § 81). V některých případech však může být nezbytné potírat nebo dokonce bránit všem formám projevu, které podněcují, šíří, podporují nebo ospravedlňují nenávist založenou na intoleranci, včetně náboženské, a to za předpokladu, že taková opatření jsou přiměřená vzhledem k legitimnímu cíli, který sledují (Gündüz proti Turecku, č. 35071/97, rozsudek ze dne 4. prosince 2003, § 40). Podněcování k nenávisti nemusí nutně zahrnovat výslovné výzvy k násilným nebo jiným trestným činům. Útoky na jedince prostřednictvím urážek, zesměšňování a pomluv, které jsou často namířeny proti určité skupině obyvatelstva, mohou postačovat k tomu, aby příslušné orgány přijaly opatření k boji proti xenofobii a jiným diskriminačním projevům, které představují přinejmenším nezodpovědný, pokud ne přímo zneužívající, výkon svobody projevu (Dmitrijevskiy proti Rusku, č. 42168/06, rozsudek ze dne 3. října 2017, § 99). Smluvní státy mají v tomto ohledu určitý prostor pro uvážení, neboť vnitrostátní orgány jsou obecně v lepším postavení než mezinárodní soud k tomu, aby vyhodnotily potřebu přijetí takových opatření. Jejich prostor pro uvážení však

není neomezený. Úkolem Soudu je konečně rozhodnout, zda jsou přijatá omezení ve světle konkrétních okolností případu v souladu s Úmluvou. To vyžaduje, aby Soud posoudil, zda byl zásah do svobody projevu nezbytný, tj. přiměřený vzhledem ke sledovanému legitimnímu cíli, a zda důvody předložené vnitrostátními orgány, zejména soudy, k odůvodnění potřeby zásahu lze považovat za „relevantní a dostatečné“. Přitom se Soud musí ubezpečit, že vnitrostátní orgány uplatnily standardy, které jsou slučitelné s obecnými zásadami plynoucími z článku 10 Úmluvy. Klíčovým je právní posouzení sporného projevu. Při tomto hodnocení je třeba přihlídnout k nejrůznějším kritériím, jako jsou: a) celkové souvislosti, za nichž byl projev učiněn, b) jeho povaha a znění, c) riziko, že povede k nepříznivým důsledkům, a d) důvody předložené vnitrostátními soudy k ospravedlnění potřeby zásahu do svobody projevu ([Perinçek proti Švýcarsku](#), č. 27510/08, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2015, § 205–208).

Následně Soud přistoupil k použití těchto zásad na okolnosti projednávaných stížností. Soud předně konstatoval, že Said Nursi je známý muslimský teolog a komentátor Koránu. Muslimská obec v Rusku i v zahraničí stejně jako odborníci v oboru islámských studií potvrzují, že jeho texty přináleží spíše k umírněnému hlavnímu proudu islámu. Obhajují nadto otevřené a tolerantní vztahy s jinými náboženstvími a staví se proti

použití násilí. Knižní sbírka, která stojí v pozadí první stížnosti, byla napsána v první polovině 20. století a od té doby byla přeložena asi do 50 jazyků. Její ruský překlad vyšel poprvé v roce 2000 a byl volně šířen až do roku 2007, kdy byla sbírka zakázána. I když tyto publikace byly po desetiletí široce dostupné v mnoha zemích (v Rusku minimálně po dobu sedmi let), ruská vláda nepředložila žádné důkazy, které by svědčily o tom, že vyvolaly nějaké náboženské konflikty.

Pokud jde o první stížnost, Soud připomněl, že sbírka knih byla označena za „extremistickou“ poté, co soudy naznaly, že: a) podněcuje k náboženské nesnášenlivosti a b) zastává názor o nadřazenosti skupiny věřících nad zbytkem obyvatel. Ruský právní řád přitom nevyžaduje prvek násilí nebo podněcování k nenávisti coby podmínku pro uznání činnosti za extremistickou. Rozsudek soudu byl založen na dvou soudem zadaných znaleckých posudcích, které vypracoval panel znalců z Ruské akademie věd složený z odborníků z oblasti filologie, jazykové psychologie a sociální psychologie. Soudy se ztotožnily se závěry znaleckých posudků bez jakéhokoliv jejich kritického posouzení. Znalci přitom zjevně vybočili ze svého zadání, když jimi zpracované posudky jsou v podstatě právní kvalifikací sporných textů, když konstatují, že jsou svou povahou a obsahem extremistické. Právní otázky přitom musejí být dle názoru Soudu

Z

posuzovány výlučně jen nezávislými soudy ([Dmitrijevskij proti Rusku](#), cit. výše, § 113). Právní posouzení, zda předmětné knihy představují extremistickou literaturu, tak nebylo činěno vnitrostátními soudy, ale odborníky z oblasti lingvistiky a psychologie. Vnitrostátní soudy rovněž neuvedly, které části dotčených publikací považovaly za problematické a jakým způsobem podněcovaly k náboženské nesnášenlivosti. Dále se nijak nevěnovaly otázce nezbytnosti zákazu šíření knih, jejich povaze a znění ani potencionálně nepříznivým důsledkům, které mohly vyvolat, tedy kritériím, která jsou z hlediska relevantní judikatury Soudu klíčová. Stěžovatelům nadto nebylo umožněno napadnout závěry znaleckých posudků, neboť okresní soud jimi předložené posudky odmítl, aniž by se s nimi jakkoli vypořádal. Soud v tomto ohledu připomněl, že již v minulosti dospěl k závěru o porušení článku 10 Úmluvy z důvodu nedodržení rovnosti zbraní v řízeních ohledně výkonu svobody projevu ([Castells proti Španělsku](#), č. 11798/85, rozsudek ze dne 23. dubna 1992, § 48; [Steel a Morris proti Spojenému království](#), č. 68416/01, rozsudek ze dne 15. února 2005, § 95) nebo v případech, kdy vnitrostátní soudy

souhrnným způsobem odmítly veškerou argumentaci ve prospěch stěžovatele, a tím ho zbavily procesní ochrany, jež plyne z článku 10 Úmluvy ([Dmitrijevskij proti Rusku](#), cit. výše, § 116). V projednávané věci Soud nespatořoval rozumné důvody se od těchto závěrů odchýlit. Soud se v neposledním řadě vypořádal s argumentací odvolacího soudu, dle něhož se zákaz týkal výhradně knižního vydání *Risale-i Nur*, a nevztahoval se tak na veškeré učení Saida Nursiho. S ohledem na skutečnost, že vnitrostátní soudy neoznačily konkrétní části dotčených publikací, které považovaly za extremistické, stěžovatelům bylo fakticky znemožněno opětovně publikovat tyto knihy po dodatečných úpravách. Ve světle těchto skutečností Soud shledal, že k porušení článku 10 Úmluvy došlo.

Ve vztahu k druhé stížnosti dospěl Soud k obdobným závěrům, jelikož rozhodnutí vnitrostátních soudů trpěla prakticky totožnými nedostatky. I zde soudy vycházely ze zprávy znalců z oblasti filologie a psychologie. Znovu převzaly její závěry, přičemž zpráva svým obsahem přesahovala pouhé posuzování sporného textu, když činila i závěry z hlediska jeho právní kvalifikace. Na

rozdíl od první stížnosti zde soudy poukázaly na konkrétní výrazy, které lze považovat za extremistické. Zejména šlo o skutečnost, že muslimové byli v textu popisováni pozitivně jako „věrní“ a „spravedliví“, zatímco ostatní za „nemravné“, „žvanící“ a „méněcenné“. Publikace rovněž obsahovala tvrzení, že nebýt muslimem je závažný zločin. Soud připustil, že těmito dílčími výroky mohou být někteří lidé pohoršeni. Na druhou stranu však zdůraznil, že skutečnost, že některé osoby mohou tyto postoje urazit, neznamená, že se jedná bez dalšího o projevy z nenávisti známé coby „hate speech“ (*Vajnai proti Maďarsku*, č. 33629/06, rozsudek ze dne 8. července 2008, § 57). Klíčové je však pohlížet na tyto výrazy v širších souvislostech z hlediska publikace jako celku. Teprve poté lze učinit závěr o tom, zda podněcují k násilí, nenávisti anebo nesnášenlivosti (*Perinçek proti Švýcarsku*, cit. výše, § 240). To však vnitrostátní soudy neučinily, když zejména nevzaly v potaz skutečnost, že se jednalo o náboženský text, u něhož jsou dle odborníků podobné výrazy vcelku běžné. Soud považoval za rozhodující, že i když text zjevně podporoval myšlenku nadřazenosti muslimů, neurážel, nezesměšňoval ani nepomlouval nemuslimy. Ve světle těchto skutečností nelze text považovat za podněcování k násilí, nenávisti či netoleranci. Vnitrostátní soudy přitom ani v tomto případě neodůvodnily svůj závěr, jakým způsobem by mohla dotčená publikace podněcovat k násilí nebo vést

k náboženským nepokojům. Nepředložily tedy pro namítaný zásah relevantní a dostatečné důvody. Z těchto důvodů Soud odmítl předběžnou námitku vlády o zneužití práv ve smyslu článku 17 Úmluvy a naopak shledal, že došlo k porušení článku 10 Úmluvy.

Vyhoštění

Rozhodnutí ze dne 4. září 2018 ve věci č. 17675/18 – *Saidani proti Německu*

Výbor páté sekce Soudu jednomyslně rozhodl, že vyhoštění stěžovatele do Tuniska, kde mu hrozí uložení trestu smrti z důvodu jeho účasti v teroristické organizaci Islámský stát, není v rozporu s článkem 2 a 3 Úmluvy a s článkem 1 Protokolu č. 13, neboť by uložení daného trestu představovalo *de facto* doživotní trest odnětí svobody s možností propuštění v budoucnu. Stížnost proto odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

V srpnu 2017 rozhodly německé orgány o vyhoštění stěžovatele tuniské národnosti do jeho země původu s okamžitou vykonatelností, když shledaly, že představuje hrozbu pro národní bezpečnost kvůli jeho členství a činnosti v teroristické organizaci Islámský stát. Tuniské orgány současně žádaly o vydání stěžovatele za

Z

účelem trestního stíhání pro jeho aktivity v rámci dané teroristické organizace, za něž mu v Tunisku hrozilo uložení trestu smrti. Žádost o vydání předběžného opatření byla vnitrostátními soudy zamítnuta s tím, že neexistuje skutečné riziko, že by byl trest smrti vykonán. S ohledem na dostupné informace a diplomatické záruky poskytnuté ze strany tuniských orgánů dospěly k závěru, že trest smrti představuje *de facto* trest odnětí svobody na doživotí, a to s možností přezkumu za účelem podmíněného propuštění na základě objektivních a předem stanovených kritérií, které budou stěžovateli známy v době uložení trestu. V květnu 2018 byla žádost stěžovatele o předběžné opatření zamítnuta ze strany Soudu.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 2 A 3 ÚMLUVY A ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 13

Stěžovatel na poli článků 2 a 3 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 13 namítal, že mu v případě vyhoštění do Tuniska hrozí uložení trestu smrti. S ohledem na obvinění

z terorismu přitom nelze dle jeho názoru očekávat, že by mu byla udělena prezidentská milost či by mu mohl být případný doživotní trest odnětí svobody na základě přezkumu snížen.

Soud v souladu se svou ustálenou judikaturou připomněl, že článek 2 Úmluvy a článek 1 Protokolu č. 13 zakazují vydat nebo vyhostit osobu do státu, kde existují závažné důvody se domnívat, že jí hrozí skutečné nebezpečí uložení trestu smrti, stejně jako článek 3 Úmluvy zakazuje vyhoštění či vydání ve vztahu ke skutečnému nebezpečí špatného zacházení (*Al-Saadoon a Mufdhi proti Spojenému království*, č. 61498/08, rozsudek ze dne 2. března 2010, § 123). Ve vztahu ke skutečnosti, že stěžovatel měl být navrácen do země původu na základě rozhodnutí o vyhoštění, a nikoli na základě žádosti o vydání ze strany tuniských orgánů, Soud připomněl, že dle Úmluvy posouzení povinnosti nevydat či nevyhostit osobu do jiného státu nezávisí na právním základu předmětného opatření (*Babar Ahmad a ostatní proti Spojenému království*, č. 24027/07 a další, rozsudek ze dne 10. dubna 2012, § 168 a 176).

V projednávané věci Soud nejprve poznamenal, že stěžovateli sice v případě vyhoštění do Tuniska hrozí skutečné nebezpečí uložení trestu smrti, nicméně tento trest se na základě moratoria z roku 1991 bezvýjimečně nevykonává, a představuje tak *de facto* uložení doživotního trestu odnětí svobody. Tuto skutečnost potvrdily i diplomatické záruky ze strany tuniských orgánů. Soud proto souhlasil se závěry vnitrostátních soudů, že stěžovateli nehrozí skutečné nebezpečí výkonu trestu smrti, a nelze tak ani shledat, že stěžovatel má oprávněné obavy z jeho výkonu, které by mu způsobily velké psychické utrpení (*a contrario*, *Al-Saadoon a Mufdhi proti Spojenému království*, cit. výše, § 137 a 144). Možné uložení trestu smrti tak samo o sobě z pohledu článků 2 a 3 Úmluvy a článku 1 Protokolu č. 13 nezabráňuje vyhoštění stěžovatele.

Soud dále odkázal na obecné zásady pro posouzení možného porušení článku 3 Úmluvy v případech uložení doživotního trestu odnětí svobody, které byly v nedávné době shrnuty ve věci *Murray proti Nizozemsku* (č. 10511/10, rozsudek velkého senátu ze dne 26. dubna 2016, § 99–104), a v souvislosti s vyhoštěním a vydáváním osob stanoveny ve věci *Trabelsi proti Belgii* (č. 140/10, rozsudek ze dne 4. září 2014, § 119). V předmětné věci Soud stejně jako předtím vnitrostátní soudy konstatoval, že doživotní trest odnětí svobody, kterému stěžovatel fakticky čelí, může být *de iure i de facto*

zmírněn a stěžovatel má reálnou naději na propuštění. Dle tuniského trestního řádu je pro zmírnění hrozícího trestu smrti potřebné provést dva kroky. Samotný trest smrti musí být nejprve přeměněn na doživotní trest odnětí svobody na základě prezidentské milosti, jejíž uložení není jakkoliv podmíněno (srov. *Murray proti Nizozemsku*, cit. výše, § 99–100). Daný trest je možné následně snížit v rámci mechanismu podmíněného propuštění dle trestního řádu nebo skrze udělení další prezidentské milosti. Z hlediska možného snížení trestu *de facto* Soud znovu odkázal na závěry vnitrostátních soudů. Ty shledaly, že každý trest smrti je v Tunisku dříve či později skutečně přeměn na doživotní trest odnětí svobody. Dle jejich názoru by na danou praxi neměla mít vliv ani veřejná vystoupení prezidenta a vysoce postavených státních zaměstnanců vymezující se proti udělení „amnestie“ odsouzeným teroristům, neboť jsou to pouze politická, a tedy nikoliv závazná prohlášení, jež se zároveň týkají jen obecného přístupu k odsouzeným z terorismu, a nikoli konkrétních osob.

V neposlední řadě Soud souhlasil se závěry vnitrostátních soudů, že přezkumný mechanismus splňuje požadavky článku 3 Úmluvy. Shledal, že v případě odsouzení k trestu smrti bude pro stěžovatele již při nástupu do jeho výkonu dostatečně předvídatelné, že mu trest smrti bude dříve nebo později na základě prezidentské milosti přeměněn na doživotní trest odnětí svobody.

Z

Pravidla pro udělení prezidentských milostí jsou přitom jasná v tom, že o ni může odsouzená osoba požádat kdykoliv, stejně jako prezident ji může udělit kdykoliv (*Hutchinson proti Spojenému království*, č. 57592/08, rozsudek velkého senátu ze dne 17. ledna 2017, § 44 a 69). Následné podmíněné propuštění je možné nejen skrze udělení další prezidentské milosti, ale i na základě úpravy podmíněného propuštění dle ustanovení tuniského trestního řádu stanovující objektivní a předem stanovená kritéria.

Soud proto dospěl k závěru, že případné uložení trestu smrti, jež je *de facto* doživotním trestem, nepředstavuje skutečné nebezpečí, že by byl vykonán způsobem, který by byl v rozporu s článkem 3 Úmluvy. Stížnost proto odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Zpravodajské služby

Rozsudek ze dne 13. září 2018 ve věcech č. 58170/13, 62322/14 a 24960/15 – *Big Brother Watch a ostatní proti Spojenému království*

Senát první sekce Soudu rozhodl většinou hlasů o porušení článku 8 Úmluvy u režimu tajného sledování včetně hromadného zachytávání komunikace a získávání údajů od poskytovatelů komunikačních služeb. Režim zpravodajského sdílení informací s dalšími státy naopak tento článek neporušil. Dle Soudu došlo k porušení článku 10 Úmluvy kvůli nedostatečné ochraně novinářských zdrojů i informací získaných tajným sledováním. Námitky založené na čl. 6 odst. 1 a článku 14 Úmluvy Soud prohlásil za zjevně neopodstatněné.

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovateli jsou neziskové, charitativní i jiné organizace, jednotlivci a novináři. Soudu předložili tři stížnosti poté, co bývalý zaměstnanec CIA Edward Snowden zveřejnil informace o hromadném sledování elektronické komunikace tajnými službami ve Spojeném království a Spojených státech amerických.

Stěžovatelé byli přesvědčeni, že s ohledem na povahu jejich aktivit je vysoce pravděpodobné, že jejich komunikaci sledovaly buď britské tajné služby samotné, nebo tajné služby cizích států, které je do Spojeného království předávaly. Informace měly být dále získávány od poskytovatelů komunikačních služeb.

Stěžovatelé třetího z případů se nejprve obrátili na tribunál, který prošetřuje stížnosti na zneužití údajů a neoprávněné zásahy do komunikace podle tehdy účinného zákona o úpravě vyšetřovacích pravomocí. Tribunál režim i záruky sledování označil až na dva nedostatky technické povahy za vyhovující.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že došlo k porušení práva na soukromý a rodinný život kvůli: a) režimu hromadného sle-

dování komunikace, b) sdílení těchto informací na mezistátní úrovni a c) získávání dat od poskytovatelů komunikačních služeb.

a) Režim hromadného sledování komunikace

Soud připomněl, že každý zásah do soukromí musí být stanoven takovou vnitrostátní právní úpravou, která je dostupná, jejíž účinky jsou předvídatelné a navíc musí existovat vhodné a účinné záruky proti zneužití (*Roman Zakharov proti Rusku*, č. 47143/06, rozsudek velkého senátu ze dne 4. prosince 2015, § 228 a 230). Soud ve své judikatuře stanovil šest základních zákonných záruk bránících zneužití moci tajným sledováním v kontextu trestního řízení: upřesnění povahy trestných činů vedoucích k vydání příkazu tajného odposlechu; vymezení okruhu osob, jejichž komunikace se sleduje; časové omezení trvání sledování; dodržení určitého postupu při nakládání se získanými údaji; zakotvení záruk pro předávání údajů dalším stranám; a vymezení podmínek pro smazání nebo zničení záznamů (*Weber a Saravia proti Německu*, č. 54934/00, rozhodnutí o nepřijatelnosti ze dne 29. června 2006, § 95).

Ve věci *Roman Zakharov proti Rusku* Soud stanovil, že stejné záruky se použijí i v případech sledování z důvodu ochrany národní bezpečnosti. Při posouzení souladu předmětné právní úpravy s článkem 8 Úmluvy je nicméně nutné přihlídnout i k nastavení dohledu nad

Z

postupy tajného sledování, mechanismy oznamování a vnitrostátní opravné prostředky (*Roman Zakharov proti Rusku*, cit. výše, § 238). Vzhledem k potenciální škodlivosti pro demokracii musí právní úprava dále obsahovat dostatečné a účinné záruky proti zneužití. Soud pak posuzuje, zda tato omezující opatření udržela „zásah“ v mezích toho, co je „nezbytné v demokratické společnosti“ (*Roman Zakharov proti Rusku*, cit. výše, § 232).

Přezkum a dozor se uplatní ve třech fázích sledování: při zadávání, při výkonu a po jeho skončení. První dvě fáze se logicky nevykonávají s vědomím sledovaného, proto musí samy o sobě zahrnovat takové záruky, které chrání práva sledovaného jednotlivce. Vzhledem k nebezpečí zneužití je nevhodnějším orgánem dohledu soud jako záruka nezávislosti, nestrannosti a správného postupu (*Klass a ostatní proti Německu*, č. 5029/71, rozsudek ze dne 6. září 1978, § 49, 50 a 59). Ve třetí fázi jsou záruky proti zneužití a prostředky nápravy úzce spjaty s mechanismy upozornění jednotlivce (*Roman Zakharov proti Rusku*, cit. výše, § 234).

Soud nepřistoupil na názor stěžovatelů, že každou žádost o sledování musí schválit nezávislý soud a že orgány musí předložit důkazy prokazující důvodné podezření ve vztahu k osobám, které mají být sledovány. Podle Soudu je mylné předpokládat, že hromadné sledování automaticky zakládá větší průnik do soukromí sledovaných osob než cílené sledování. Připustil, že navrhané záruky jsou sice důležité, ne však natolik nezbytné, aby je přidal do seznamu základních požadavků, a to i s ohledem na prostor pro uvážení jednotlivých států.

Proces zachytávání a sledování komunikace sestával v projednávané věci ze čtyř fází: zachytávání komunikací z některých nosičů infrastruktury internetu; filtrace a vyřazení zachycené komunikace, která neměla informační hodnotu pro zpravodajské služby; použití vyhledávačů na zbytek zachycené komunikace a následně (ruční) prošetření zbylé komunikace analytiky. Soud v tomto postupu shledal dva problematické body: prvním byl chybějící dostatečný nezávislý dohled nad vyhledávacími procesy včetně výběru komunikace postoupené analytikům. Druhým pak absentující záruky,

kteří by se na výběr komunikace uplatnily. Soud proto učinil závěr, že v těchto bodech zákon nedosahuje dostatečné kvality, a není tudíž s to udržet zásahy v mezích, které jsou „nezbytné v demokratické společnosti“. Došlo tak k porušení článku 8 Úmluvy.

b) Režim mezistátního zpravodajského sdílení informací

Soud konstatoval, že námitka stěžovatelů se týká situací, kde Spojené království hrálo při zpravodajském sdílení roli příjemce. Soud proto zdůraznil, že samotné sledování v tomto případě nelze Spojenému království podle norem mezinárodního práva připisovat. Zásah z jeho strany může spočívat pouze v přijímání již zachycených informací, jejich ukládání a dalším použití zpravodajskými službami.

I v této oblasti se dle Soudu uplatní šest základních záklonných záruk bránících zneužití moci (viz výše), které podle Soudu Spojené království splnilo. Státy mají nadto zákonem vymezit podmínky, za nichž mohou od cizích zpravodajských služeb zachycené informace požadovat. Ani v tomto ohledu Soud neshledal porušení. Vzhledem k hrozbě mezinárodního teroristického násilí Soud došel k závěru, že je legitimním krokem států, aby této hrozbě čelily. Takový cíl ovšem vyžaduje výměnu informací napříč státy. Pokud tedy stát sdílení infor-

mací zakotví do své vnitrostátní úpravy včetně dostatečných záruk proti zneužití, jde o zásah, který splňuje podmínku nezbytnosti v demokratické společnosti. V tomto aspektu tak nedošlo k porušení článku 8 Úmluvy.

c) Získávání údajů od poskytovatelů komunikačních služeb

Soud podotkl, že předmětnou problematiku upravovalo jak vnitrostátní, tak unijní právo, které v dané věci mělo přednost. Unijní právo stanovilo, že komunikační údaje lze získávat pouze pro potřeby boje se „závažnou trestnou činností“. Právní úprava Spojeného království, dle níž bylo v předmětné věci postupováno, naproti tomu dovolovala získávání údajů za účelem boje s „[jakoukoliv] trestnou činností“. Získávání údajů navíc dle vnitrostátního práva nepodléhalo předběžné kontrole nezávislým orgánem veřejné moci, jak požadovalo unijní právo. Soud proto konstatoval, že namítaný zásah nebyl v souladu se zákonem ve smyslu článku 8 Úmluvy, k jehož porušení tak došlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 10 ÚMLUVY

Podle Soudu je ochrana novinářských zdrojů klíčovou součástí svobody projevu, bez níž základní role žurnalistiky – poskytovat přesné a spolehlivé informace – nebude fungovat (*Goodwin proti Spojenému království*,

Z

č. 17488/90, rozsudek velkého senátu ze dne 27. března 1996, § 39). Každý zásah musí být pečlivě odůvodněn požadavkem převažujícího veřejného zájmu (*Roemen a Schmit proti Lucembursku*, č. 51772/99, rozsudek ze dne 25. února 2003, § 46). Zároveň tajné sledování nesmí směřovat na novinářské zdroje nebo novináře samotné (*Weber a Saravia proti Německu*, cit. výše, § 151).

Ačkoliv předmětný zákon obsahoval určité záruky týkající se například uchování informací, podle Soudu nestanovil dostatečné záruky ochrany novinářských zdrojů při vyhledávání a přezkumu sesbíraných informací zpravodajskými službami. Zásah tak mohl narušit svobodu médií i ochranu jejich zdrojů. Na takovém postupu navíc nepřevažoval veřejný zájem. Proto došlo k porušení článku 10 Úmluvy.

K získávání údajů od poskytovatelů komunikačních služeb ve vztahu ke článku 10 Úmluvy Soud potvrdil, že režim podle zákona o úpravě vyšetřovacích pravomocí poskytuje záruky při žádání údajů k identifikaci novinář-

ského zdroje. Tato ochrana se ovšem neuplatní u ostatních případů, v nichž orgány žádají o komunikační údaje novinářů. Zásah tak nebyl stanoven zákonem, a proto došlo k porušení článku 10 Úmluvy také v této části.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 6 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že omezení týkající se projednávání před tribunálem nepřiměřeně zasáhla do jejich práva na spravedlivý proces.

Soud zdůraznil, že ve své judikatuře dosud nestanovil, že je čl. 6 odst. 1 Úmluvy použitelný na řízení o rozhodnutí začít určitou osobu sledovat. Ačkoli tribunál sám dospěl k závěru, že na řízení před ním je článek 6 Úmluvy použitelný, Soud ve věci *Kennedy proti Spojenému království* (č. 26839/05, rozsudek ze dne 18. května 2010) tuto otázku nechal otevřenou, jelikož i bez odpovědi na ni dospěl k závěru, že k porušení článku 6 Úmluvy nedošlo. Ani v projednávané věci Soud nepovažoval za nutné se k otázce použitelnosti článku 6 Úmluvy na předmětné řízení vyjádřit, jelikož námitku označil z následujících důvodů za zjevně neopodstatněnou.

Již ve věci *Kennedy proti Spojenému království* Soud konstatoval, že s ohledem na naléhavou potřebu zachovat účinnost sledování a jeho důležitost v boji proti terorismu a závažné trestné činnosti je omezení procesních práv stěžovatelů nutné považovat za nezbytná, přiměřená a nezasahující do samotné podstaty práva na spravedlivý proces (*Kennedy proti Spojenému království*, cit. výše, § 177–179 a 184–191). V projednávané věci Soud dodal, že tribunál představoval účinný prostředek nápravy, schopný řešit konkrétní i systémové stížnosti ohledně sledování. Navíc tribunál za utajené označoval jen takové materiály, u nichž existovaly dostatečné důvody pro ochranu bezpečnosti státu. Stěžovatelům také vždy jmenoval právního zástupce, který je zastupoval v neveřejných řízeních. Omezení procesních práv stěžovatelů tak bylo nezbytné a přiměřené. Stížnost podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy Soud proto prohlásil za zjevně neopodstatněnou.

D. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 14 VE SPOJENÍ S ČLÁNKEM 8 A 10 ÚMLUVY

Stěžovatelé namítali, že u osob vně Spojené království bylo sledování komunikace pravděpodobněji než u občanů Spojeného království. Vzhledem k tomu, že toto tvrzení stěžovatelé nijak nedoložili, Soud návrh odmítl jako zjevně neopodstatněný. Dodal, že pravděpodobným kritériem rozlišování u sledování je spíše geografická poloha osoby (což je přípustný důvod rozlišování)

než její občanství či národnostní původ, jak tvrdili stěžovatelé.

III. ODDĚLENÁ STANOVISKA

K rozsudku připojili svá částečně souhlasná a částečně nesouhlasná stanoviska jednak soudkyně Koskelo a Turković, jednak soudkyně Pardalos se soudcem Eickem.

Kárná odpovědnost funkcionářů soudů

Rozsudek ze dne 25. září 2018 ve věci č. 76639/11 – *Denisov proti Ukrajině*

Velký senát jednomyslně rozhodl, že odvoláním stěžovatele z funkce předsedy soudu došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces dle čl. 6 odst. 1 Úmluvy, jelikož prvoinstanční i odvolací orgány, které v jeho věci rozhodovaly, nebyly nezávislé a nestranné. Odvolací orgán nadto nevykonal přezkum, který by bylo možné považovat za dostatečný. Námitku stěžovatele, že jeho odvoláním z funkce došlo i k porušení práva na respektování soukromého života dle článku 8 Úmluvy, Soud naopak prohlásil za neslučitelnou s tímto ustanovením *ratione materiae*.

Z

I. SKUTKOVÉ OKOLNOSTI

Stěžovatel byl soudcem, přičemž během své kariéry zastával funkci předsedy na dvou soudech. V únoru 2009 byl jmenován předsedou odvolacího správního soudu s délkou funkčního období pět let. V červenci 2013 měl dosáhnout důchodového věku, a tím i předčasně skončit v dané funkci. V roce 2011 zahájila soudcovská rada správních soudů šetření ohledně fungování soudu řízeného stěžovatelem a následně navrhla nejvyšší soudcovské radě („soudcovská rada“) odvolat stěžovatele z funkce předsedy soudu, a to pro četná pochybení při výkonu správy soudu. Rada zahájila ve věci řízení a nařídila ústní jednání, ke kterému byl stěžovatel řádně předvolán; s ohledem na jeho dovolenou bylo odročeno na jiný termín, v němž však stěžovatel také pobýval na probíhající dovolené. Jednání proto proběhlo v jeho nepřítomnosti. Rada vyhověla navrhovateli a stěžovatele z funkce předsedy soudu odvolala. V odůvodnění stálo, že se dopustil závažných pochybení, jelikož opakovaně nerespektoval zákonem uložené povinnosti

v oblasti správy soudnictví. Stěžovatel neúspěšně napadl rozhodnutí rady u nejvyššího správního soudu. Po svém odvolání z funkce předsedy působil stěžovatel i nadále jako řadový soudce téhož soudu až do svého odchodu do důchodu v červenci 2013.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ SOUDU

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 ÚMLUVY

Stěžovatel namítal, že řízení před soudcovskou radou i nejvyšším správním soudem o jeho odvolání z funkce předsedy soudu nebylo nezávislé a nestranné. Nejvyšší správní soud navíc přezkoumával rozhodnutí Rady v nedostatečném rozsahu, čímž došlo též k porušení jeho práva na přístup k soudu ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

a) K přijatelnosti

Soud se předně zabýval tím, zda je článek 6 Úmluvy na projednávanou věc vůbec použitelný, konkrétně zda v projednávané věci probíhalo řízení o občanských právech nebo závazcích stěžovatele. K tomu musí být splněny, že v řízení jde: a) o skutečný a vážný „spor“,

b) který se týká „práva“, o němž lze hájitelným způsobem tvrdit, že je uznáno ve vnitrostátním právním řádu, a c) výsledek řízení musí být pro toto právo přímo určující (*Boulois proti Lucembursku*, č. 37575/04, rozsudek velkého senátu ze dne 3. dubna 2012, § 90). I když z Úmluvy v zásadě nevyplývá právo zastávat určitou veřejnou funkci v rámci soudnictví, Soud musí zkoumat, zda takové právo není přiznáno vnitrostátním právním řádem. Zatímco přístup k zaměstnání a funkcím nemusí být právem, ale určitou výsadou, jinak je tomu v případě pokračování ve výkonu takového povolání (*Baka proti Maďarsku*, č. 20261/12, rozsudek velkého senátu ze dne 23. června 2016, § 107–111, kde Soud uznal právo předsedy nejvyššího soudu na nerušený výkon funkce po celou délku šestiletého funkčního období).

Soud naznal, že projednávaný případ se týkal sporu o právo zastávat pozici předsedy soudu, do níž byl stěžovatel jmenován v souladu se zákonem na pětileté funkční období. Jednalo se o spor skutečný, vážný a s přímými majetkovými dopady, jelikož odvolání z funkce znamenalo i ztrátu funkčních požitků, na které měl stěžovatel nárok.

Vláda však namítala, že se předmět sporu dotýkal veřejného práva, nikoliv práv občanské povahy, což vylučuje působnost čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Soud připomněl, že rozsah pojmu „občanský“ ve smyslu uvedeného ustanovení se nevztahuje jen k bezprostřednímu předmětu

sporů. Občanskou povahu mají také sporná řízení, jejich výsledek má nebo může mít významné důsledky na občanská práva nebo závazky účastníka řízení. Tento přístup byl tradičně uplatňován i ve vztahu k řízením, jež mohou z hlediska vnitrostátního práva spadat do oblasti práva veřejného, jako např. kárná řízení (*Le Compte Van Leuven a De Meyere proti Belgii*, č. 6878/75 a 7238/75, rozsudek pléna ze dne 23. června 1981, § 47 a 48), řízení týkající se ochrany životního prostředí (*Taskin a ostatní proti Turecku*, č. 46117/99, rozsudek ze dne 10. listopadu 2004, § 133) či podmínek ve věznicích (*Enea proti Itálii*, č. 74912/01, rozsudek velkého senátu ze dne 17. září 2009, § 103). Do působnosti čl. 6 odst. 1 Úmluvy patří i veřejnoprávní pracovní spory (*Vilho Eskelinen a ostatní proti Finsku*, č. 63235/00, rozsudek velkého senátu ze dne 19. dubna 2007, § 62, v němž Soud stanovil, že tyto spory budou vyňaty z působnosti daného ustanovení jen při splnění dvou kumulativních podmínek, a sice že vnitrostátní právo vylučuje soudní přezkum rozhodování o služebním či pracovním poměru státních zaměstnanců, a toto vynětí musí být založeno na rozumných a objektivních důvodech). Soud tak v minulosti použil čl. 6 odst. 1 Úmluvy např. na řízení o zbavení funkce soudce (*Oleksandr Volkov proti Ukrajině*, č. 21722/11, rozsudek ze dne 9. ledna 2013, § 91 a 96), odvolání soudce z pozice předsedy, aniž by bylo dotčeno jeho pokračování ve funkci soudce (*Baka proti*

Z

Maďarsku, cit. výše, § 107–111), nebo nucené převedení soudního vykonavatele na jinou pracovní pozici (*Bayer proti Německu*, č. 8453/04, rozsudek ze dne 16. července 2009). Ve světle této judikatury Soud konstatoval, že za okolností projednávané věci není rozumný důvod se od shora uvedených zásad odchýlit, a proto je čl. 6 odst. 1 Úmluvy použitelný.

b) K odůvodněnosti

Soud úvodem připomněl obecné zásady ohledně práva na nezávislý a nestranný soud. Rozhodujícím pro určení, zda orgán lze považovat za nezávislý, zejména na moci výkonné a stranách sporu, je: a) způsob ustanovování členů dotčeného orgánu do funkce, b) délka jejich funkčního období, c) existence záruk proti vnějším tlakům, a d) zda orgán působí navenek nezávislým dojmem (*Maktouf a Damjanovic proti Bosně a Hercegovině*, č. 2312/08 a 34179/08, rozsudek velkého senátu ze dne 18. července 2013, § 49). Splnění kritéria nestrannosti vyžaduje absenci podjatosti či předpojatosti, která se určuje dvěma způsoby, a to subjektivním

testem, který cílí na osobní přesvědčení a chování konkrétních soudců, a objektivním testem, který se zaměřuje na soudní orgán jako celek a jeho složení, a zda nabízí dostatečné záruky k vyloučení legitimních pochybností o nestrannosti (*Micallef proti Maltě*, č. 17056/06, rozsudek velkého senátu ze dne 15. října 2009, § 93). Mezi výše uvedenými testy neexistuje jasná hranice, objektivní test však může vyloučit pochybnosti přetrvávající po užití subjektivního testu. U objektivního testu je klíčovým hlediskem zdání nezávislosti soudního tělesa navenek, neboť „nestačí, že spravedlnosti bylo učiněno zadost, spravedlnost musí být i vidět“. Pojmy nezávislosti a objektivní nestrannosti jsou úzce spjaty, a proto mohou vyžadovat, aby je Soud posuzoval společně (*Cooper proti Spojenému království*, č. 48843/99, rozsudek velkého senátu ze dne 16. prosince 2003, § 104). Soud nicméně nepovažuje za porušení celkové spravedlivosti řízení, pakliže řízení před prvoinstančním orgánem nedostalo všem požadavkům čl. 6 odst. 1 Úmluvy, pokud rozhodnutí tohoto orgánu podléhalo přezkumu nadřízeným soudním orgánem,

který poskytoval dostatečné záruky spravedlivého procesu (*Albert a Le Compte proti Belgii*, č. 7299/75 a 7496/76; rozsudek pléna ze dne 10. února 1983).

Soud se rozhodl nejprve zkoumat, zda požadavky nestrannosti a nezávislosti splňovala soudcovská rada. Pokud nikoliv, vyžadovalo by to posouzení, zda rozsah soudního přezkumu ze strany nejvyššího správního soudu byl dostatečný. Ve třetím kroku se musel zabývat tím, zda sám nejvyšší správní soud splňoval požadavky nestrannosti a nezávislosti ve smyslu čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Pokud jde o soudcovskou radu, Soud připomněl základní kritéria, jimiž jsou: a) složení soudního orgánu (jestli přinejmenším polovina jeho členů tvořena soudci, jde o významnou záruku celkové nezávislosti), b) způsob jmenování do funkce (zejména by měl být upozaděn vliv politických orgánů), c) zda členové orgánu vykonávali svoji funkci na plný úvazek, nebo zda jde o jejich vedlejší činnost (v takovém případě by mohla být jejich nezávislost a nestrannost ovlivněna materiální, hierarchickou či jinou závislostí na zaměstnavateli), d) zda jsou členy orgánu osoby podílející se na činnosti orgánů činných v trestním řízení a e) zda členové orgánu vykonávali roli ve stádiu prošetřování okolností, které následně vedly k zahájení daného řízení.

Z

soudu vysloveny již ve věci *Oleksandr Volkov proti Ukrajině* (cit. výše), v níž dospěl k závěru, že nejvyšší správní soud nevykonal dostatečný přezkum. Může sice prohlásit napadené rozhodnutí za nezákonné, ale není v jeho pravomoci toto rozhodnutí zrušit ani nařídit, aby byl stěžovatel dosazen zpět do funkce. To vyvolává celkovou nejistotu ohledně skutečných právních důsledků konečných rozhodnutí správního soudu. Ten navíc uvedl, že stěžovatel ve svém odvolání nezpochybnil skutkové okolnosti, za nichž došlo k jeho odvolání z funkce předsedy soudu, a proto je lze mít za postavené najisto. Toto tvrzení však neodpovídalo skutečnosti, jelikož stěžovatel namítal, že pochybení vytykaná soudcovskou radou byla formulována vágně, aniž rada odkázala na konkrétní případy. Nejvyšší správní soud se dále nezabýval ani námitkou stěžovatele, že řízení před soudcovskou radou nebylo nezávislé a nestranné. Z těchto důvodů Soud rozhodl, že přezkum ze strany nejvyššího správního soudu nebyl dostatečný.

Soud doplnil, že ani nejvyšší správní soud při svém rozhodování nesplňoval požadavky na nezávislý a nestranný orgán, jelikož jeho soudci podléhali kárné pravomoci soudcovské rady. Tato skutečnost by sama o

Soud přirovnal projednávaný případ k věci *Oleksandr Volkov proti Ukrajině* (cit. výše), v níž posuzoval obsazení téhož orgánu. Soud neshledal důvod, aby se od svých dřívějších závěrů odchytil. Soudcovská rada vykazovala řadu strukturálních nedostatků. Soudci v ní tvořili menšinu. Rozhodnutí ve věci stěžovatele tak bylo přijato osmnácti členy, z nichž toliko osm bylo profesionálními soudci. Většina členů byla navíc přímo jmenována orgány moci výkonné nebo zákonodárné. Jejím členem byl ze zákona i nejvyšší státní zástupce. Kromě toho pro většinu členů představovala práce v soudcovské radě pouze vedlejší činnost. Jeden z členů se nadto spolupodílel i na šetření, které zahájení řízení předcházelo. Tato zjištění Soudu postačovala k závěru, že řízení před soudcovskou radou postrádalo nezbytné záruky nezávislosti a nestrannosti.

Proto dále posuzoval rozsah, v jakém bylo rozhodnutí soudcovské rady přezkoumáno ze strany nejvyššího správního soudu, tedy zda byl tento nadřízený orgán nadán úplnou přezkumnou pravomocí. V tomto ohledu přihlédl k: a) předmětu rozhodnutí, proti kterému směřovalo odvolání, b) způsobu, jakým bylo rozhodnutí přijato, a c) obsahu sporu, včetně požadovaných a skutečných důvodů odvolání (*Bryan proti Spojenému království*, č. 19178/91, rozsudek ze dne 22. listopadu 1995, § 44–47). Soud přitom opětovně vycházel ze závěrů, které byly ve vztahu k nejvyššímu správnímu

sobě nebyla důvodem pochybovat o jejich nezávislosti a nestrannosti, ale v projednávané věci byla pravomoc soudcovské rady podstatně širší. Byla ve skutečnosti orgánem, který rozhodoval o profesní dráze soudců, jejich jmenování, kárném postihu i odvolání z funkce, což vyvolává závažné pochybnosti o nestrannosti soudců nejvyššího správního soudu, kteří měli rozhodovat ve sporu mezi soudcovskou radou a stěžovatelem.

Soud proto učinil závěr, že došlo k porušení čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 8 ÚMLUVY

Stěžovatel dále namítal, že jeho odvolání z funkce předsedy soudu představovalo porušení jeho práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy.

a) Úvodní poznámky

Soud předně poznamenal, že v dané věci existuje úzká spojitost mezi přijatelností této námítky a její odůvodněností. Závěr, že odvolání z funkce závažným způsobem ovlivnilo soukromý život stěžovatele, totiž znamená, že jeho námitka na poli článku 8 Úmluvy je

ratione materiae slučitelná s tímto ustanovením Úmluvy a že došlo k zásahu do dovolávaného práva. V dosavadní judikatuře lze proto vyhledat případy, kdy se Soud touto otázkou zabýval z hlediska přijatelnosti i odůvodněnosti. Tuto dvojkolejnost se Soud rozhodl odstranit s tím, že relevantní posouzení má být provedeno ve stádiu přijatelnosti. Proto se dále zabýval tím, zda je článek 8 Úmluvy na projednávanou věc použitelný.

b) K přijatelnosti

Soud připomněl, že pojem soukromého života je značně široký a nelze ho vyčerpávajícím způsobem definovat. Pod tento pojem spadají nejrůznější aspekty fyzické a sociální identity jednotlivce, včetně práva utvářet a rozvíjet vztahy s jinými lidskými bytostmi a okolním světem (*Bărbulescu proti Rumunsku*, č. 61496/08, rozsudek velkého senátu ze dne 5. září 2017, § 70) či ochrana dobré pověsti (*Pfeifer proti Rakousku*, č. 12556/03, rozsudek ze dne 15. listopadu 2007, § 35). Článek 8 Úmluvy sice nezaručuje právo na zaměstnání, na přijetí do státní služby, ani na výběr konkrétního povolání, přesto však nejsou pracovněprávní spory jako takové z rozsahu soukromého života vyloučeny. Právě při výkonu povolání ostatně většina lidí přichází do styku se svým okolím, s nímž má příležitost utvářet a rozvíjet své vztahy (srov. *Niemietz proti Německu*, č. 13710/88, rozsudek ze dne 16. prosince 1992, § 29).

Z

odst. 3 písm. b) Úmluvy jednou z podmínek přijatelnosti stížnosti. Závažnost důsledků z hlediska soukromého života lze posuzovat zejména srovnáním života stěžovatele před a po přijetí sporného opatření. V těchto případech proto bude nezbytné, aby újma dosáhla minimálního prahu závažnosti, o čemž musí Soud přesvědčit stěžovatele. Tento práh je přitom stanoven poměrně vysoko, jelikož Soud vyžaduje, aby byly tyto důsledky velmi závažné a ovlivnily soukromý život stěžovatele opravdu značným způsobem. V opačném případě musí být stížnost odmítnuta pro neslučitelnost *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy.

Ve světle těchto zásad si Soud položil otázku, zda stěžovatelovo odvolání z funkce předsedy soudu, aniž byl zbaven pozice soudce, zasáhla do jeho soukromého života.

Důvody, pro něž byl stěžovatel odvolán, spočívaly v údajném manažerském selhání. Souvisely tudíž výhradně s provozními povinnostmi stěžovatele na pracovišti, nikoliv s jeho soukromým životem. První ze shora uvedených přístupů tudíž nevedl Soud k závěru, že by

Soukromý život tak nepochybně může být dotčen propuštěním nebo snížením hodnosti, ale i nepřípuštěním k výkonu určité profese.

V dosavadní judikatuře Soud při zkoumání, zda případ spadá pod pojem soukromého života, zastával dva odlišné přístupy. První byl založen na zkoumání důvodů přijetí sporného opatření, potažmo zahájení vnitrostátního řízení. Bylo-li jimi dotčeno právo, o němž lze mít za to, že spadá pod pojem soukromého života, zakládá to bez dalšího použitelnost článku 8 Úmluvy (srov. *Smith a Grady proti Spojenému království*, č. 33985/96 a 33986/96, rozsudek ze dne 27. září 1999; *Obst proti Německu*, č. 425/03, rozsudek ze dne 23. září 2010). Podle druhého přístupu se zkoumá, zda předmětné opatření – typicky výsledek vnitrostátního řízení – nemělo vážné nepříznivé dopady na soukromý život stěžovatele (*Oleksandr Volkov proti Ukrajině*, cit. výše). Těmi mohou být: a) důsledky pro „blízký kruh“, tedy zejména citelné dopady majetkového rázu, b) ztráta příležitosti utvářet a rozvíjet vztahy s jinými nebo c) závažná újma na pověsti stěžovatele. Tam, kde první přístup neodůvodňuje použití článku 8 Úmluvy, je nezbytné posoudit, jaké byly důsledky sporného opatření na soukromý život stěžovatele. Avšak tam, kde by přicházelo použití článku 8 v úvahu na základě druhého přístupu, je stěžejní posouzení závažnosti těchto důsledků. Kritérium „podstatné újmy“ je ostatně dle čl. 35

byl v sázce soukromý život stěžovatele. Proto se dále zaměřil na důsledky, které mělo jeho odvolání.

Stran negativních dopadů na jeho „úzký kruh“ stěžovatel namítal, že v důsledku odvolání došlo ke snížení jeho platu a nižšímu nároku na důchod, a tím pádem i ke zhoršení materiálního zajištění jeho rodiny. Stěžovatel však nepředložil žádné důkazy, z nichž by vyplývalo, že by ztráta těchto příjmů měla závažné dopady na majetkové poměry jeho rodiny. V tomto ohledu proto nebyl jeho soukromý život citelně dotčen. Z hlediska vytváření a rozvíjení vztahů se svým okolím Soud považoval za klíčové, že stěžovatelovo odvolání z funkce předsedy nemělo za následek ukončení jeho působení coby soudce téhož soudu. Ani v tomto směru tak nebylo prokázáno, že by došlo ke zhoršení jeho vztahů s kolegy.

Soud se dále zabýval dopady odvolání na stěžovatelovu pověst – profesní i společenskou. U posuzování profesní pověsti měl Soud za to, že úspěšný výkon funkce předsedy soudu není běžným rysem soudcovského povolání. Stěžovatelova profese byla především o práci

soudce. Vnitrostátní orgány však nehodnotily jeho činnost coby soudce, nýbrž výkon manažerské funkce předsedy soudu. V tomto se projednávaný případ lišil od věci [Oleksandr Volkov proti Ukrajině](#) (cit. výše), v níž byl stěžovatel kárně potrestán v důsledku výkonu své soudcovské funkce. Stěžovatel nadto nedoložil žádné konkrétní projevy, kdy vedlo jeho odvolání k tomu, že by byla snižována jeho profesní čest a odbornost coby soudce. Soud tak nepovažoval za prokázané, že by se tvrzená ztráta cti projevila do té míry, že by dosáhla minimálního prahu závažnosti, který je na poli článku 8 Úmluvy vyžadován. Stěžovatel rovněž neuvedl, jak odvolání ovlivnilo jeho další soudcovskou kariéru. V každém případě mělo odvolání omezené účinky, jelikož stěžovatel zhruba za dva roky dosáhl důchodového věku, s čímž byl ze zákona spojen zánik funkce soudce. Co se týče společenské pověsti stěžovatele, vnitrostátní orgány nijak nezpochybnily jeho osobnost a morální kvality. Pochybení, která mu byla kladena za vinu, nebyla popsána jako úmyslná. Odůvodnění rozhodnutí nadto nijak nenaznačovalo, že by se dopustil trestného činu. Proto ani skutečnost, že rozhodnutí o odvolání stěžovatele byla šířena ve veřejných sdělovacích prostředcích, nepostačuje k tomu, aby újma na pověsti dosáhla minimálního prahu závažnosti.

Soud proto dospěl k závěru, že odvolání stěžovatele mělo omezené negativní účinky na jeho soukromý život

a nepřekročilo míru závažnosti vyžadovanou článkem 8 Úmluvy. Článek 8 Úmluvy tak nebyl na projednávanou věc použitelný. Tuto námitku proto Soud prohlásil za nepřijatelnou *ratione materiae* podle článku 35 odst. 3 písm. a) Úmluvy.

C. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 18 ÚMLUVY A ČLÁNKU 1 PROTOKOLU Č. 1 K ÚMLUVĚ

Stěžovatel konečně namítal, že jeho odvolání z funkce předsedy sledovalo politický – tedy jiný než oficiálně deklarovaný – účel, a proto bylo v rozporu s článkem 18 Úmluvy. Tuto námitku však vznesl až před velkým senátem, a proto ji Soud odmítl pro nedodržení šestiměsíční lhůty.

Kromě toho stěžovatel tvrdil, že byl v důsledku odvolání zkrácen na svých příjmech, a že tedy došlo k porušení jeho práva na majetek dle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě. Soud připomněl, že Úmluva chrání výhradně již existující majetek osob a nezaručuje právo na nabytí majetku ([Stummer proti Rakousku](#), č. 37452/02, rozsudek velkého senátu ze dne 7. července 2011, § 82). Stěžovatelův budoucí příjem tedy nelze považovat za „majetek“ ve smyslu daného ustanovení, ledaže by již byl vydělán nebo byl jednoznačně splatný. Z tohoto důvodu Soud tuto námitku odmítl jako neslučitelnou *ratione materiae* s ustanoveními Úmluvy a jejích protokolů.

Z

Nové stížnosti a oznámení proti České republice

V posledním čtvrtletí roku 2018 byly Soudem vládě České republiky komunikovány čtyři níže uvedené stížnosti. Od Evropského výboru pro sociální práva a smluvních orgánů OSN Česká republika novou stížnost či oznámení v daném období neobdržela.

Pokojné užívání obydlí

Kukla a Kuklová (č. 67480/16) – umístění vysokotlakého plynovodu v těsné blízkosti obydlí

Stěžovatelé namítají, že vnitrostátní orgány v rozporu s jejich právem na respektování soukromého a rodinného života dle článku 8 Úmluvy a právem na pokojné užívání majetku dle článku 1 Protokolu č. 1 k Úmluvě nepřijaly rozumná a přiměřená opatření k odstranění dlouhodobého nebezpečí, spočívajícího v umístění vysokotlakého plynovodu v těsné blízkosti jejich obydlí, které odporuje i bezpečnostním předpisům.

Shrnutí skutkového stavu a otázky, které Soud vládě položil, je k dispozici [zde](#).

Rodinné právo

Marcoski (č. 72064/17) a Marcoski a Rath (č. 19453/18) – řízení o úpravě výkonu rodičovské odpovědnosti a styk matky s nezletilým synem

Syn stěžovatelky, druhý stěžovatel, byl předběžným opatřením soudu odevzdán do výhradní péče otce poté, co jej stěžovatelka odvezla bez otceva vědomí do Spojených států amerických. Stěžovatelka namítá, že předběžné opatření, které nestanovilo její právo styku se synem, a následný vývoj případu zasáhl do práva obou stěžovatelů na respektování rodinného života podle článku 8 Úmluvy a nebyl v nejlepším zájmu dítěte.

Přístup k soudu

Bucková (č. 61953/16)

– nedoručení dovolání soudu prostřednictvím elektronické pošty

Advokát stěžovatelky zaslal obvodnímu soudu dovolání týkající se náhrady škody způsobené postupem orgánu veřejné moci e-mailem se zaručeným elektronickým podpisem. Dotyčný soud nicméně na dotaz – vznesený stěžovatelčiným obhájcem po téměř třech letech od odeslání dovolání – odpověděl, že žádné takové podání neeviduje. Následně znovu podané dovolání Nejvyšší soud odmítl jako opožděné. Stěžovatelka namítá porušení jejího práva na přístup k soudu a spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.

Z

Stěžovatelé dále namítají, že přístup Ústavního soudu, který se odmítl zabývat ústavní stížností v meritu věci, vedl k porušení jejich práva na přístup k soudu v rozporu s čl. 6 odst. 1 Úmluvy a porušení procesních závazků dle článku 8 Úmluvy k zajištění řádného respektování rodinného života. Stěžují si také na nedodržení rovnosti zbraní při zastupování stěžovatele Úřadem pro mezinárodněprávní ochranu dětí.

Otázky, které Soud vládě položil, je možné najít [zde](#).

Velký senát Soudu

O osmi z 24 stížností, o nichž jsme v této rubrice referovali v minulém čísle Zpravodaje, bylo závěrem loňského roku velkým senátem Soudu rozhodnuto. Krátkou informací k rozsudkům ve věcech *Molla Sali proti Řecku*, *Navalnyy proti Rusku*, *Beuze proti Belgii* a *Murtazaliyeva proti Rusku* naleznete ve slovu závěrem v tomto Zpravodaji.

K ostatním rozhodnutým případům lze ve stručnosti uvést, že ve věci *Lekić proti Slovinsku* (č. 36480/07, rozsudek velkého senátu ze dne 11. prosince 2018) Soud shledal, že soudní zrušení neaktivní společnosti a její vyškrtnutí z obchodního rejstříku za současného zákonem založeného osobního ručení společníků za její dluhy neporušuje článek 1 Protokolu č. 1, ve věci *Ramos Nunes De Carvalho e Sá proti Portugalsku* (č. 55391/13 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 6. listopadu 2018) Soud konstatoval, že omezený rozsah přezkumu rozhodnutí o kárném provinění stěžovatelky, soudkyně okresního soudu, ze strany nejvyššího soudu v kombinaci s absencí ústního jednání před tímto soudem za okolností projednávané věci porušily čl. 6 odst. 1 Úmluvy, a ve věci *Ilseher proti Německu*

(č. 10211/12 a 27505/14, rozsudek velkého senátu ze dne 5. prosince 2018) Soud rozhodl, že zabezpečovací detence stěžovatele s ohledem na důvod, pro nějž byla nařízena, účel, který sledovala, místo, v němž byla vykonávána, a terapeutickou péčí, která zde byla stěžovateli k dispozici, nebyla trestem ve smyslu článku 7 Úmluvy a zároveň byla v souladu s čl. 5 odst. 1 písm. e) Úmluvy, přičemž i délka řízení o přezkumu zákonnosti jejího nařízení nevybočila z mantinelů daných čl. 5 odst. 4 Úmluvy. Konečně řízení o stížnosti bývalého italského ministerského předsedy *Berlusconi proti Itálii* (č. 58428/13, rozhodnutí velkého senátu ze dne 27. listopadu 2018) bylo zastaveno, jelikož byl stěžovatel v květnu 2018 vnitrostátním soudem rehabilitován a v červenci 2018 sdělil Soudu, že v důsledku rehabilitace může znovu kandidovat ve volbách, a proto nemá zájem na dalším pokračování řízení ve Štrasburku.

Více se o většině z těchto rozsudků dozvíte v příštím čísle Zpravodaje.

Ohledně nových věcí uvedme, že v posledním čtvrtletí loňského roku 2018 byly velkému senátu postoupeny celkem tři

Z

stížnosti. Dvě se k velkému senátu dostaly z rozhodnutí senátu Soudu postupem podle článku 30 Úmluvy (*M. N. a ostatní proti Belgii a Slovinsku proti Chorvatsku*), jedna postupem podle článku 43 Úmluvy na základě žádosti jedné ze stran řízení, jež byla následně akceptována panelem pěti soudců (*S. M. proti Chorvatsku*).

Před velkým senátem Soudu se nicméně v posledním čtvrtletí loňského roku ocitl ještě jeden případ. V srpnu 2018 vstoupil v platnost **Protokol č. 16**, který nejvyšším soudům států, jež protokol ratifikovaly, umožňuje obrátit se na Soud s žádostí o vydání posudku (Česká republika protokol dosud neratifikovala). O posudek mohou nejvyšší soudy požádat v rámci konkrétní projednávané věci, kterou řeší, přičemž žádost se musí týkat zásadních otázek výkladu či uplatnění práv a svobod zakotvených v Úmluvě. Posudek bude pro žádající soud formálně právně nezávazný, ale stane se součástí judikatury velkého senátu Soudu v širším slova smyslu a bude významným vodítkem při výkladu Úmluvy. V polovině října na Soud dorazila první žádost o vydání posudku, který Soudu zaslal francouzský kasační soud. Počátkem prosince 2018 panel pěti soudců rozhodl, že

žádost, jež se týká otázek spojených s náhradním mateřstvím, akceptuje.

Před velký senát Soudu tedy v posledním čtvrtletí loňského roku přibyly následující věci:

Udělování víz na zastupitelských úřadech

M. N. a ostatní proti Belgii

Věc byla velkému senátu předána v listopadu 2018 senátem Soudu podle článku 30 Úmluvy. Stížnost podali manželé s dvěma dětmi, všichni občané Sýrie, a směřuje proti odepření krátkodobého víza za účelem podání žádosti o azyl z humanitárních důvodů, o které stěžovatelé požádali na belgickém konzulátu v libanonském Bejrútu.

Velký senát bude řešit především otázku, zda se na vyřizování žádostí o udělení víz podaných na zastupitelských úřadech v zahraničí uplatní Úmluva, tedy zda stěžovatelé již spadali do jurisdikce žalovaného státu ve smyslu článku 1 Úmluvy, a pokud ano, zda s ohledem na tvrzené nebezpečí porušení článku 3 Úmluvy, které stěžovatelům v Sýrii hrozilo, byly belgické úřady povinny stěžovatelům udělit požadovaná krátkodobá víza za účelem podání žádosti o azyl na belgickém území.

Postavení vedlejšího účastníka řízení bylo ve věci přiznáno 11 státům, včetně České republiky, a 8 národním a mezinárodním nevládním organizacím. Ústní jednání bylo nařízeno na 24. duben 2019.

Shrnutí skutkového stavu naleznete [zde](#), tiskovou zprávu k postoupení věci velkému senátu [zde](#).

Vyšetřování nucené prostituce

S. M. proti Chorvatsku (č. 60561/04)

Věc byla velkému senátu postoupena v prosinci 2018 na základě žádosti chorvatské vlády. V rozsudku ze dne 19. července 2018 senát první sekce Soudu šesti hlasy proti jednomu rozhodl, že nedostatečným prošetřením všech relevantních skutečností týkajících se trestního oznámení stěžovatelky, která tvrdila, že se stala obětí

prostředek nápravy, jakož i zákaz diskriminace) a článku 1 Protokolu č. 1 (právo na ochranu majetku).

Společnost *Ljubljanska banka d. d.* jako taková podala k Soudu stížnost již v roce 2007. Rozhodnutím ze dne 12. května 2015 ji však Soud prohlásil za nepřijatelnou pro neslučitelnost *ratione personae* z Úmluvou, když shledal, že jakožto státem kontrolovaná společnost není oprávněna podat stížnost. Rozhodnutí je k dispozici [zde](#).

Tiskovou zprávu k předání věci velkému senátu je možné nalézt [zde](#).

Náhradní mateřství

Žádost francouzského kasačního soudu o posudek Soudu (č. P16-2018-001)

V prosinci 2018 panel pěti soudců akceptoval žádost francouzského kasačního soudu ze dne 16. října 2018, jakožto vůbec první žádost o posudek dle Protokolu č. 16. Kasační soud položil Soudu následující otázky:

kuplířství, a následným zproštěním obžalovaného viny došlo k porušení zákazu otroctví a nucené práce zakotvené v článku 4 Úmluvy v jeho procesní složce. Velký senát se bude věcí pravděpodobně zabývat zejména z pohledu definování rozsahu, v němž by se Soud měl zabývat provedením či neprovedením určitých důkazů a jejich hodnocením v rámci trestního řízení pro účely posouzení adekvátnosti vyšetřování případu možné nucené prostituce, včetně otázky relevance souhlasu možné oběti tohoto trestného činu.

Rozsudek senátu Soudu je k dispozici [zde](#), tisková zpráva k postoupení věci velkému senátu [zde](#).

Přístup k soudu

Slovinsko proti Chorvatsku (č. 54155/16)

Věc byla velkému senátu předána krátce před Vánoci postupem podle článku 30 Úmluvy. Stížnost se týká 26 řízení vedených v Chorvatsku, v nichž se slovinským státem kontrolovaná *Ljubljanska banka d. d.*, případně její záhřebská pobočka, domáhají uhrazení dluhů na základě smluv uzavřených za časů bývalé Jugoslávie. Chorvatské soudy zmíněné bance odpírají *locus standi*, případně odmítají vykonat rozsudky vydané v její prospěch. Žalující stát namítá řadu porušení článků 6, 13 a 14 Úmluvy (právo na spravedlivý proces a na účinný

Z

„(1) Překročí stát odmítnutím zapsat do matriky jako matku dítěte narozeného v zahraničí náhradní matce ‚zamýšlenou matku‘, kterou zahraniční rodný list označuje jako ‚zákonnou matku‘ dítěte, za současného zapsání jako otce dítěte ‚zamýšleného otce‘, který je zároveň biologickým otcem dítěte, prostor pro uvážení, který mu ponechává článek 8 Úmluvy? Měl by v této souvislosti být činěn rozdíl v závislosti na tom, zda bylo dítě počato za pomoci vajíček ‚zamýšlené matky‘?

(2) Pakliže je odpověď na jednu z výše uvedených otázek kladná, zajistila by možnost ‚zamýšlené matky‘ osvojit dítě svého manžela, biologického otce, jímž by bylo založeno právní pouto mezi matkou a dítětem, soulad s článkem 8 Úmluvy?“

Řízení před kasačním soudem je řízením, které bylo obnoveno po rozsudku Soudu ve věci [Mennesson proti Francii](#) (č. 65192/11, rozsudek ze dne 26. června 2014). Více o řízení před kasačním soudem Francie lze nalézt [zde](#).

Česká republika ve věci požádala o přiznání postavení vedlejšího účastníka.

Výkon rozsudků Soudu

V této nové rubrice Vás budeme informovat o opatřeních, která byla přijata k výkonu rozsudků Soudu vydaných v řízeních proti České republice.

Vynesením rozsudku Soudem řízení o stížnosti před orgány Rady Evropy nekončí. Odsouzený stát má totiž povinnost rozsudek vykonat, na což dohlíží Výbor ministrů Rady Evropy. Výkon rozsudku Soudu zahrnuje individuální a obecná opatření k nápravě Soudem shledaného porušení Úmluvy. Individuálním opatřením je v první řadě platba Soudem přiznaného spravedlivého zadosťučnění. Tím nicméně rovina individuálních opatření nemusí být vyčerpána, jelikož stát má povinnost, je-li to možné, uvést stěžovatele do situace, která existovala před Soudem konstatovaným porušením. Shledal-li tedy např. Soud, že byl stěžovatel zbaven svobody v rozporu s čl. 5 odst. 1 Úmluvy a zbavení svobody nadále trvá, je stát povinen stěžovatele propustit na svobodu. Obdobně, shledal-li Soud, že délka vnitrostátního řízení byla nepřiměřená a toto řízení stále probíhá, stát musí podniknout kroky k urychlenému ukončení řízení. V České republice je hlavním nástrojem výkonu rozsudků Soudu v individuální rovině možnost požádat

o obnovu řízení před Ústavním soudem podle § 119 a násl. zákona o Ústavním soudu, a to mimo jiné za předpokladu, že zjištěné porušení Úmluvy má svůj původ v rozhodnutí nebo jiném opatření, které Ústavní soud dříve přezkoumal.

Soudem shledaná porušení nemusí být mnohdy individuálním pochybením, ale mohou mít širší příčiny. V takových situacích má stát v rámci výkonu rozsudků Soudu povinnost přijmout obecná opatření, kterými zajistí, že se obdobné porušení Úmluvy nebude opakovat. Obecná opatření mohou spočívat např. ve změně právní úpravy, činnosti správních orgánů či rozhodovací praxe soudů.

Jak již bylo zmíněno, nad výkonem rozsudků dohlíží Výbor ministrů Rady Evropy. Jemu je odsouzený stát povinen ve lhůtě šesti měsíců od nabytí právní moci rozsudku Soudu předložit zprávu, v níž uvede, jaká individuální a obecná opatření k nápravě přijal, případně tzv. „akční plán“, v němž uvede, jaká opatření a v jaké lhůtě přijme. Výbor ministrů pak na základě této zprávy, případných vyjádření stěžovatele (což nebývá v praxi příliš

Z

časté), nevládních organizací (což se stává častěji zejména ve věcech vyvolávajících potřebu přijetí významných obecných opatření), jiných států Rady Evropy a vlastní analýzy zhodnotí, zda jsou přijatá opatření dostatečná. Pakliže dospěje k závěru, že ano, dohled nad výkonem rozsudku rezolucí ukončí. Dospěje-li k opačnému závěru, vyzve stát k přijetí dalších opatření.

Stane-li se, že se stát odmítne řídit rozsudkem Soudu, může Výbor ministrů na základě čl. 46 odst. 4 Úmluvy předat věc k rozhodnutí Soudu. Tento mechanismus zavedený do Úmluvy Protokolem č. 14 byl dosud použit jen jednou, a to v loňském roce, kdy Výbor ministrů předal Soudu věc *Ilgar Mammadov proti Ázerbájdžánu* týkající se protiprávního věznění opozičního politika.

Dohled nad výkonem rozsudků probíhá buď v běžném, nebo v posíleném režimu, vyvolává-li věc závažné otázky z pohledu řádného výkonu rozsudku. V těchto případech bývá výkon rozsudku projednáván při ústních jednáních delegátů Výboru ministrů.

Stav výkonu rozsudků je možné sledovat v [databázi HU-DOC-EXEC](#).

Na vnitrostátní úrovni je výkon rozsudků projednáván a koordinován Kolegiem expertů k výkonu rozsudků Soudu a provádění Úmluvy, jež je poradním orgánem vládního zmocněnce zřízeným při Ministerstvu spravedlnosti. Kolegium je složeno ze zástupců všech resortů, obou komor Parlamentu České republiky, nejvyšších soudů, státního zastupitelství, Kanceláře veřejného ochránce práv, akademické obce a občanské společnosti. Úkolem Kolegia je analyzovat rozsudky Soudu vydané v řízeních proti České republice a dávat příslušným orgánům doporučení k přijetí obecných opatření k výkonu těchto rozsudků. Více ke složení a činnosti Kolegia naleznete [zde](#).

V tomto čísle, s ohledem na to, že rubriku zařazujeme poprvé, naleznete informace ke všem rozsudkům Soudu, u nichž dohled nad jejich výkonem probíhá či byl v posledním čtvrtletí minulého roku ukončen. V dalších číslech pak najdete vždy jen aktuální informace, co se v uplynulém čtvrtletí v oblasti výkonu rozsudků Soudu událo nového.

Omezovací prostředky ve zdravotnictví

Bureš proti České republice

Dne 6. prosince 2018 Výbor ministrů [rezolucí](#) uzavřel dohled nad výkonem tohoto rozsudku, jež nicméně trval déle než šest let. Rozsudek byl přijat dne 18. října 2012 a Soud v něm shledal, že došlo k porušení článku 3 Úmluvy zakazujícího mučení a jiné nelidské či ponižující zacházení, a to jak v jeho hmotněprávní složce z důvodu kurtování stěžovatele na záchytné protialkoholní stanici, tak v jeho procesní složce z důvodu neúčinného vyšetření této události.

V rovině individuálních opatření krajské státní zastupitelství přezkoumalo postup městského státního zastupitelství a dospělo k závěru, že není možné dovodit trestní odpovědnost konkrétní osoby za špatné zacházení se stěžovatelem, a proto není namístě rozhodnutí městského státního zastupitelství měnit. Stěžovatel nevyužil možnosti požádat o obnovu řízení před Ústavním soudem.

V rovině obecných opatření byla přijata celá řada kroků. V první řadě byl novelizován zákon o zdravotních služ-

bách, do něhož byla vložena zásada vnější i vnitřní subsidiarity použití omezovacích prostředků (viz zákon č. 65/2017 Sb.). Dále byly novelizovány vyhlášky č. 99/2012 Sb., o požadavcích na minimální personální zabezpečení zdravotních služeb, a č. 92/2012 Sb., o požadavcích na minimální technické a věcné vybavení zdravotnických zařízení (viz vyhlášky č. 284/2017 a 285/2017 Sb.), tak, aby bylo zajištěno náležité personální a věcné vybavení protialkoholních záchytných stanic zabezpečující řádné a bezpečné užívání omezovacích prostředků. V neposlední řadě Ministerstvo zdravotnictví přistoupilo k metodickému usměrnění praxe používání omezovacích prostředků ve zdravotnických zařízeních, a to přijetím metodického pokynu pro poskytovatele zdravotních služeb k používání omezovacích prostředků ve zdravotnických zařízeních (viz Věstník Ministerstva zdravotnictví dostupný [zde](#)) a metodického stanoviska pro krajské úřady ke kontrolám používání omezovacích prostředků (viz [zde](#)).

Ve vztahu k Soudem zjištěnému porušení procesní složky článku 3 Úmluvy lze uvést, že po vynesení rozsudku došlo k určitému posunu v judikatuře Ústavního soudu, která nyní více zohledňuje právo poškozeného na účinné vyšetřování vyplývající zejména z článků 2 a 3 Úmluvy (viz zejména nálezy sp. zn. I. ÚS 1565/14 a I. ÚS 860/15).

Z

Rovný přístup ke vzdělávání

D. H. a ostatní proti České republice

Jedná se patrně o nejznámější rozsudek Soudu proti České republice, který bohužel ani po 11 letech od svého přijetí nebyl dosud plně vykonán. Dohled nad jeho výkonem, jako jediného rozsudku proti České republice, probíhá ve formě posíleného dohledu. Pro připomenutí, v rozsudku ze dne 13. listopadu 2007 velký senát Soudu konstatoval, že nadměrným zařazováním romských žáků do škol pro lehce mentálně postižené došlo k porušení práva 18 romských žáků na rovný přístup ke vzdělání (porušení článku 14 Úmluvy ve spojení s článkem 2 Protokolu č. 1).

V rovině individuálních opatření byla všem stěžovatelům nabídnuta možnost doplnění vzdělání, kterého nicméně žádný ze stěžovatelů nevyužil.

V obecné rovině byla přijata celá řada opatření. Nejdůležitějším byla novela školského zákona (č. 82/2016 Sb.), která s účinností od 1. září 2016 zakotvila právo na poskytnutí podpurných opatření ve spádové základní škole a posílila prvky společného vzdělávání. Touto novelou došlo též k zavedení možnosti revize doporučení úprav vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, o niž může požádat mj. zákonný zástupce žáka. Dále bylo do praxe postupně zavedeno několik nových diagnostických nástrojů. Klíčovými opatřeními jsou též zrušení přílohy rámcového vzdělávacího plánu pro základní vzdělávání pro žáky s lehkým mentálním postižením a zavedení povinného posledního ročníku předškolního vzdělávání.

Skutečností nicméně zůstává, že dle zjištění Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy tato opatření nemají prozatím na vzdělávání romských žáků citelný dopad. Dle kvalifikovaných údajů za školní rok 2017/2018 romští žáci stále tvořili 29,5 % všech žáků vzdělávaných v programech pro žáky s lehkým mentálním postižením (v roce 2016/2017 tento podíl činil 30,9 %).

Výbor ministrů na zasedání v červnu 2018 přivítal úsilí a komplexní přístup vnitrostátních orgánů při naplňování reformy inkluzivního vzdělávání, konstatoval určitý pozitivní vývoj směřující k poklesu počtu romských žáků, kteří se vzdělávají v programech pro žáky s lehkým mentálním postižením, uvítal, že je situace romských žáků a naplňování reformy monitorována ze strany příslušných orgánů, které mají oprávnění přijmout či doporučit nápravná opatření, a vyzdvihl význam dohledu a revizí v oblasti diagnostiky. Zároveň však vyjádřil silné očekávání, že v nadcházejících školních letech bude reforma více ukotvena v praxi a stále méně romských žáků se bude vzdělávat mimo hlavní vzdělávací proud.

Česká republika je povinna Výboru ministrů Rady Evropy v termínu do 15. března 2019 přeložit komplexní zprávu s globálním hodnocením reformy spolu s dlouhodobým výhledem.

Více informací k výkonu rozsudku je možné nalézt [zde](#).

Lze konstatovat, že Česká republika přijala řadu opatření k výkonu tohoto rozsudku, která, pakliže se je podaří plně naplnit v praxi, mohou být účinná a dostatečná a rozsudek by se mohlo podařit v brzké době plně vykonat. Jako kritická se však může ukázat navrhovaná novela vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, jelikož může v několika ohledech výkon rozsudku velmi vážně ohrozit, na

což v mezirezortním připomínkovém řízení upozornilo mj. Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo zahraničních věcí, Úřad vlády, Kancelář veřejného ochránce práv a řada nevládních odborných organizací. Silné znepokojení nad návrhem vyhlášky vyjádřila i komisařka Rady Evropy pro lidská práva. Připomínkové řízení k návrhu novely dosud nebylo uzavřeno.

Nedobrovolný pobyt v sociálním zařízení

Červenka proti České republice

V rozsudku ze dne 13. října 2016 Soud mj. konstatoval, že umístěním stěžovatele do zařízení sociálních služeb toliko na základě souhlasu opatrovníka, aniž by stěžovatel disponoval procesní zárukou ve formě soudního přezkumu svého umístění, došlo k porušení čl. 5 odst. 1 a 4 Úmluvy.

Ohledně individuálních opatření k výkonu rozsudku lze konstatovat, že stěžovatel nevyužil možnosti požádat Ústavní soud o obnovu řízení.

V rovině obecných opatření byla ještě před vydáním rozsudku přijata novela zákona o sociálních službách a zákona o zvláštních řízeních soudních, která zejména definovala podmínky, za nichž opatrovník může za opa-

Z

trovaného uzavřít smlouvu o poskytování pobytové sociální služby, stanovila povinnost poskytovatele sociálních služeb oznámit soudu skutečnost, že jeho klient, který není schopen smlouvu vypovědět, projevil vážně míněný nesouhlas s poskytováním pobytové sociální služby, a zakotvila podrobná procesní pravidla pro řízení o vyslovení nepřípustnosti držení v zařízení sociálních služeb.

K zajištění praktické účinnosti této nové právní úpravy vydalo Nejvyšší státní zastupitelství metodiku k naplňování této nové netrestní agendy státního zastupitelství a Ministerstvo práce a sociálních věcí přijalo doporučený postup pro poskytovatele sociálních služeb, pracovníky obecních úřadů obcí s rozšířenou působností a opatrovníky k detencím v zařízení sociálních služeb. Doporučený postup bude v lednu 2019 novelizován. Až se tak stane, bude Výboru ministrů Rady Evropy předložena zpráva s návrhem na ukončení dohledu nad výkonem rozsudku.

Popření otcovství

Novotný proti České republice

V rozsudku ze dne 7. června 2018 Soud rozhodl, že tím, že se stěžovatel, který byl v roce 1970 určen otcem dítěte, nemohl domáhat nápravy situace po uplynutí tříleté promlčecí lhůty, přestože analýza DNA z roku 2012 jednoznačně prokázala, že biologickým otcem není, došlo k porušení jeho práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy.

Ohledně obecných opatření lze konstatovat, že ještě před vydáním rozsudku Soudu bylo přijato nové ustanovení § 425a zákona o zvláštních řízeních soudních (viz zákon č. 296/2017 Sb.), které v případech obdobných případu stěžovatele nově připouští podat žalobu na obnovu řízení o určení nebo popření otcovství i po uplynutí tříleté lhůty od právní moci napadeného rozhodnutí.

K individuálním opatřením lze uvést, že stěžovatel může využít této nové možnosti podat žalobu na obnovu řízení, případně může podat návrh na obnovu řízení před Ústavním soudem.

Výboru ministrů Rady Evropy bude v lednu 2019 předložena zpráva s návrhem na ukončení dohledu nad výkonem rozsudku.

Regulace nájemného

Kuklík a ostatní proti České republice

V rozsudku ze dne 4. října 2018 Soud dospěl k závěru, že regulací nájemného bez právního základu v letech 2002 až 2006 došlo k porušení práva stěžovatelů na ochranu majetku ve smyslu článku 1 Protokolu č. 1.

Stěžovatelé budou moci požádat o obnovu řízení před Ústavním soudem, čehož již jeden ze stěžovatelů využil (viz řízení u Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 45/18). Klíčové ovšem je, že jim bylo v míře, v níž své nároky před Soudem prokázali, přiznáno spravedlivé zadostiučinění za protiústavní regulaci nájemného.

Ohledně obecných opatření k nápravě lze uvést, že absence právního základu regulace nájemného byla vyřešena nabytím účinnosti zákona č. 107/2006 Sb., o jednostranném zvyšování nájemného z bytu. V otázce výše náhrady škody způsobené regulací nájemného se judikatura vnitrostátních soudů ustálila (viz např. nález sp. zn. III. ÚS 2549/17) a zohlednila příslušnou judikaturu Soudu (viz [Čapský a Jeschkeová proti České republice](#) a [Heldenburgovi proti České republice](#), rozsudky o spravedlivém zadostiučinění ze dne 9. února 2017).

Z

Rozhodovací činnost jiných mezinárodních orgánů v oblasti lidských práv

V říjnu 2018 bylo zveřejněno rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva konstatující nesoulad české právní úpravy změny pohlaví s právem na zdraví zakotveným v článku 11 Evropské sociální charty. Smluvní orgány OSN v posledním čtvrtletí loňského roku ve vztahu k České republice nevydaly žádné rozhodnutí.

Evropský výbor pro sociální práva

Právní uznání změny pohlaví

Rozhodnutí ze dne 15. května 2018 ve věci č. 117/2015 – *Transgender Europe a ILGA-Europe proti České republice*

Evropský výbor pro sociální práva („Výbor“) jedenácti hlasy proti dvěma rozhodl, že podmíněním právního uznání genderové identity podstoupením sterilizace

Česká republika porušuje čl. 11 odst. 1 Evropské sociální charty („Charta“), který zaručuje právo na co nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví a právo na přístup ke zdravotní péči.

I. NÁMITKY STĚŽOVATELSKÝCH ORGANIZACÍ NA PORUŠENÍ CHARTY

Stěžovatelské organizace Transgender Europe a ILGA-Europe namítaly, že platná právní úprava vyžadující, aby osoba, která chce dosáhnout právního uznání změny svého pohlaví, podstoupila sterilizaci, má za následek, že jsou trans osoby nuceny volit mezi právem na uznání genderové identity a právem na ochranu tělesné integrity. Sterilizace dle stěžovatelských organizací představuje závažný lékařský zákrok, který má nevratné důsledky pro reprodukční zdraví, vnímání sebe sama a duševní pohodu člověka. Povinnost této volby znamená, že souhlas, který trans osoba vysloví s provedením sterilizace, není možné považovat za svobodný. Pokud se trans osoba rozhodne zákrok nepodstoupit, a právní uznání změny pohlaví je jí proto odepřeno, nesoulad mezi jejími viditelnými genderovými projevy a

Z

označením pohlaví v dokladech pro ni může představovat řadu obtíží v každodenním životě. Stěžovatelské organizace tak v této právní úpravě spatřují porušení článku 11 Charty.

Požadavek na sterilizaci pro právní uznání změny pohlaví dle jejich názoru rovněž představuje porušení zákazu diskriminace, který je formulován v Preambuli Charty. Osoby s poruchou genderové identity jsou diskriminovány oproti osobám, jejichž genderová identita odpovídá jejich vrozenému pohlaví a které sterilizaci podstupovat nemusí.

Stěžovatelské organizace odkázaly na řadu mezinárodních dokumentů, ze kterých vyplývá, že podmínka sterilizace pro právní uznání změny pohlaví představuje porušení práva na zdraví.

II. ODŮVODNĚNÍ ROZHODNUTÍ VÝBORU

K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 11 CHARTY

Výbor úvodem uvedl, že čl. 11 odst. 1 Charty zaručuje právo na co nejvyšší dosažitelnou úroveň zdraví a právo

na přístup ke zdravotní péči. Dodal, že zdravím ve smyslu článku 11 se rozumí nejen nepřítomnost nemocí, ale i stav plné tělesné, duševní a sociální pohody.

Výbor dále připomněl význam lidské důstojnosti, která je podle Charty i podle Evropské úmluvy o lidských právech („Úmluva“) základní hodnotou a skutečným jádrem pozitivního práva lidských práv v Evropě. Zdravotní péče je předpokladem zachování lidské důstojnosti (*Mezinárodní federace lidských práv (FIDH) proti Francii*, č. 14/2003, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 8. září 2004, § 31). Výbor dále připomněl, že článek 11 Charty doplňuje a je úzce provázán s články 2, 3 a 8 Úmluvy, které zaručují po řadě právo na život, ochranu před mučením a nelidským či ponižujícím zacházením a právo na respektování soukromého života (mj. *Závěry 2005*, výkladové stanovisko k článku 11). Součástí práva na ochranu zdraví ve smyslu článku 11 je tedy i právo na respektování tělesné a duševní integrity. Výbor dodal, že práva a svobody zakotvené v Chartě je třeba vykládat s ohledem na aktuální situaci a ve světle příslušných mezinárodních dokumentů

(Evropská federace národních organizací pracujících s lidmi bez domova (FEANTSA) proti Francii, č. 39/2006, rozhodnutí o odůvodněnosti ze dne 5. prosince 2007, § 64).

Výbor shledal, že vnitrostátní právní úprava skutečně stanoví, aby osoby, které usilují o uznání genderové identity, podstoupily lékařskou sterilizaci. Konstatoval, že ačkoli řada trans osob má zájem tento zákrok podstoupit, existují i osoby, které jej podstoupit nechtějí nebo ze zdravotních důvodů nemohou. Tyto skupiny osob tak nemají možnost dosáhnout uznání své genderové identity a změny údajů v příslušných dokladech. Některé trans osoby tedy mohou být za účelem uznání své genderové identity nuceny sterilizaci podstoupit.

Výbor dále shledal, že na poli článku 11 Charty má stát nejen pozitivní závazek zajistit nejvyšší možný standard zdravotní péče, ale rovněž závazek zdržet se zásahů do práva na zdraví. Konstatoval, že operativní změna pohlaví vyžadovaná v České republice je léčebným postupem, který není k ochraně zdraví nezbytný. Nutit proto jednotlivce tento závažný zákrok podstoupit je v rozporu se závazkem státu zdržet se zásahů do práva na zdraví.

Dále se Výbor věnoval otázce svobodného a informovaného souhlasu s tímto zákrokem a konstatoval, že jakýkoli lékařský zákrok bez takového souhlasu je z hlediska

článku 11 Charty nutně problematický. Odkázal na zásady vyplývající z Úmluvy o lidských právech a biomedicíně a připomněl, že žádný lékařský zákrok provedený bez svobodného a informovaného souhlasu nemůže být kromě přesně vymezených výjimek slučitelný s právem na tělesnou integritu a právem na ochranu zdraví.

Výbor dále připomněl aktuální relevantní judikaturu Evropského soudu pro lidská práva („Soud“) k otázkám změny pohlaví, zejména věc *A. P., Garçon a Nicot proti Francii* (č. 79885/12, 52471/13 a 52596/13, rozsudek ze dne 6. dubna 2017). Připomněl, že dle Soudu podmínění plného výkonu práva na respektování soukromého života chráněného článkem 8 Úmluvy podstoupením sterilizace, kterou osoba podstoupit nechce, má za následek, že plný výkon práva na respektování soukromého života je podmiňován povinností vzdát se plného výkonu práva na respektování tělesné integrity. Dále uvedl, že z judikatury vyplývá, že souhlas s léčebným výkonem nelze považovat za skutečně svobodný, pokud by v případě nesouhlasu dotčená osoba pozbyla plného výkonu svého práva na genderovou identitu a osobní rozvoj (*Van Kück proti Německu*, č. 35968/97, rozsudek ze dne 12. června 2003, § 75).

Výbor připomněl též relevantní stanoviska dalších regionálních i mezinárodních lidskoprávních orgánů, zejména komisaře Rady Evropy pro lidská práva, Výboru OSN pro hospodářská, sociální a kulturní práva (zejména

Z

Obecný komentář č. 22, § 34) a zvláštního zpravodaje OSN pro případy mučení a Meziamerického soudu pro lidská práva, jež obsahují stejné právní závěry jako uvedená judikatura Soudu.

Výbor proto s ohledem na výše uvedené shledal, že souhlas daný k zákroku, jenž je podmínkou pro uznání genderové identity, je nutné považovat za vadný. Požadavek na podstoupení sterilizace je tak v rozporu s po-

jmem lidské důstojnosti a nelze jej považovat za slučitelný s čl. 11 odst. 1 Charty. Situace v České republice proto představuje porušení čl. 11 odst. 1 Charty.

Námitkou stěžovatelských organizací směřující ve světle Preambule Charty na porušení zákazu diskriminace na základě genderové identity se Výbor rozhodl nezabývat, což ve svém odděleném stanovisku kritizovala jedna z členek Výboru.

Užitečné odkazy

**HUDOC – databáze
judikatury ESLP**
<http://hudoc.echr.coe.int/>

**Evropský soud
pro lidská práva**
<http://www.echr.coe.int/>

**Česká databáze vybraných
rozsudků a rozhodnutí ESLP**
<http://eslp.justice.cz/>

**Přehled všech vydání
Zpravodaje KVZ**
<http://www.justice.cz/>

Veřejný ochránce práv
<http://www.ochrance.cz/>

**Nejvyšší soud
České republiky**
<http://www.nsoud.cz/>

**Ústavní soud
České republiky**
<http://www.usoud.cz/>

**Databáze rozhodnutí
smluvních orgánů OSN**
<http://www.ohchr.org/en/>

Rada Evropy
<http://www.coe.int/>

**Databáze judikatury
Ústavního soudu NALUS**
<http://nalus.usoud.cz/>

Databáze judikatury web: eslp.justice.cz

Kontakt:

Kancelář vládního zmocněnce
pro zastupování ČR před ESLP
Ministerstvo spravedlnosti
Vyšehradská 16, 128 10 Praha 2
kvz@msp.justice.cz, www.justice.cz

Úvodní fotografie: © Paulgrecaud | Dreamstime.com
Fotografie u Slova úvodem © Monika Hanych
Fotografie u Slova závěrem © Vít Alexander Schorm

Zpravodaj KVZ: vydává Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Evropským soudem pro lidská práva, Ministerstvo spravedlnosti.

Autoři anotací (v abecedním pořadí): Jan Bena (NS), Barbora Divíková (NSS), Monika Hanych (KVZ), Adam Herma (KVOP), Eliška Hronová (KVZ), Vladimír Janoušek Pysk (KVZ), Petra Lehotská (ÚS), Eva Petrová (KVZ), Kateřina Radová (KVZ), Monika Šamová (KVZ), Martin Šaroch (KVOP).

Obsah Zpravodaje: Petr Konůpka.

Závěrem

V závěru právě uplynulého roku Soud vydal neobvykle velké množství významných rozhodnutí. Dle jeho vlastní kvalifikační stupnice to bylo 64 rozsudků a rozhodnutí, která se zabývají novými právními otázkami či je rozvíjejí v novém kontextu. Pro srovnání, za třetí čtvrtletí loňského roku byla takových rozhodnutí jen necelá polovina (31). V příštím Zpravodaji tedy bude z čeho vybírat.

Zvýšená produkce se nicméně, jak již je v posledních letech zvykem, netýkala **České republiky**, která se dočkala jen jednoho rozhodnutí. Je jím další rozsudek ve věci regulace nájemného v letech 2002 až 2006, v němž Soud nicméně toliko odkázal na svou předchozí judikaturu v této záležitosti (**Kuklík a ostatní proti České republice**, č. 15493/12 a další, rozsudek ze dne 4. října 2018).

Ohledně **jiných států** zmiňme v první řadě dva rozsudky velkého senátu, v nichž Soud upřesnil dva důležité aspekty **práva na spravedlivý trestní proces**. Ve věci **Beuze proti Belgii** (č. 71409/10, rozsudek velkého senátu ze dne 9. listopadu 2018) Soud navázal na dřívější rozsudky velkého senátu ve věcech **Salduz proti Turecku** (č. 36391/02, 27. listopadu 2008), **Ibrahim a ostatní proti Spojenému království** (č. 50541/08 a další, 13. září 2016) a **Simeonovi proti Bulharsku** (č. 21980/04, 12. května 2017) a blíže specifikoval kritéria, jimiž je třeba poměřovat soulad odepření přístupu k advokátovi během úvodního výslechu vyšetřovatelů s právem na spravedlivý proces, tedy za jakých okolností je možné přístup k právní pomoci omezit a jak musí orgány činné v trestním řízení následně postupovat. Ve věci **Murtazaliyeva proti Rusku** (č. 36658/05, rozsudek velkého senátu ze dne 18. prosince 2018) Soud obdobně vymezil podrobná kritéria pro odmítnutí předvolat a vyslechnout svědka obhajoby, přičemž položil důraz nejen na způsob, jakým se soudy mají vypořádat s návrhem obhajoby, ale i na odůvodnění návrhu ze strany obhajoby.

Zásadním je bezpochyby rozsudek ve věci **S., V. a A. proti Dánsku** (č. 35553/12 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 22. října 2018), v němž Soud přehodnotil svou dosavadní judikaturu a tím, že do jisté míry upustil od výkladové metody Úmluvy jakožto vyvíjejícího se a živoucího instrumentu ve prospěch jazykového výkladu podepřeného obsahem přípravných prací k Úmluvě, dospěl k závěru, že čl. 5 odst. 1 písm. c) Úmluvy může odůvodnit krátkodobé **preventivní zbavení svobody** – v dané věci šlo o fotbalové chuligány v kontextu chystaných rvaček mezi fanoušky –, aniž by vnitrostátní orgány nutně musely být vedeny záměrem zadržené osoby stíhat pro trestný čin a předvést před soud.

Velký senát vydal i další zajímavé rozsudky, byť se týkaly poměrně hodně specifických situací. V tomto Zpravodaji jste se dočetli, jakým protiprávním způsobem se ruské úřady vypořádaly s členkami skupiny **Pussy Riot**, příští bude obsahovat anotaci rozsudku **Navalnyy proti Rusku** (č. 29580/12 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 15. listopadu 2018), v němž Soud mj. konstatoval, že opakovaným svévolným a nezákonným zatýkáním stěžovatele ruské orgány v rozporu s článkem 18 Úmluvy usilovaly o **potlačení opozice a politického pluralismu**.

V jiném rozsudku velkého senátu Soud shledal porušení článku 14 Úmluvy zakazujícího diskriminaci ve spojení s článkem 1 Protokolu č. 1 chránícím majetek, jelikož řecké soudy proti vůli zůstavitele, příslušníka řecké muslimské komunity, použily na vypořádání jeho dědictví **právo šaría** namísto občanského zákoníku. Jeho majetek tak nepříkky v rozporu se zněním závěti jeho pozůstalé manželce, ale ze tří čtvrtin jeho sestřím.

U otázek týkajících se **islámu** zůstaneme i v případě **E. S. proti Rakousku** (č. 38450/12, rozsudek ze dne 25. října 2018). V něm Soud neshledal porušení svobody projevu stěžovatelky, která byla rakouskými soudy odsouzena k peněžitému trestu za znevažování náboženského učení, kterého se dopustila tím, že v rámci semináře pro veřejnost označila proroka Mohameda za pedofila.

V uplynulém čtvrtletí Soud vydal také dva důležité rozsudky týkající se způsobu, jakým dle Úmluvy musejí být vyšetřovány a stíhány **trestné činy spáchané z předsudečných motivů**. V obou případech šlo o rasově motivované útoky namířené proti příslušníkům romského etnika a ani v jednom z nich orgány činné v trestním řízení nepostupovaly v souladu s článkem 14 ve spojení s článkem 2 (**Lakatošová a Lakatoš proti Slovensku**, č. 655/16, rozsudek ze dne 11. prosince 2018) či článkem 3 Úmluvy (**Linguar a ostatní proti Rumunsku**, č. 5886/15, rozsudek ze dne 16. října 2018). V této souvislosti je možné zmínit, že počátkem prosince pořádal **Úřad pro demokratické instituce a lidská práva** OBSE spolu se zmocněnkyní vlády pro lidská práva v Praze **osvětový seminář** právě za účelem posílení schopnosti orgánů činných v trestním řízení předsudečné trestné činy odhalovat a účinně stíhat.

Sportovní právo nebývá častým tématem judikatury Soudu, nicméně i těmito otázkami se Soud čas od času zabývá. Ve věci **Mutu a Pechstein proti Švýcarsku** (č. 40575/10 a 67474/10, rozsudek ze dne 2. října 2018) Soud na pozadí případu známého **fotbalisty**, s nímž FC Chelsea ukončil smlouvu po té, co u něj bylo zjištěno užívání kokainu, a **rychloubrušlačky**, jež byla potrestána za krevní doping, shledal, že **Mezinárodní sportovní arbitráž** je třeba považovat za nezávislou a nestrannou. Ve věci **Pechstein** nicméně došlo k porušení článku 6 Úmluvy z důvodu nekonání veřejného jednání.

Otázky spojené s **internetem** bývají na druhou stranu v poslední době před Soudem poměrně často. Ve věci **Magyar Jeti Zrt proti Maďarsku** (č. 11257/16, rozsudek ze dne 4. prosince 2018) Soud konstatoval, že dovození odpovědnosti provozovatele internetového zpravodajského portálu za zásah do osobnostních práv tím, že do jednoho ze svých článků vložil odkaz na video na *Youtube*, v němž byly obsaženy pomlouvačné výroky, představuje porušení jeho práva na svobodu projevu. Pozoruhodný judikát týkajícím se svobody projevu Soud vydal i ve věci **Brisic proti Rumunsku** (č. 26238/10, rozsudek ze dne 11. prosince 2018), když dovedl, že byla porušena **svoboda projevu státního zástupce**, který v rámci svých pracovních povinností informoval veřejnost o probíhajícím trestním řízení způsobem, který vnitrostátní orgány následně označily za zásah do osobnostních práv podezřelého, a stěžovatele v kárném řízení zbavily funkce vedoucího státního zástupce. Otázkou samozřejmě zůstává, zda může být plnění pracovních povinností v rámci státního orgánu výkonem svobody projevu, jak trefně rozebírá v nesouhlasném stanovisku soudce Kūris.

Konečně, po rozsudku **A. P., Garçon a Nicot proti Francii** (č. 79885/12 a další, 6. dubna 2017) Soud vynesl další důležitý rozsudek ve věci práv trans*osob, když ve věci **S. V. proti Itálii** (č. 55216/08, rozsudek ze dne 11. října 2018) konstatoval, že tím, že stěžovatelce nebylo umožněno změnit si po dobu čekání na provedení chirurgické změny pohlaví jméno z mužského na ženské, došlo k porušení jejího práva na respektování soukromého života.

Vše dobré v novém roce

Z Petr Konůpka,
zástupce vládního zmocněnce